Resan hem. En ungdoms- och vandringshistoria. II

Bokutgåva

H. Aschehough & Co.s forlag, Kristiania 1895.

INNEHÅLL

Sid.	
I. Ensam	3
II. Stängda horisonter	71
III. Ut	100
IV. Hemma	141

Andra delen

I.

Ensam.

Ut igenom gårdsporten kom Truls, klädd i träskor och bondmössa och kläder af landtlig soliditet. Öfver nejden låg ett grått något, hvilket hvarken var regn eller dimma, men ett mellanting mellan beggedera, – en damfin, hvirflande väta, hvari de mörkare punkterna af byar och pilvallar till hälften utplånades. Truls såg upp i luften: det mörknade redan till kväll. Tog fram sin klocka: icke mera, och ändock dagen redan slut.

Han satte sig på en träbänk, som han inrättat åt sig utanför gårdsporten emellan tvenne af inkörsalléens kastanieträd, och lät blicken förlora sig ute i det vida, gränslösa grå. Der fans ingenting att se, absolut intet lefvande och icke stort annat heller, – pilvallarne, gårdarne, och så det horisontlösa, monotona grå. Inom honom funnos ej heller några konkreta föremål, absolut inga tankar, blott några beslöjade bilder, hvilka gledo förbi, innan han visste af dem, och som voro borta, utan att han gjort sig reda för, om de voro bilder af varseblifning eller af minne, – ett formlöst sväfvande något af stämning, i slägt med landskapet omkring honom.

Han satt framåtlutad med händerna mellan knäna, orörlig, ensam. Tiden gick, utan att han var medveten derom; han hade blott förnimmelsen af att det skymde, öfver honom, omkring honom.

Då träffades hans öga af något som rörde sig, – det var nere på vägen, på den smala byvägen utan träd. En gestalt rörde sig framåt, fri mot den grå luften, i silhouett. Instinktivt hade Truls rest sig och skred långsamt genom alléen ned mot vägen. Der blef han stående och inväntade. De jemna stegen, som skuro i väggruset, kommo allt närmare, och fram ur den tätnande skymningen dök en trind och undersätsig figur, som tillhörde byskolmästaren.

«God afton, herr kandidat!»

«God afton, mäster!»

De stodo bredvid hvarandra, blickande i samma rigtning ut i den grå luften, och sade ingenting. Mäster drog fram sin snusdosa och bjöd Truls, som för syns skull tog en nypa mellan tummen och pekfingret; sjelf lade mäster konstförfaret på insidan af tummen en hel liten kulle af den svartbruna, starktdoftande materian samt placerade den vid mynningen af först den ena och derpå den andra näsborren, medan den öppna snusdosan

hölls inunder för att uppsamla hvad som tilläfventyrs kunde glida ned. Truls nös, naturligtvis.

«Prosit,» sade mäster naturligtvis, och såg den unge mannen an humoristiskt-urskuldande, såsom en bepröfvad snusare gerna plägar göra. «Väl bekomme!»

«Tack,» svarade Truls och log igen.

Derpå blefvo de åter stående stumma och orörliga bredvid hvarandra, en god stund, blickande ut i den grå luften, som mörknade.

«Året går,» sade Truls.

«Ja,» svarade mäster. «Nu begynner det bli långa kvällar.»

De stodo ännu en stund samman, i gemensam «beschaulichkeit»; skåningarne ha svårt för att taga initiativet till ett uppbrott och få fram afskedsordet.

«Nej,» sade mäster långt om länge, i det att han flyttade knölpåken öfver i venstra handen från den högra, hvilken han räckte Truls, «man får väl se, man kommer längre.»

«Ja,» framhöll Truls, «det är väl också tid att tänka på 'madabiden'.»

«God natt, herr kandidat!»

«God natt, mäster!»

Hvarpå de begge männen gingo hvar i sin rigtning.

Truls stängde begge portarne efter sig, slog jernhaken nedtill in i ringen och sköt träbommen för. Inne på gårdsplatsen tomt och mörkt; icke ett lif att se, icke ljus i ett enda fönster af den långa suiten på boningslängan. Allenast bandhunden tog emot sin herre, – skramlade i sin jernlänk, viftade med svansen, krusade gratiöst med hela kroppen och morrade otåligt förväntningsfullt efter sällskap. Truls kom bort till honom, klappade honom och talade till honom; hunden satte begge framtassarne mot hans bröst i sina öfversvallande känslor; och när husbonden gick sin väg igen, stod han helt stilla och bedröfvad och blickade efter honom.

Truls gick igenom trälågan ut i trädgården. Det var helt mörkt inne under träden; från köket, der han såg hushållerskan gå och ställa och styra vid spiseln, föllo ett par breda ljusbälten glansigt ut öfver den våta marken och de våta träden. I körsbärshäcken långs baksidan var en öppning ut till åkern, utanför stod en bänk, och på den satte sig Truls. Det var nu fullkomligt mörkt, öfverallt i bygden glimmade ljus, vätan hade förtätats till småregn, och det droppade tungt och långsamt från träden i stillheten. Nere i byn hamrade det inne i smedjan, och det eldröda skenet, i hvilket de svarta gestalterna rörde sig af och an, föll genom den öppna dörren ut i kvällsmörkret. Annars tomt och mörkt öfverallt; stillhet och mörker; en liten platt svart skifva inunder en enorm gråsvart kupol; slätten en oktoberkväll; bara de många glimmande ljusen när och fjerran; och så de fallande dropparne.

Och ensamt. Truls satt orörlig på sin bänk, blickande ut i dunklet, lyssnande ut i tystnaden. Men det fans bara han, – och dunklet, – och tystnaden; och så åter igen han, som icke visste, hvar han skulle göra af sig i denna oändliga tomhet.

Då mullrar något, långt långt borta, ungefär som en aflägse åska, och den ensamme mannen på bänken utanför trädgårdshäcken spetsar öronen. Bullret blir tydligare, kommer närmare, – och med ens varseblifver Truls ute i horisonten tvenne stora, gula ljus, som hastigt skjuta fram genom mörkret. En gäll signal, ett

dunder som om jorden inunder och omkring honom gåfve eko, så åter tre gälla signaler, – tåget håller uppe vid jernvägsstationen. En stund tyst, – derpå upprepas samma skådespel ute från motsatta hållet: det dofva bullret, de framilande ljusen, en gäll signal, jorddundret, tre gälla signaler. Återigen tyst en lång stund; och Truls hör, hur dropparne lossna från grenarne, en efter en, stora och tunga. Så skär plötsligt en ångpipas gälla hvissling genom natten, i nästa ögonblick ännu en, och de begge tågen löpa ut ifrån hvarandra, hvart i sin rigtning. Och Truls följer dem med blicken, tills det sista glimtet af bakersta vagnens lanternor försvunnit; och länge efter att detta skett, lyssnar han till det omärkligt händöende bullret, ända tills han plötsligt spritter till och vaknar upp och griper sig i, att sedan länge intet som helst varit att höra – utom tystnaden; varit att se – utom mörkret; varit till – utom han, – och dunklet, och tystnaden, – och så återigen han, som icke visste, hvar han skulle göra af sig i denna oändliga tomhet.

Någon ropade efter honom inifrån huset, ropade hans namn ut i mörkret. Han gick tillbaka in i trädgården, trefvande sig fram på de slingrande gångarne och stötande emot nedhängande grenar, hvilka urladdade sin väta på hans ansigte och kläder. I ingångsdörren öfver trädgårdstrappan stod hushållerskan och spejade ut i mörkret efter honom:

«Vill kandidaten äta kvällsmat?»

Truls stampade smutsen från skorna och trädde in. Han kom in i en lång, smal, mörk gång, i hvars ena ända sken ljus genom den halföppna dörren, trefvade sig fram långs väggen och befann sig i «kammaren», hvilken han brukade som matrum. På motsatta dörren var en glasinfattning med ett skynke för, genom hvilken man kunde titta in i folkstugan, som nu icke tjenade till annat än sängplats för hushållerskan. Den förra «kammaren» innehöll ej heller stort: ett bord, några pinnstolar, den gammaldags jernugnen med en fläckt örn i upphöjdt arbete, en slagklocka med metallskifva och böle af ek. Under taket lupo bjelkarne synliga, och de begge fyrrutiga fönsterna hade bara korta, tunna, hvita tvärgardiner, – nedtill drogos hvarje kväll, när lampan tändes, enligt gammalt skick spjelljalousier för.

Truls superade i all ensamhet, tog sin sup i ensamhet, tömde sin halfva bier i ensamhet, och blef derefter sittande och petade i sina tänder i ensam kontemplation. Slagklockan knäppte, högljudt i stillheten. Hushållerskan kom in, bar ut maten, lade duken samman, och gick ut igen. Klockan knäppte vidare, långsamt, betänksamt; hon hade redan knäppt i hundra år och visste godt besked, att det icke nyttade göra sig brådt om. Och Truls vegeterade vidare; han gaf sig också god tid, ty han hade en lång, lång kväll framför sig, en höstkväll i ensligheten på landsbygden.

Så satt han, tills ett knakande och sprakande inne från stugan tillkännagaf, att gamla mor Bengta slutat *sitt* dagsverk och släckt ljuset och krupit under dynan. Då reste han sig, tog lampan och gick tillbaka ut genom gången till sitt arbets- och sofrum. Detta låg vid motsatta ändan af gången och sträckte sig tvärs öfver den smala längan, med ett par fönster ut till gårdsplatsen och ett annat par ut till trädgården. Det var det forna «gästrummet»; men af det gamla var ingenting mer att se än de urblekta, blåhvita, storblommiga tapeterna. Eljes hade han här inrättat åt sig en rede enligt moderna och förfinade behof, – med draperier framför dörrar och fönster, med snedställda möbler och med bricà-brac på väggar och hyllor, – ett omsorgsfullt tillslutet näste, der en ensam menniska kunde hygga sig i ensamheten. De många skånska bondväfnader, som lågo utbredda öfver säng, soffa och liggstolar, gåfvo i dessa aftonstunder vid lampskenet med sina bjerta färger en egendomlig, glad prägel åt rummet, – man kom att tänka på ett orientaliskt tält. Den ena långväggen upptogs af bokhyllor; midt på den andra stod en bred, platt kakelugn af grönskäckig sten, i hvilken glöderna efter en brasa lågo och kolades. Inne i den svängda rundeln af ofvanredet till en gammaldags pulpet – just der, hvarest farfar haft bränvinsflaskan och bitsockret stående, – pickade en kolossal rofva af ett silfverur, som inköpts af någon bland förfäderna i de tider, då annars fickur ännu icke hunnit fram till dessa landsändar; och i ena hörnet, bakom en chäslong och inunder en Mater dolorosa af Guido Reni, sträckte en Nerium fram sina blekröda, finhylta, söttdoftande blommor.

Truls stälde lampan tillrätta på skrifbordet, sköt fram gungstolen, hemtade ned en bok och satte sig att läsa. Läste och läste. Då och då lät han boken sjunka ned i knäet; derute hade det blifvit blåst och ösregn, rigtigt efterhöstväder, och det trummade mot rutorna; en känsla af att sitta i godt förvar värmde igenom honom och betog ensamhetskänslan; den ena bilden tog den andra, den ena tanken den andra, och innan han visste ordet af, var han så långt borta från boken, som låg i hans knä, att han icke mera mindes, hvarom den handlade, utan satt och såg på den som på ett främmande föremål samt sporde sig hvad det var. Så skakade han med en kraftansträngning af sig den stämning, i hvilken han försjunkit, och tog till att läsa igen, trött resigneradt. Läste och läste. Tills boken ånyo gled ned i knäet, och han själf åter försjönk i sina drömmerier.

Bandhunden gaf skall, skälde som rasande, – det lät som vädrade han objudna nattgäster. Truls steg upp, sköt undan gardinen och blickade ut. Ljuset föll ut i mörkret öfver gårdsplatsen, der vattenpussar bildat sig mellan brostenarne, ända bort till hundboet. Hunden blef ett ögonblick stilla och stod och såg in mot det upplysta fönstret; derpå vände han sig mot porten till och satte i att skälla igen. Truls sträckte hufvudet fram och vände örat till och lyssnade: bultade det icke på porten? Eller var det kanske bara ovädret som höll väsen med alla sina underliga ljud? Han kunde icke afgöra det, och hunden fortfor att ge hals.

Truls stack i träskorna och gick ut. Det öste ned och var bälmörkt. Han öppnade porten: der var ingenting hvarken att höra eller att se; bara regnet och den mörka natten. Han stod en stund och blickade ut i allt det svarta, hvilket liksom ljusnade en smula, allt eftersom hans ögon vande sig dervid; stängde så, lugnade hunden och gick tillbaka in.

Han tänkte gripa till boken igen, men vid blotta åsynen deraf greps han af äckel, vände sig bort och fortsatte sin gång. Upp och ned, upp och ned, i allt hastigare tempo, som om han sökte springa fatt något, hvilket han dock bara invärtes letade efter, – i sin tanke. Stannade plötsligt, förvånad deröfver, och sporde sig, hvad det var som han sökte. Begynte gå igen, långsamt, sökande med blickarne öfverallt i rummet liksom efter något, hvarvid han kunde förblifva. «Ja, hvad ska man ta sig till,» sade han eftersinnande, och högt; såg sig om; blef stående i tankar. Det var så underligt kvaft i rummet, han var helt svettig; och han hade ingen frid öfver sig, var fyld af en obestämd oro. Såg på klockan: half tio. Blickade omkring sig hjelplöst; gick så resolut fram till en portière, som han sköt åt sidan, och slog upp en dörr.

Bakom denna ledde några trappsteg upp till en gång, lik den som förde in till de forna hvardagsrummen. Truls stälde lampan så, att ljuset föll framför honom, och gick uppför trappan. Genom en dörröppning, som saknade dörr, i motsatta ändan af gången kom han in i ett stort rum, den gamla «salen». Det låg nästan helt i dunkel; endast en smal, svag strimma nere från lampan föll in och lyste på trasiga tapeter. Genom fyra fönster stirrade natten på honom likt svarta ögonhålor i en dödningemask; och mot honom slog en stark lukt, blandad af möglad fukt och gömd vinterfrukt, – denna senare låg utbredd långs ena väggen, och Truls snafvade öfver ett äpple, som rullat ut på golfvet. Midt igenom den mörka, råkalla stillheten omkring honom bröto sig ljusa och varma bilder, minnen från gymnasist- och studentdagarne, då han mången natt i sommar som vinter svingat rundt å dessa tiljor, ända tills sol rann upp; och han såg tindrande ögon och ljusa flätor och hörde musiken spela, fiolen och klarinetten, och kände doften af unga flickkroppar, som dansat sig svettiga. Han strök sig öfver ögonen och kröp upp i ena gafvelfönstret.

Han andades upp och lade pannan in emot det våta glaset: det kylde så godt. Derpå blef han sittande och stirrade ut i natten. Blåsten kom farande ute från slätten, pipande, jämrande, vrålande, och kastade hela fång af skurar mot rutan; derpå blef allt tyst; dock ett enda ögonblick blott; ty med samma hördes en ny stormlavin komma rullande långt borta. Han lyssnade till stormen, lyssnade till trummet och plasket; det lullade och vyssade som en monoton vaggvisa.

Tills med en plötslig och smärtsam volt i hans själ hela hans melankoli och oro utlöstes. Han rönte ett stygn, en skräck, en ansats till motstånd, sprang ned från fönstret och blef stående. Han ville inte, ville inte; men

det hjelpte ej; han ville vara fri, men det välte sig fram oemotståndligt, i flygtiga och afbrutna syner, såsom det redan så många gånger gjort, såsom det skedde egentligen i ett, genom dag och natt, i hans af intet upptagna, åt erinringen skoningslöst prisgifna sinne.

Alltså – – –

Han gjorde nästan den gest efter, med hvilken man fastslår något för sig sjelf – – , hur var det nu? Det var alltsamman redan många gånger genomgånget och tillrättalagdt, och han blef icke klokare derpå för det, och han kunde lika gerna först som sist låta vara att pina sig vidare med det; men han *måste*, om och om igen; ja, måste? hvad måste han? kanske just *pina* sig, det var *det* han måste; tumma och tumma på såret, hur djupt det vore; ideligen. Alltså – – : först hade han, det var en vecka före Malms död, samma dag som han mötte Malm vid hörnet af Hamn- och Adelgatorna, sett henne samman med konsul Carstens promenera ensamma i en af alléerna i Kungsparken. Han hade icke strax känt igen henne, när han först varseblef henne på afstånd: hon hade haft en sådan förändrad gång, tyckte han, – kanske var det bara i hans egen förnimmelse. Nå, så hade han mött dem, och helsat; och fröken Clara hade besvarat helsningen så ceremonielt och kyligt, som efter en första presentation. Och vidare: så hade hon skrifvit och skrifvit, deruppe från Ringsjön, att han då ändtligen måtte komma, hvarför han då icke komme, bref på bref, det ena längre än det andra, det ena ömmare än det andra; och till sist hade hon gått öfver gränsen och glömt sig: han måste komma, stod der, ty hon längtade efter hans ögon. Han hade genom de der par raderna känt, hur det skälft i henne, när hon nedskref dem; och den vällust, hon dervid rönt – dubbelt ljuf kanske, emedan den utlöstes utan fara och otillåtet, men det visste han icke då – hade meddelat sig öfver till honom. Nå, han hade kommit, och – deras förhållande hade blifvit just så som det förut varit, hvarken ett mer eller ett mindre. Och så, det var en månad senare, låg en morgon ett kuvert i visitkortsformat i hans breflåda, och inne i det fröken Claras och konsul Carstens' förlofningskort – – –

Truls gick med fingrarne om hakan fram och tillbaka å golfvet och funderade. Han kom till enahanda resultat som alltid: d. v. s. han kom till intet som helst resultat. Han hade redan hunnit tröttna vid sina fruktlösa funderingar, då till på köpet en mus började gnaga inne bakom en golfpanelning. Han slapp med ens ut ur sin tankecirkel och grep med begärlighet tillfället att finna något som kunde upptaga honom. Han anstälde en noggrann undersökning af, hvarifrån ljudet kom; och fann omsider den rigtiga punkten. Han knackade på panelningen och lyssnade efter verkningen; musen på andra sidan höll också upp med sitt arbete och tycktes äfvenledes lyssna, – för en liten stund; ty derpå vidtog gnagandet igen. Dermed underhöllo de sig en stund, tills Truls plötsligen stack en träkäpp, som han fann på golfvet, ned i det stora mösshålet, och mössfamiljen pipande satte åstad, medan gud vet hvad ramlade efter den ned i dess underjordiska gömslen.

Truls stod några ögonblick och drog andan efter den kroppsliga ansträngningen; greps derpå af en djup förstämning öfver det meningslösa förehafvandet. Begynte gå igen; upp och ned. Kände åter, att han gick och bar på något tungt, som han måste se att bli kvitt. Han gick och gick; men det ville icke fram; det låg inne i honom, allra djupast nere, såsom en dunkel och tyngande oro. Med ens sköt det upp genom hans väsen, som ett stygn, som en kall skräck: hur nära hade han icke varit fallet, skammen! Han kröp samman och sköt rygg, såsom inför en konkret medusasyn, höll andan och stirrade med gapande pupiller ut i mörkret. *Om* det nu icke lyckats – – – ; sannolikt hade ändå *någon* utväg låtit sig finnas, naturligtvis; men *om* det nu icke hade gått! Tankarne och bilderna kedjade sig blixtsnabbt samman och ringlade ljudlöst genom hans erinring. Han kom från Lund, med plånboken fyld med pengar, lifförsäkringspengar, som han lyft efter Malm, till halfva storleken allena utbetaldt af bolaget, då det icke läte sig konstateras, huruvida sjelfmord eller naturlig död förelåge. Utanför Horn Ek, störtande emot honom med toiletten ännu mer vårdslösad än vanligt och ögonen skelande, såsom alltid, när fan var lös. «Har du pengar!» – Ja; så och så. – «Gif hit!» – «Hur mycket?» – En stor gest; fyk kring munnen: «Så mycket du har!» – Det *var* nödfall; och

hastverk – – – Kedjan rullade vidare, rullade och rullade, och blef åter stående: De suto hos Anna, han och Lorens. Lånet för Malm skulle inbetalas, det, hvartill han utbekommit pengarne; och dessa hade Ek fått. Fått och användt. Hans resurs klickade; i sista minuten. De suto hos Ek, på morgonen, med bleka, spända ansigten. Klockan – 10; ½ 1 senast måste schaberna vara klara. De sågo på hvarandra, men den ene undvek den andres blick. Så for Ek upp, harklade, spottade, satte ansigtet intill vännens, skelade öfver glasögonen på honom och sade högtidligt och triumferande: «Anna.» Och båda åstad; till Anna. Hon satt vid sin symaskin; stillsam, svartklädd: hon hade icke bara mist Bror Malm, utan äfven deras barn. «Anna får hjelpa oss med pengar,» begynte Ek; och utvecklade situationen. – «Jag har tvåtusen kronor; räcker det?» – Hon hemtade en sparbanksbok fram ur byrån och tog hatt och kappa på. Ek reste sig och maltraiterade sin cylinder. «Anna må inte tro, att Anna inte ska få pengarne igen,» sade han. «Jag hade inte bedt Anna derom, om jag inte hade visst, att skaffa dem igen, det kan jag.» – «Det visste jag också sjelf, när det var herr Lorens, som fick dem,» svarade hon enkelt. Och hon gick i sparbanken, och de fingo pengar, och voro i banken kl. ½ 1 och betalde. – Och Ek hade andats upp, så att det genljöd genom hela Adelgatan; – och Truls gjorde instinktmessigt detsamma, der han, midt i natten och ensamheten långt ute på landsbygden och tre månader senare, stod och genomlefde det hela i minnet, – så konkret och intimt var alltsammans, ända in i de minsta enskildheter, närvarande för honom –; andades upp, som om han vaknade upp ur en dröm, der han förföljts af en glupande fara och sprungit och sprungit men utan att komma ur fläcken. – «Men pengarne ska hon, ta mig djefvulen, ha igen, skulle jag också stjäla dem,» hväste Ek med sammanbitna tänder, sedan han andats upp efter den långa spänningen. – Och hon hade också fått dem igen. Innan Lorens Ek ramlade ...

Uppe på loftet tassades det, tyst och dock brådskande, liksom af smygande menniskofjät, – tills plötsligt kattorna röko samman med sataniska skrän och satte i väg bort med ett buller, som vore de i dussinvis ....

Innan Lorens Ek ramlade. Den märkvärdiga eftermiddagen! Den stod i hans själ, outplånlig, såsom en af de stora märkesdagarne i hans lif. Han gick utåt Södra Förstadsgatan; Ek hade skrifvit till honom, att nu ginge det inte längre för honom heller; han träffade icke vännen hemma, och gick vidare. Gick vidare. Han hade icke i årvis känt sig så stilla lycklig i sinnet. Gick och gick, på vägar och gångstigar, öfver åkrar och ängar, genom många byar. En af dessa dagar sent i september, som äro Skånes vackraste; mot solnedgången; blekblå himmel utan en sky; luften full af flygande spindelväf; markerna fulla af plöjare; råkkrax i tystnaden; och så en stillhet, en frid, utan melankoli, en stilla fröjd, så blek och sval som sjelfva höstsolsljuset. Han vandrade ut på slätten, – och tyckte, att han vandrade tillbaka in i sin barndom, tillbaka hem, efter en natt, tillbragt med orgier inne i staden. Hvad betydde det alltsammans, det ena som det andra, kärlekssorgerna och penningsorgerna, då han dock här, här öfverallt omkring hade sitt hem, der han kunde lägga sig till hvila, såsom nu råkorna deruppe i almtopparne med näbbet under vingen, – för natten, för vintern, för åren, för lifvet! Han rätade på sig, sköt bröstet fram, log och tog stegen ut fullt och spänstigt. Vände tillbaka långs med sundet: ute i synranden stod Köpenhamn med torn och spiror i skarpa silhouetter i den klara aftonluften, och Öresund låg blankt och blekt utan en krusning. Undersökte sin portmonnä: två tiokronesedlar; de sista; sedan var det slut; och om det icke komme att förhålla sig sammalunda med krediten, det vore icke så godt att veta. Han blef plötsligt ellaglad, som om en stor och oväntad lycka vederfarits honom, småsjöng, ända tills han nådde utanför fängelset, och styrde rakt på Kramer, der han lät duka upp för sig en mera sammansatt supé inne i den så dags tomma matsalen, för att sedan medels in- och utländskt avec garnera ett kaféhörn, der han tronade i ensamt och bekymmerslöst majestät och gaf fest, fest för sig sjelf, för det nyfunna jaget i sig, det gamla jaget, som dock aldrig kunde dö och som ännu en gång hållit honom uppe, när allt omkring honom störtade samman och han sjelf stod på nippet att störta med.

Så fann honom Lorens Ek. Han stack hufvudet in genom dörren, närsynt kikande som vanligt. Det gaf ett sätt i honom, när han fick syn på vännen; han klef sakta på och satte sig stillsamt hän till Truls.

«Jag kan inte mer,» kom det tjockt och grötigt, som om det sute något i halsen; derpå förtvifladt vädjande:

«Jag har ta mig djefvulen gjort hvad jag kunnat. Herre jesus, man är ju ändå bara en menniska!» Truls sträckte handen öfver bordet och fattade hans: «Seså, Lorens, det vet vi ju alla. Det fins ju heller ingen, som säger något på dig.» Lorens Ek kramade vännens hand, svalde, såg på Truls med sina trohjertade bruna hundögon, sade hest och rördt: «Tack ska du ha för denna tiden,» och vände sig bort. Paus. Derpå lefde Ek upp, lät blicken förvånadt öfverfara buteljbatteriet, hvilket han nu först tycktes ha upptäckt, och lät den till sist frågande stanna på vännen, som satt i soffhörnet med rödt ansigte och i synbarligen beundransvärdt lynne. «Det här går inte längre,» sade Truls. Det ryckte till i Ek. «Nej, det går inte längre,» bekräftade han och betraktade vännen häpen. Hvad var det för en ton, – tillitsfull, humoristisk! Han visste inte, hvad han skulle tänka. Och Truls fortsatte att tala, om den gamla gården derute på landsbygden, som stod öde, sedan egorna sålts till grannen, och om att flytta på landet och om annat mera. «Vet du, jag tror, man måste bort härifrån,» slutade han. Ek hjulade med armarne i luften, till stor förfäran för de tyska probenreutrarne vid grannbordet och ropade med skrämd och konsternerad min, medan han oupphörligen betraktade vännen, som satt der på denna olycksdag med ett helt bord buteljer, ensam midt i härligheten, röd och glad, Ek visste ej om af förtviflans likgiltighet, hvilket dock vore det enda förklarliga, eller af någon annan grund, – ropade: «Ja, res; här blir det Sodom och Gomorrha!» – – –

Truls hade blifvit stående vid fönstret och blickade ut i natten utan att veta derom: han hade helt uppgått i sina minnen, med syn och hörsel, med själ och alla sinnen. Då varseblefvo hans kroppsliga ögon tvenne ljuspunkter, som gledo fram genom mörkret; intet annat var att se, hvarken hästarne eller vagnen, heller intet att höra i stormen; bara de tvenne ljusen. Truls följde dem mekaniskt med blicken, tills de försvunno; dervid vaknade han upp och fann sig stå och le vid hågkomsten af sista kvällen med Ek.

Den produktiva stämningen hade med ens kommit öfver honom; det svalde och trängde på inne i honom. Han gick hastigt tillbaka genom gången och nedför trappan, stängde dörren, drog draperiet för, hemtade fram ett påbegynt manuskript, satte sig vid skrifbordet samt försjönk i denna andra, sjelfskapade verld, från hvilken han hvarken hörde stormen dåna eller skurarne trumma eller var medveten om, att utanför stod natten stor och mörk och ogenomtränglig.

* * *

Det led mot jultiden. Slätten låg i snö, så långt ögat kunde räcka, ut i alla horisonter, hvitt hvart man såg. Sjelfva byarne försvunno nästan deri: snön låg tjock på tak och träd. Och öfver allt det hvita en blå, soltindrande himmel. Endast uppe i norr kullrade sig vinterligt svartblå skogar.

Öfver det vida, obrutna, orörliga hvita rörde sig en liten svart punkt. Det var Truls, som gifvit sig ut för att förhöra sig, hur det gick med posten. I tre dagar och nätter hade snöstormen varat, tågsignalen hade icke på länge hörts, vägarne hade varit ofarbara, och den lilla byn afstängd från all beröring med den öfriga verlden. Man hade ännu icke hunnit skotta; det hvirflade allt emellanåt till, som om en ny storm vore i antågande, – en barsk nordan, som bet i skinnet och isade skägget; och drifvorna lågo öfver vägarne som långa, mjuka, hvita vågor. Truls verkstälde sin vandring med stort besvär: här och hvar bar snön, knarrande under sulorna, men i nästa ögonblick sjönk vandraren ned i den ända till knäna och måste vada långa stycken. Icke en menniska var att se, – man höll sig inne bakom väl tillåsta dörrar; icke heller spår, utom ett par, af ett par särdeles försvarliga menniskofötter; det var väl bara han, stadsmenniskan, som icke längre kunde uthärda att ingenting höra ute från verlden.

Den lilla jernvägsstationen var som utdöd. Skenorna lågo begrafna under drifvorna. Inne på kontoret satt ett af biträdena och hängde öfver ett flere dagar gammalt Malmöblad. Truls kastade en blick bort till postfacken: de voro alla tomma.

Hur det ginge med posten?

Jo, man väntade den om ett par timmar; med vagn, från Malmö.

Truls slant in på gästgifvaregården för att värma sig vid en toddy: hade han traskat hit, så kunde han lika gerna vänta ett par timmar som vända tillbaka igen med oförrättadt ärende.

Der var tomt. Blott vid ett af borden satt en ensam man vid sin rykande toddy. Han tycktes vara kring de fyrtio; en jätte till växten; det breda, blonda skägget hängde långt ned på bröstet; kläderna voro tillskurna i jägarsnitt. Hans båda bruna, håriga händer hvilade på handtaget till en enorm knölpåk af ett eller annat knortigt trädslag, hvilken var ställd mellan de med massiva kragstöflar försedda benen. Hans små grå ögon gledo emellanåt förstulet öfver till Truls, som också då och då fångade det välvilliga glimtet i dem. Annars satt han orörlig och blickade rakt ut framför sig med en tillfreds min samt tog sig från tid till tid ett lugnt och grundligt drag ur sin djupröda toddy.

«Bistert,» sade Truls, drog yllevantarne af, torkade tårarne ur ögonen samt gnuggade de köldröda händerna mot hvarandra.

«Vinter som duger,» bekräftade hans granne, synbart glad öfver tilltalet. Derpå tog han en klunk och fortsatte: «Om det så är rapphönsen, ty de in till husen; och det har jag inte sett på de sista tjugu åren. Der satt en hel flock ute vid mina stackar i dag morse, när jag kom upp. Bara man nu ville ge dem lite säd, för annars dö de ut.»

«Nå, så klok är man väl lite hvar,» menade Truls. «Om man också inte gör det, för att man tycker synd om djuren, så åtminstone af tanken på rapphönssteken till nästa höst.»

Hans granne bet en bit af tuggtobaken, som han hemtat fram ur västfickan.

«Man skulle så tycka,» genmälde han. «Men folk har begynt bli så snåla på sista tiden. Så dumt snåla,» tillade han godmodigt. «Man unnar inte sig sjelf ens mer någon rapphönsstek, och långt mindre sin nästa. Och man kniper på en enaste kornnej, och jösses hvad gör det med en sådan mer eller mindre, hellre än man unnar sig en hel kull höns, som det är ett nöje både skjuta och äta.»

Skänkjungfrun kom in och satte sig vid sitt handarbete på stolen bakom disken. Hon kom direkt utifrån, satte händerna framför munnen och blåste dem varma.

«Nå, Ida,» skämtade mannen, «nu har Ida haft goda dagar.»

«Ack, jösses,» svarade flickan, «det var så lagom roligt, vet Per Mattsson. Sitta här från mor’n till kväll utan att höra eller se en menniska. Det är ju också ett elände med jernvägen; den kommer inte att gå ännu på långa tider.»

«Skadar inte. Så får fattigfolk förtjenst. Och det kan visst behöfvas denna vinter. Men eftersom hon haft så tråkigt med att sitta stilla och ingenting ha att beställa, så kan hon ju få lof att ge mig en toddy till.»

Flickan bragte skrattande in en ny rykande bringare och satte sig igen till sitt. De tre suto tysta. Vägguret knäppte, och det bullrade inne i den rödglödgade kaminen.

Om en stund larmade det uppför trappan och ute i förstugan: man stampade snö af skor och åbäkade sig på alla vis för att få kölden af sig. Ett helt band landtmän kommo in, i kragstöflar och pelsar. De helsade alla med jubel Truls’ granne, som sjelf illa förmådde under sin flegmatiska värdighet dölja den glädje han kände vid åsynen. De slogo sig samman till ett lag, toddyen och cigarrerna sattes fram, och snart var skänkrummet fullt af rök och sorl. Truls märkte, att hans förra grannes ögon fortfarande välvilligt smögo sig öfver till honom; en gång böjde sig alla hufvuden samman, och Truls förstod, att det gick ut öfver hans skinn, men

satt försjunken i sin tidning och låtsade om ingenting.

Plötsligt ljödo bjellror utanför. Alla sprungo till fönsterna.

«Det är posten,» ropade någon.

Truls betalde och tog på sig.

«Adjö,» sade han och bugade sig för laget.

Man skrapade med stolarne. Den främmande mannen satt, som då Truls kommit, med knölpåken mellan stöflarne och händerna lagda öfver hvarandra på handtaget till knölpåken.

«Adjö, adjö,» ropade han och nickade åt den unge mannen öfver de andras skuldror med en viss energisk hjertlighet.

Nere på stationen tömdes påsar, sönderskuros trådar kring packor och skrefvos namn på tidningar. Samhällets invånare, som hört och sett postslädan ila förbi, hade skyndat till; man stod i kö utanför den lilla luckan, genom hvilken posten langades ut, och väntade med skånskt tålamod på, att den unge mannen, som stod innanför och kastade härligheten – först bref efter bref, sedan tidning efter tidning – in i de resp. facken, skulle bli färdig med sitt göra. Ändtligen tittade han ut genom luckan, för att se efter, hvem den närmast stående vore. Och så gick det vidare, i tur och ordning. Långt om länge fick äfven Truls sitt. Han såg, hur posttjenstemannen lade undan ur byn Glimminges gemensamma lunta ett bref, tidningar och så ett korsband.

«Var så god!»

Brefvet från Lorens Ek, korsbandet ett nummer af «Morgontidningen», – han hade sett det, redan innan han fick sakerna i handen. I trött mak, utan att skynda, men med förkänningen af något obehagligt, begaf han sig in i första klassens väntsal, der han slog sig ned. Der var oeldadt; isande kallt; fönsterna fullsatta med isblommor.

Truls slet kuvertet upp och for igenom det korta brefvet. Det flög som en hajande ångest igenom honom; och kallsvetten bröt ut ur tinningarna. Tappt, tänkte han i första ögonblicket, och blef dervid med ens lugn, såsom alltid inför det oundvikliga. *Den* summan, och till *den* tiden *kunde* han icke skaffa. Men han *måste*, – eller också sjelf falla. Nå, så vore ju saken klar och slut, – han stoppade med febrilt lugn brefvet i fickan och grep till korsbandet. Slet bort omslaget, öppnade tidningen; nå, der är det blå och röda märket ...

Aha! Hans blick flög genom den dussinradiga anmälningen af hans nu utkomna bok. En djup bedröfvelse föll öfver honom; och med en min af äckel stoppade han tidningen in till brefvet. Det vore alltså herrskapet Forsmanns hämd ...

Han hade på förnimmelsen, medan han skred fram genom bygatan i det lilla stationssamhället, att man öfverallt derinne bakom fönsterrutorna sute och såge efter honom. Han kom ut på öppna fältet; klockan var bara fyra; men solen stod redan stor och blek långt nere i sydvest och skulle till att gå ned, och snön antog en blåaktig skuggning. Från norr pep det ilsket och oroväckande; ett nytt oväder var i antågande. Mödosamt vadade han fram genom snön, hvilken allt emellanåt åter begynte yra, med händerna nerstuckna i rockfickorna och rockkragen uppslagen öfver öronen och andedrägten hämmad af kölden. Oupphörligt kommo de för honom igen, ljödo i hans öron, radade sig upp för hans ögon, – bakdantareorden, angifvareorden ...

«Ästetik för utöfvarne af hemliga laster; ästetik för utöfvarne af hemliga laster; ästetik för utöfvarne af

hemliga laster ...»

Han böjde sig framåt och satte hufvudet mot vinden och den yrande snön samt traskade vidare, hem till sin gård, hem att rufva i ensamheten öfver den fläck af smutsiga fingrar, som man satt på hans hederliga namn. –

Ett par veckor senare, efter middagen, red Truls i stilla mak ut från gården. Utan ridhäst hade han tyckt sig icke kunna vara på landet, trots ställningen och allt; och så hade han tagit en nummerhäst på beting, hvilken han efter behag kunde bruka till ridter, – alldeles som i gamla dagar derhemma i fädernegården. Ofvanpå snön och kölden hade kommit tö; den mesta snön var redan bortsmulten, endast här och hvar bakom gärdesgårdarne låg ännu kvar en hårdnad och smutsig rest af drifva. Vägarne voro en enda sörja; icke tanke på att gå till fots; det gick till upp öfver fotknölarne. Det rann stridt och hastigt i alla gropar; ängarne stodo under vatten, och detta steg långt upp på åkrarne i fåror och håligheter. Luften var ljum och blå, såsom mot våren till, solen sken i den kafstilla vintermiddagstimman, och slätten låg och sträckte på sig välbehagligt efter de stränga dagarne.

Truls lät sig helt tagas af denna stämning; och den oangenäma spänning, hvari ärendet han red i höll honom, gaf efter, allt mer ju längre han red. Han hade en god mils väg, men han gaf sig god tid, lade tyglarne öfver hästmanken, satte knogarne mot höftbenen samt lät stoet gå som det bäst gitte. I alla stalldörrar hängde drängar, som stodo och sågo efter den ensamme ryttaren; utanför skolorna barnskaror, som helsade, när han red förbi, – gossarne ströko mössorna af, och flickorna nego. Allt detta betog honom starkt; det egde alltsammans öfver sig doften af hans barndom, och han blef så underligt på samma gång sentimental och glad. Han klappade hästen på den blanka, vackra halsen: stoet kråmade sig, frustade, gjorde en dansande ansats till traf, men gick så lugnt vidare liksom förut.

Med ens drog Truls tyglarne åt sig, och djuret blef tvärt stående. Det rann en varm och ymnig kåre igenom ryttaren, och tårarne stego upp i hans ögon: han hade nått den sista backen, hvilken lodrätt stupar nedåt, och djupt inunder honom, och oändlig ut i alla horisonter, bredde sig slätten; den rigtiga äkta slätten, hans slätt, med städer och byar, kyrkspiror upp ur träddungar och pilvallar som häckar, förlorande sig, förtonande i en luft af den skäraste nyansen af det skära blå, icke klarhet och icke töcken, men en varmblå och fuktig mjukhet, till långt, långt bort mot söder, der Östersjön kullrade sig. Han höll länge stilla, satt och såg ut öfver hembygden; han hade ju knappast sett den, knappast tänkt på den i gud vet hur många år, och när hade den väl senast räknats med i hans personliga lif? Och från denna punkt, så i fågelperspektiv, hade han aldrig nånsin sett den; nej, att den var *så* fager, – det hade han aldrig vetat. Han satt och letade sig till rätta i det oerhörda panoramat inunder honom; tog rätt på byarne efter kyrktornen, hvilka han kände hvart och ett efter dess säregna utseende. Men hvad vore det för en skog, en stor lång skog midt ute på rama slätten? Skulle det vara ...? Ja, verkligen; alltså – – – ja, der var dungen, den rätta dungen ... det gick igenom honom ett styng af smärtsamt ljuf erinring, när han plötsligt fick syn på sin fäderneby, – hela hans barndoms- och ungdomslif sammanträngdt i *ett* moment med dess stunder af godt och dess stunder af ondt, bitterhet och sötma i ett, råga och tomhet på samma gång, ett perspektiv som kom och svann i nuet, ett perspektiv utöfver hela hans lif och väl ännu längre tillbaka och som icke gripits af hans yttre ögon, en känsla som grep honom med hela styrkan af generationers och århundradens tillvara i lidanden och fröjder, i saknad och solsken, i lif och död, ännu en gång blossande upp i honom, ättlingen, fortsättaren, uti denna sekundsnabba känsla, hvilken skjutit igenom hans innersta själ såsom ett stjernfall öfver natthimlen.

Han red utför branten och vidare ut på slätten. Hans stämning hade brutit sig, när han åter satte hästen i gång, – brutit sig, såsom alla böljor göra; och tanken på det närvarande hade gjort honom nykter och torr. Men det förtog sig åter, allt som han red. Ju längre han kom, dess enträgnare och intimare talade bygden till hans hjerta. Nu kände han redan igen hvar krökning af vägen och hvar gård; han hade ju förr i tiden sutit i hvarje trädgård, och han kunde noggrannt göra sig reda för, hur det såg ut inne bakom fönsterna. Han

begynte få helsningar och ge helsningar; måste stanna utanför en port för att slå af en passiar med en gammal barndomsvän; red igen, och måste ånyo stanna. En känsla af trygghet, af säkerhet steg upp i honom: han kände sig hemma. Och när han omsider red in i den gamla fädernebyn, der farbrödernas och morbrödernas och kusinernas gårdar lågo breda och vederhäftiga, den ena splittsprångande ny och den andra ålderdomsvärdig som en gubbes silfverskägg, kände han sig med ens så lätt och ljus i sinnet, som om han rede i ett friareärende, der han i förväg vore viss om utgången. Herregud, det hela vore ju en ren bagatell; löjligt att göra sig bekymmer deröfver ...

Han helsade bekant på husmansgummorna, som stodo i klungor utanför dörrarne med strickstrumporna i händerna och lade hufvudena samman, när de sågo honom komma ridande, – han igenkände hvartenda ansigte, här var allt som i gamla tider, alldeles oförändradt. Utanför byn låg farbror Tuves gård högfärdigt för sig sjelf, med vidlyftiga, spåntäckta längor och åskledarestänger upp öfver taken; och Truls satte stoet i traf, medan han red upp genom den långa alléen af alm och kastanie. Han höll utanför det gröna staketet, som lopp långs med gräsplanen framför boningslängan; man höll julslagt, tre kolossala svin voro utbredda till skållning och renskrapning eller upphängda till uppskärning i dörröppningarna nere i uthusen. En dräng kom springande för att taga emot hästen. Truls gick in genom den omsorgsfullt tillstängda grinden, öfver planen och uppför stentrappan samt trädde in i folkstugan. Der satt kusin Karna och sysslade med ett eller annat.

«God dag, kusin,» sade Truls, tog henne i hand och såg på henne, – han kände henne knappast igen; hon hade varit så godt som barn när han såg henne sist.

«God dag,» svarade hon blygt och med en nyfiken rådjursblick, som hon strax tog tillbaka.

Om farbror vore hemma?

Jo; om han ville vara så god och stiga på.

Hon hade öppnat dörren in till kammaren, och Truls steg in. Det var ett stort rum, föga likt den gammaldags «kammaren», inrättadt i modernt solid stil, med ugn af kakel och blomsterbord framför ena fönstret och stor matta öfver hela golfvet och ett kostbart ur i svart uppe på den eleganta chiffoniern och ett välfyldt bokskåp. Vid ett med böcker och tidningar täckt bord framför en divansoffa satt i en fåtölj en liten spenslig man i glasögon och läste i en tidning. Han bar ett välvårdadt grått hår och en välvårdad svart drägt samt kring halsen, inunder den oklanderligt hvita linningen, en svart silkesduk, kringlindad i flere hvarf. Det var farbrodern. Han såg på den inträdande öfver glasögonen, lade dessa från sig på bordet och steg upp.

«Du i våra trakter,» sade han fryntligt och log. «Det var rigtigt nånting ovanligt.»

Truls hade en obehaglig förnimmelse af, att hans värd redan mycket väl visste, i hvad ärende han vore stadd. Kusinen gick ut att ställa om något till bästa; och de begge männen hade satt sig midt emot hvarandra vid bordet mellan trädgårdsfönstren. De talade en stund, som sig bör, om väder och vind och jul och andra dylika saker. Farbror Tuve förde sjelf ordet, på sitt vanliga lågmälta sätt och utan gester visserligen, men hans tal gick i ett, – en ensam och hemma sittande gammal mans nyfikenhet efter att höra skvaller ute från den andra verlden. Truls kunde icke finna den önskade lägenheten att framsätta sitt ärende. Ändtligen kom en paus, – Truls hemtade långt efter andan.

«Ja,» sade han, en smula andfådt, «jag är egentligen kommen för att fråga farbror, om inte farbror ville hjelpa mig med mina affärer.»

Farbror Tuve gaf inte med ens så mycket som en rörelse på sitt lillfinger tillkänna någon öfverraskning eller obehag eller eljes någon särskild sinnesrörelse.

«Så–å,» sade han bara och lät silfverdosan glida mellan fingrarne, medan han såg bort åt Truls till med ett afvaktande smil.

Truls utvecklade saken, så vidt han ansåg lämpligt; särskildt betonade han, att han behöfde pengar för att ögonblickligen kunna väcka åtal mot «Morgontidningen» för ärekränkning. Farbror Tuve hörde på utan att förändra en min; silfverdosan gled allt hastigare mellan fingrarne, och uttrycket i hans ansigte mörknade till en viss gnatig oupplagdhet. Det uppstod en paus af obehaglig spänning.

Derpå lyfte farbrodern handen med snusdosan och hänkastade så der ut i luften, smilande, det samvetsspörsmålet:

«Nå, men du, nyttar det egentligen nånting, om du nu blir hjelpt?» – De små gulgrå ögonen suto med ens kalla och forskande på den unge mannen. – «Hvad ämnar du egentligen ta dig till se'n?»

«Under alla omständigheter kan jag väl alltid skaffa mig min utkomst,» genmälde Truls torrt. «Jag har ju min examen.»

«Ja–a,» drog gubben misstroget på det, «ännu har man inte sett till, att du begagnat dig af din examen.»

«Derför är det inte sagdt, att jag inte gör det, när det verkligen kniper.»

Farbror Tuve satt en stund och rörde i snusen, tog en nypa försigtigt mellan fingerspetsarne, böjde sig sirligt fram och verkstälde förrättningen med omständlig grundlighet. Skakade de kvarblifna kornen af fingerändarne, borstade kläderna med handen samt begynte åter spela med silfverdosan.

«Du har redt det dåligt åt dig, Truls,» sade han.

I det samma kom kusinen in med kaffet. Gubben hemtade fram cigarrer och punsch, drog upp, slog i och dref korken omsorgsfullt i igen, såsom han hade för vana. Derpå hemtade han vidare fram till sig sjelf en flaska portvin, – farbror Tuve hade dålig mage och tordes intet annat dricka –, samt upprepade proceduren. Den unga flickan hade under tiden ordnat kaffesakerna; hon bjöd sitt var så god, såg på sin far, såg på kusinen, märkte att något stod på, såg helt rådvill och olycklig ut samt gick skyndsamt ut igen. Ingendera af de begge männen hade sagt ett ord.

De stötte glasen samman och drucko hvarandra tigande till. Gubben gjorde sig ett ärende in i sängkammaren, kom tillbaka med en ännu mera bekymrad och missnöjd min, gick ett par slag af och an på sina mjuka lädertofflor och satte sig igen.

«Det vore väl en bagatell för farbror att hjelpa mig, om farbror ville,» knöt Truls till igen.

Det ryckte nästan omärkligt till i den andre, snusdosan blef hvilande orörlig i hans hand, han lyfte på hufvudet och såg bortåt förbi brorsonen.

«En bagatell,» sade han ironiskt och bestraffande. «Du kallar det en bagatell. Har du då *någon* säkerhet att bjuda på, att du någonsin kan betala de pengarne tillbaka?»

«Det gäller ju bara att komma ut öfver det värsta. Det är ju rakt inte omöjligt, att det hela sedan ordnar sig. Jag begär ju inte precis, att farbror skall sjelf kontant göra utlägget; allt hvad jag ville be farbror om, är att farbror förhjelpte mig till ett större stående lån – – – »

Farbror Tuve höjde med en tvär gest handen med silfverdosan och slog takt till de eftertryckligt punkterade orden:

« Jag–skrif–ver–al–drig–på–ett–papper!»

Paus. De suto orörliga, och man skulle kunnat höra en knappnål falla.

«Af mina egna pengar kan jag ibland låna ut,» tillade gubben; «på ett papper kommer mitt namn aldrig.»

Truls satt en stund och eftertänkte; derpå sade han, stilla och något töfvande, med sänkt stämma:

«Skulle kanske farbror då sjelf vilja försträcka mig medel?»

Gubben plockade i snusen, snusade omständligt och gjorde toilett efter akten.

«Ja, – hur skall du annars egentligen kunna reda dig, om *jag* icke hjelper? Jag är väl så illa tvungen, om du inte skall gå till konkurs.»

Truls svalde, och sade ingenting. Farbror Tuve, som med detsamma kom underfund med, att han redan indirekt så godt som gifvit ett halft löfte, retade upp sig deröfver och blef allt mulnare.

«Ja, du förstår naturligtvis,» fortsatte han, «att innan jag lofvar någonting som helst, måste du framlägga en utförlig redogörelse för din ställning. Rubb och stubb. Jag vill veta, hvad det är för klabb, som jag ger mig in i. Det kan hända, det står så, att det är bäst att låta det hela braka.»

Truls menade nej och tackade.

«Och så ett vilkor,» fortsatte gubben vidare, utan att taga notis derom. «Utan det gör jag det *bestämdt* inte. Du nämnde nånting om process mot en Stockholmstidning. Sådant der vill jag inte veta af.»

Truls rätade rygg och blickade fast och förvånadt på farbrodern.

«Hvarför det?» sporde han hotande.

Farbror Tuve gjorde bara en obetydlighet af en afvisande gest, men sade ingenting.

«Farbror får väl ändå medge, att jag har rätten på min sida?»

«Är du också så säker på, att du *får* rätten?»

«Men jag är väl i alla fall skyldig mig sjelf att ställa smädeskrifvaren till tals?»

«Men om du nu förlorar ...?»

«Så har jag i alla fall inte tigande låtit skammen bli sittande på mig.»

Farbrodern retade allt mera upp sig, kanske derför att han insåg sig ha orätt och icke ville erkänna det för sig sjelf. Han afklippte tvärt allt vidare ordande i saken.

«Jag vill inte, att slägten, att vi andra inblandas i sådant rusk. Ja, nu ska vi inte tala vidare om den saken, för det är onödigt besvär. Kort och godt: om du icke helt och hållet afstår från dina processplaner och bestämdt förpligtar dig till att låta det vara dödt, så– får–du–in–gen–skil–ling af mig!»

Truls satt orörlig; han hade blifvit helt kall med ens. Plötsligt reste han sig, helt blek.

«Ja, då får det hela gå som det kan,» sade han kort.

Farbrodern kallades ut i detsamma. Han hade blifvit stående, förvånad öfver Truls' sista ord och ton,

eftersinnande, men utan att se på den unge mannen. Derpå gick han hastigt ut.

Truls trädde in i stugan för att hemta rock och mössa och ridspö. Der satt kusin Karna ensam vid det långa furubordet och skötte sitt.

«Adjö, kusin Karna,» sade Truls och räckte henne handen.

Den unga flickan hade hastigt rest sig upp.

«Ska du allaredan rida hem igen,» utbrast hon och såg på honom.

Truls hade uppfångat blicken: den sade så mycket som att hon visste, att något stode emellan honom och hennes far, och att hon ungefär visste, hvad det kunde vara, och att hon var så innerligt ledsen öfver att icke allt det der kunde vara borta, och att hon icke visste sina lefvande råd, hur man skulle komma ut öfver dessa obehagligheterna. Hon såg så hjelplös och bedröfvad ut, att Truls tyckte han kunde bli rent af kär i henne.

«Nå,» svarade han och log, «så här i julstöket ha alla menniskor nog att göra med sitt. Det är bara sådant onyttigt folk som jag, som kan finna på att färdas på landsvägarne så till års.»

Tonen och leendet måtte ha blifvit underliga, utan att Truls sjelf visste derom; den unga flickan såg ut, som om hon icke visste, hur hon skulle bära sig åt eller hvar hon skulle göra af sig, och det ryckte smärtsamt till i hennes ansigte.

I detsamma kom fadern in.

«Ska du åstad redan?» sade han och tvärstannade.

«Ja,» svarade Truls kort. «Adjö!»

De följdes tigande samman ut på gården, der farbrodern gaf en pojke order att föra fram hästen, samt blefvo stående ända tills denne gjorts i ordning, hvar i sina egna betraktelser och utan att säga ett ord.

«Nå?» sade farbror Tuve, när Truls satte foten i stigbygeln, samt fäste sina små gulgrå ögon på brorsonen.

«Nej,» svarade Truls och svängde sig upp på hästryggen

Gubben stod och såg bort.

«Betänk dig väl,» sade han.

Truls satt och ordnade tyglarne. Äfven han såg bort.

«Det fins vigtigare saker än pengarne,» sade han med en knyck på nacken, helsade och red ut från gården.

De begge männen hade icke sett på hvarandra; men inne i stugfönstret hade Truls uppfångat en skymt af kusinen, som förstulet satt och såg efter den bortridande.

* * *

Julen kom ...

På eftermiddagen till julafton gick Truls nere vid stationen, upp och ned på perrongen, fram och tillbaka, väntande på att tåget skulle komma. Det var försenadt; naturligtvis; en hel timma. Det vimlade och trängdes på den lilla stationen af folk ur alla klasser, som väntade anhöriga till hemmet eller sjelf skulle fara till hemmet; och öfver alla ansigten låg en viss glad brådska. Truls lät sig smittas deraf; vaga minnen från

barndomen stego ock upp i honom och stämde honom helt högtidligt förväntningsfull; och när det ändtligen pep bortom backen, tyckte han, att det icke kunde vara annorledes än att det också måtte bringa något för honom.

Pustande och stönande arbetade sig det fullastade tåget in på stationen. Fullt af ansigten i alla fönster. Ett krälande, ett springande; bekanta foro förbi honom; han ville helsa på dem och vexla några ord med dem, men de voro försvunna, innan han blifvit färdig dermed, nickade förströdt eller änsade honom icke; man hade icke tid, och man hade sina tankar annorstädes, hvar och en på sitt håll. Det gafs signal; ett ögonblicks ökadt lif i menniskomassan; handskakningar, helsningsbudskap, näsduksviftningar, hufvud ut genom alla kupéfönster, leende och förväntningsfulla ansigten, som gledo förbi Truls, hvilken stod allena för sig ett stycke borta, – och tåget försvann ut mot den skogiga synranden i öster.

Stationen sam i paket. De släpades in i högvis, och i expeditionsrummet kunde biträdena knappast röra sig på golfvet ibland julhärligheten. Det vattnades i munnen på Truls; *något* af allt detta myckna måtte väl vara för honom!

Posten? förfrågade han sig.

Åh, det dröjde i dag allra minst en timme.

Truls vandrade fram och tillbaka ute på perrongen. Solen gick ner, och det frös starkt. Det bet i öronen, och fingrarne blefvo valna. Han slog kragen upp och stack händerna ned i fickorna; men det halp icke. Så gick han tillbaka in i väntsalen. Det var råkallt äfven der, och fullt med menniskor. När han kunde komma till, kastade han förstulna blickar in i kontoret, – hvilka paket väl kunde vara för honom! Och posten! Säck tömdes efter säck; hvilken flod af bref, julbref! Truls var så ljuft nyfiken som allenast barnet kan vara på julafton.

Han kunde icke längre hålla ut och gick in på kontoret. Der stodo buden från ortens honoratiores, mest yngre medlemmar af familjerna, och väntade som han, nyfiket förväntningsfulla. Det doftade af lack, och lyste af glada miner.

Klart!

Det sista brefvet hade kastats in i sitt rigtiga fack.

Posttjenstemannen såg sig kring bland kunderna, och Truls märkte, att han började med facket Glimminge, *hans* fack. Han fick nästan hjertklappning, medan buntan genomgicks. Alla de unga ansigtena sträckte sig intresserade fram: man var icke nyfiken bara för egen räkning, utan det vore också roligt att se, hvad andra kunde få på julafton.

Bokhållaren räckte honom något, liksom töfvande, – det var dagstidningen bara. Han såg på Truls, förvånad, liksom urskuldande, att det icke gåfves mera; och alla de unga ansigtena suto förvånade på denna underliga kurre, hvilken icke fick annat än tidningen på julafton; medan stillheten växte omkring honom, tyckte Truls, en generande, kränkande stillhet.

«Icke mer,» sade han med det ironiska smil, hvarmed man söker dölja den skam och smälek, man icke vill röja.

Posttjenstemannen skakade på hufvudet; och Truls helsade, önskade glad jul och gick. –

Hemma hade mor Bengta redan dukat till heligafton. Hon hade lagt snöhvit duk på bordet, nu satte hon fram lutfisken och risgröten, såsom landets skick var. Truls tog den gamla med till bordet; han kunde icke

uthärda att äta mol allena. Mor Bengta hade också bakat klenor till högtiden, och Truls hade köpt hem portvin, och sålunda drucko de hvarandra till öfver kakan, den gamla och den unge. Efter slutad måltid bestod mor Bengta på egen risk kaffe, och Truls hemtade fram en flaska punsch ur *sitt* privata skafferi; med kortleken i hand fick han gumman till att spela tolfva med sig. När klockan blef nio, blef hon emellertid sömnig, tappade tankarne och gjorde allahanda dumheter, så att partiet måste häfvas.

Truls gick ut, ned genom trädgården, ut igenom häcken. Månen stod högt på himlen, det var så ljust som på dagen, och gårdarne lågo med skinande väggar och djupa skuggor i månskenet. Himlen var hög och stjernig, och från hela den vida slätten var icke ett ljud att höra. Blott ljusen i alla fönster när och fjerran förrådde lif och vaka. Öfverallt glimmade de fram, stora och glada, festligt smyckande det vida rummet med det höga, blå hvalfvet, i underlig motsättning till den djupa, obrutna stillheten rundt omkring. Julafton, julafton! Som i en enda bred och alltför ymnig våg bröt en stämning från många, många år tillbaka plötsligt upp ur djupen i den ensamme mannen. Bröstet häfde sig; ett djupt andedrag – en djup suck; och ögonen stodo fulla med tårar. Uppe öfver honom strimmade ett stjernskott: – hvad hade han tänkt på? Hade han önskat sig något? – – – –

Och julen gick med dans och musik natten lång öfver slätten, och det gamla året sköts ut och det nya året sköts in, och heliga tre konungars fest firades med tregrenade ljus på bordet och kringvandrande gubbar, som buro den heliga stjernan af papp, med ljus inuti, från by till by och från gård till gård och som sjöngo nere vid stugdörrarne. Och, till sist, körde Knut julen ut, – julen, som för Truls icke varit någon jul. Såsom en hemlös vandrare skrider fram långs landsvägarne och igenom byarne en julaftonsnatt, och ser julgranarne tända inne bakom rutorna och högtidligt stilla, glada menniskor sitta högtidsklädda vid festliga bord, ensam derutanför med himlens stjernor, så hade ock han skridit fram genom julhelgens dagar och nätter, ensam, ensam med sig sjelf och sina tankar. Glömd, glömd! Inne i städerna, der han lefvat den ena delen af sitt lif, hade man glömt honom; och ute på landet, der han en gång men redan alltför länge sedan hört hemma, hade man vant sig ifrån att tänka på honom som en anförvandt. Han hade gästat för länge borta; – gästerna komma och gå, och den ene är icke väl borta, förrän en annan kommer i hans ställe; och så är han glömd. Och der hemma: – ja der hade han låtit lefvas och dö som det bäst ville, låtit de lefvande sköta sin dont och mossa växa på grafvar, som komme det honom icke vid. Derför var han nu glömd, – glömd!

Och tiden gick vidare sin monotona gång, och han med den. Skumma korta dagar, och mörka långa nätter, kvällar som ingen ända ville taga, och dagar af idel skymning och dimma. Så plötsligt klarhet, vinterklarhet, med solen på en molnfri vinterdagshimmel och fullmånen på en molnfri vinternattshimmel; – snö öfver slätten, långa hängande istappar i takskägget, och is som bar på ängskärren. Och så återigen det förra, – och så på nytt det senare.

Men för honom öfver och genom beggedera ett och detsamma: ensamheten. Och så inne i den en enda, ena och samma tanke, fråga, *ett* grubbel och *ett* gnagande samvetskval: Hade han gjort rätt, då han tog sin farbroders pengar och honorerade sina förbindelser för sjelf och andra samt renoncerade på att hämnas sin egen kränkta ära? Alltjemt detsamma! Det dref på honom, medan han timtals ströfvade kring på vägarne, så att han utan att veta deraf påskyndade sin gång, – en fridlös dämon, som gjorde andedrägten kort och satte feber i blodet, – ända tills Truls med ens vaknade upp ur marridten och plötsligt blef stående, strykande sig öfver den svettiga pannan och andande upp med ett djupt drag. Och om nätterna, då han redan låg i sängen med slutna ögon och natten stod stilla och så underligt lyssnande derute eller stormen firade orgier i mörkret, kunde han med ens finna sig sjelf liggande med vidöppna ögon och vidöppna öron, som om natten hade något att säga honom i denna sak med sin tystnad, eller som om tätt invid honom, derinne i mörkret, tvenne stora ögon suto fästa på honom, hans egna ögon, hans bättre andra jags ögon, skrämda, förebrående – – –

Och liksom han gled ut ur allt privat umgänge, gled han äfvenledes ut ur det offentliga lifvet. Han vardt

ensam i sin ande, liksom han vardt ensam med afseende på sin yttre person. Man hade vid hans bok ropat på polisen, på hospitalet; och i den offentliga moralens namn gjordes han till en boy-cotted hos bladutgifvare och bokförläggare. Och i dessa krisens dagar, då man tog äran af honom och dermed äfven möjligheten till det förvärf, hvilket nu på samma gång och för första gången i hans lif tycktes skola bli en nödvändighet, hade icke *en* stämma höjts till hans försvar. Alla dörrar stängda; vännerna tigande. Truls reagerade derpå, utan medvetenhet eller afsigtlighet, genom att sjelfmant gå sin väg, – sin väg bort från skrålet och pöbeln, vägen ut i ensamheten. Han tog icke ens det hela så allvarligt som det i sjelfva verket var; han hade icke sinnen till att måla vidden af den simpelhet, som han frambesvurit; och liksom han diktat verket i en stämning på andra sidan om öfvervägande, sjelfspörsmål och medvetandet om hvad man gör, så var han af natur och lifsvilkor en optimist, hvilken menade, att om sakerna finge gå såsom de sjelfva ville, måste de dock alltid förr eller senare ordna sig af sig sjelfva. Denna bok var icke något, som han skrifvit samman; den var en manifestation af hans instinkt; derför förstod han sjelf icke grunden till skrålet, och derför fans det något af förakt och något af likgiltighet och något af humor i den gest, hvarmed han rymde fältet och gick sina nödtvungna steg, – vägen ut i ensamheten, denna eviga väg till nära lidanden och fjerran lycka och till sjelfffördjupning ända in till sjelfgenomspegling, sjelfgenomskinlighet för den egna blicken – – –

Hans umgänge bestod af hans hundar. Han hade lagt sig till med en hel uppsättning. Bandhunden, gammal i gården, hade fått bli kvar, när den förre egaren flyttade från stället; denne hade ingen användning mer för sin gamle trotjenare och hade bara betingat sig att utfå skinnet af honom, när han en gång af ålderdomsskröplighet måste skiljas hädan. Det var ett vackert djur af den äkta gamla skånska bandhundsrasen, med stubbad svans och stubbade öron; men han hade redan tjenat ut, hörde illa, såg icke bra, och kunde icke längre obehindradt röra sig. Truls fann skäligt låta honom gå lös ikring och skaffade sig en hundvalp att uppfostras till hans efterträdare såsom bandhund. Och slutligen försåg han sig, hälften af hänsyn till mor Bengtas allvarliga hemställningar, med en liten kammarhund.

Dessa tre djur tjenade honom såsom ett surrogat för lif och menniskor, hvilket han fann hvarken dåligt eller ointressant. De egnade honom med nöje sällskap, när ensamheten tryckte honom alltför tungt. De afgåfvo otvetydiga tecken af affektivt sinnelag gent emot honom, – något som han för tiden var öfverdrifvet känslig för. Och slutligen voro de i deras inbördes förhållande ett det förträffligaste studiefält: Truls afläste många sidor af den *menskliga* naturens psykologi, medan han ströfvade omkring på vägarne med sina trenne följeslagare eller hade dem omkring sig ute på gården eller inne i rummet. De begge unga höllo samman gent emot den gamle och tyckte båda lika mycket om att reta honom; hundvalpen, som var en smutsgul, tölpig bengel i slyngelåren med klumpiga rörelser och ett dumt-förslaget ansigtsuttryck, pirouetterade kring gubben, medan den lilla svarta knärackan, som egde hela den lillväxtes argsinta elakhet och lust att hämnas på dem, hvilka naturen varit gifmildare emot, hoppade skällande omkring honom, nafsade honom i öronstubbarna och strupen, i vadbenen och svansstumpen. Den gamle manövrerade med besvär, såsom ett gammaldags linieskepp mellan lutter moderna, rörliga småpjeser. Ofta stod han alldeles orörlig, med ett ansigtsuttryck af den orubbligaste resignation gent emot lifvets alla vedervärdigheter. Ibland tröt emellertid tålamodet, när knärackan bitit alltför hårdt i vadbenet eller när humöret eljas var så der lagom; och då lyfte han de nedhängande käftarne och morrade eller gjorde en tvär vändning helt om, så godt hans gamla ben tilläto, – naturligtvis blott för att i samma ögonblick få ett nytt bett i vadbenet af den lilla, som manövrerat snabbare än han. När humöret var särskildt godt, nedlät han sig med en obeskriflig, humoristisk godmodighet till att vara med om de barnsligheter, som roade de tvenne gröngölingarne, ehuru hela hans min och hållning på samma gång tydligt sade, att han gjorde det af idel courtoisie, att honom intresserade det naturligtvis icke minsta smul, men att man ju i alla fall finge hålla god min. De båda unga kommo också esomoftast i lufven på hvarandra: det var valpens specialitet att reta gallan hos knähunden; med sin allra dummast-oförskämdaste min satt han och såg på den andra så länge, tills hon gnälde af vanmäktigt ursinne, eller han lade försigtigt och godmodigt sin breda framlabb på det lilla krypets hufvud, så att dettas egare omöjligen längre kunde förblifva i någon slags illusion rörande måttet af sin storlek ...

Och månaderna gingo, och mars kom med den sista snöbyn och den första vårstormen, och april med de strida skurarne och de farande skyarne, med bleka dagrar och djupa skuggor, ilande hän öfver marker, som börjat grönska, med vek, gromättad luft och blåa ångor, rykande ur en svart jord, ur hvilken kälen går.

Och Truls sitter en sådan stilla sol- och tödag vid fönstret i sitt rum och blickar i tanklös stämningsfullhet ut i sin trädgård. Då upptäcker han med ens, i hvalfvet inunder den från jordytan upphöjda och till is sammanpressade återstoden af en drifva, hvilken för icke länge sedan stängde utsigten från hans fönster, de första, hvita blommorna ...

Och dagarne gå, och den sista snösörjan ute i trädgården tinar bort, och gräset, som skjutit upp gult under snön, blir grönt, och ur rabatternas svarta mylla sticka små klumpiga tingester fram, gulgröna och köttröda, som växa och växa och få blad och blommor, – gula påskliljor och hvita doftande pingstliljor, röda aurikler och blå hyacinther. Men framför allt går Truls och följer noga med några små jungfruligt smäckra och fina skott; de spira i alla rabatter, fyllande dem eller kransande dem; skulle det vara ... Och ur hvarje hylsa spränger sig ett enda yppigt och sirligt blad, – jo, rigtigt, det är hans älsklingsblomma, tulipanen.

Ännu några veckor, och Truls ligger för första gången på gräsplanen utanför fönsterna till arbetsrummet, midt i solbaddet. Omkring honom ligga hans trenne hundar. Och öfver hela den vida platsen mellan boningslängan och den första tvärgången med dess gamla blommande bigarång- och körsbärsträd sväfvar ett doft, ett fint, nästan omärkbart doft, tulipandoftet; och i det starka solskenet lysa de sjelfva, blommorna, tulipanerna, i alla färger och färgers öfvergångar, på sina ranka, fina stänglar, dubbla och enkla, gula som smöret och mörkröda som burgundervinet när det hålles mot ljuset, ljusröda som det friska blodet och hvita som kvinnokroppens hud, hvarje färg dubbelt bjert i det starka ljuset och genomskinlig emot detta.

Borta vid syrénbusken tätt under hans fönster går, i blå blaggarnskjortel och bara, bruna ben, unga Margret och krattar gångarne. Unga Margret är den trettonåriga dottern till hans granne, den forne storbonden Per Mattsson, som nu bor derborta i huset bakom trädgårdshäcken. Truls hade en gång varit ute och gått, fram mot slutet af mars. Han hade kommit längre än han annars plägade; trakten begynte bli honom okänd. Det rådde ett ovanligt stim på vägarne, och Truls kunde icke komma under fund med hvad som stode på, förrän han hann fram till en gård, som låg tätt utmed landsvägen. Uthuslängorna voro lastgamla, med klinväggar och gröna halmtak; men boningslängan var ny, hade spåntak samt var försedd med frontespis och veranda ut mot trädgården; det hela sammanbygdt och porten förande direkt ut på stora vägen. Portarne voro uppslagna på vid gafvel, och Truls blickade in på gårdsplatsen. Der hölls auktion. Alla dörrar stodo vidöppna trots det barska marsvädret, och folk strömmade ut och in. Öfver en vagnskorg var lagdt ett tvärbräde, och der tronade utroparen, oupphörligen skrikande sitt enformiga: så och så mycket bjudet, så och så mycket bjudet; omkring stodo de köplystna och trängdes, blåfrusna och uthålliga; och öfver hela gårdsplatsen skräpade husgeråd af hvarjehanda slag, hemtadt från alla hemliga vinklar och vrår samt skoningslöst lagdt fram till allas kritik och dom vid detta den brutalaste af alla ett hems blottelser: slutauktionen.

Truls hade stått en stund och sett på, hurusom det slumpades bort til kreti och pleti möbler, hvilka väl på ett sådant der gammalt bondställe – han kom att tänka på sitt eget hem och såg i andanom inventarierna i stuga och kammare, stycke efter stycke – hade stått hvar och en på *sin* plats, vid *sin* vägg, i *sitt* hörn, sedan fars och farfars tider, – möbler och småting, hvilka icke stort annat värde egde än det rent affektiva: arfstycken, minnen, gåfvor, hemarbeten, skänkta af den och den familjmedlemmen eller förfärdigade af den och den familjmedlemmen. Det berörde honom pinsamt, det kalla fina fykande ruskregnet gjorde händerna valna, och det starka draget svepte kallt in på bara kroppen trots kläder och allt. Han vände sig om för att gå in till utskänkningen och få sig något varmt till lifs, – och fann sig stå ansigte mot ansigte till sin okände bekanting från gästgifvaregården den der dagen han satt och väntade på posten. Mannen stod på trappan, med knölpåken i handen och kragstöflar på benen; han hade synbarligen i samma ögonblick stigit ut

innanifrån och fylde hela dörröppningen med sin ansenliga person.

«God dag,» helsade han fryntligt och steg förbindligt åt sidan.

Truls besvarade något öfverraskad helsningen och räckte fram sin hand.

«Kandidaten också kommen till auktions,» fortsatte den andre skämtsamt. «Ja,» afbröt han sig, «jag vet ju mycket väl, hvem kandidaten är, men kanske kandidaten inte känner mig? Per Mattsson; man håller auktion här hos mig i dag.»

Truls blickade en smula öfverraskadt och undersökande in i det godmodiga ansigtet: der var icke annat att se än glädjen öfver att ha sammanträffat och kommit i tal med en behaglig person. Hvad som försiggick omkring honom, tycktes icke stort angå honom.

«Jag skulle in och ha mig ett glas konjak,» upplyste Truls. «Man tränger till något varmt.»

Han ville dermed gå vidare, och mannen stod töfvande, som om han gerna ville något men icke visste om han tordes.

«Ja,» sade han slutligen, «om *jag* fick lof att bjuda på nånting! Der är så fullt derinne hos krögaren. Inne i kammaren står dukadt kaffe och konjak. Det är för mina privata gäster, förstår kandidaten, – slägt och goda vänner. Så om kandidaten vill hålla till godo ...»

Truls tackade, och hans värd gick förut in. Stugan var fullproppad; det luktade af vått tyg och dålig tobak; ett enda kaos af högröstadt sorl och gestikulerande armar. Per Mattsson öppnade dörren in till kammaren och bjöd den unge mannen stiga in. Der suto kring det fulldukade kaffebordet i stum och styf värdighet gammaldags utseende män och kvinnor, med orörliga kroppar och orörliga ansigten. En flicka i hvitt förkläde gick och kom från köket, in med fylda kaffekannor och ut igen med tomma.

Per Mattsson slog i konjak, satte fram en cigarrlåda, trugade Truls att ta för sig af det hemmabakade kaffebrödet, samt satt i tyst gamman och såg med tillfreds min, hurusom hans gäst lät det hela sig väl smaka. Han höll noga ögon med, när Truls kommit till ända med det ena kakstycket, för att genast mana till mer; och ju mer Truls tog för sig af gudsgåfvorna, dess upprymdare såg han ut.

Så hade de sutit samman i fåordigt samtal en tid lång, då dörren hastigt öppnades. In trädde en ung flicka, hon tycktes vara kring tolf tretton år eller så, kroppen var ännu helt outvecklad, men det bruna håret stod i en yfvig, burrig man ned öfver pannan och föll i en lång fläta neråt ryggen.

«Nu säljer de grållarne, far,» sade hon.

I detsamma fick hon syn på den främmande: det bruna ansigtet blef helt rödt, ett förläget leende öppnade de ännu barnsligt formade läpparne och blottade tvenne rader fina, hvita tänder; och medan hon hajade till vid den oväntade åsynen, som om hon gripits på bar gerning vid något olofligt förehafvande, stodo de två stora, grå ögonen fästa på honom, skälmska och glödande inunder hårmanen, – liksom fylda af en grå eld, tyckte Truls.

I fadern hade det huggit till vid hennes ord, märkte Truls; men han hade beherrskat sig, satt en stund stilla, som om intet vore å färde, men reste sig så en smula hastigt och sade:

«Nå, då får vi väl gå och se efter, hvem som ska ha våra grållar, Margret.»

Truls följde efter. Just som de stego ut på trappan, föll klubban.

Per Mattsson stod hög och bred på öfversta trappsteget.

«Hvem fick dem?» sporde han ut i folkskaran. Ett namn ropades tillbaka upp till honom från flere munnar.

«Det blef jag, Per Mattsson,» sade en ung man och trädde fram till honom.

«Nå, så bli de alltså på stället,» svarade han. «Måtte de dra dig lika länge och troget som de dragit mig!»

Dermed vände han sig om och gick tillbaka in, underligt böjd i ryggen och utan att vidare lägga märke till Truls. Unga Margret, som hela tiden stått och sett på Truls med sina förvånade barnaögon, följde stillsamt sin far. –

Och ett par dagar senare hade Truls på sina ströftåg åter kommit i grannskapet af gården. Han varseblef den med ens tätt framför sig: han hade vandrat utan att sjelf veta af hvar och hvart, försjunken i tankar, ur hvilka han väckts af en strid regnskur, som oförhappandes drog fram öfver bygden likt en grå slöja, hvilken hastigt sväfvade fram mellan slätten och den eljes halfklara himlen. Truls halfsprang för att komma under tak och stannade andfådt i portgången, redan halft genomvåt. Der stod Per Mattsson jemte den nye egaren, bredvid en redan förspänd enspännarvagn.

«Nå, der kom kandidaten i rättan tid,» sade han. «Nu kan kandidaten få åka tillbaka. Ja, kandidaten vet kanske inte af, att vi ska bli nabor?»

Nej, det visste inte kandidaten; Per Mattsson hade inköpt ett hus, som stötte intill Truls' trädgård, och reste i dag från sina fäders gård, för alltid.

De tre männen gingo in för att taga sig en styrke- och sista afskedsdryck, medan regnet rasade ut. På stugbänken satt unga Margret fullt påklädd och väntade att de skulle resa, med förgråtna ögon, som hon skamsen vände bort, när hon fick syn på Truls.

Ändtligen började det sakta af derute, vagnen körde än en gång fram för dörren, och ögonblicket var inne. Lilla Margret, som storgrät våldsamt, placerades hos kusken. Per Mattsson stod ett ögonblick stilla och såg sig omkring, som om han ännu en sista gång ville besigtiga eller ingräfva i minnet den gård, på hvilken han sjelf lefvat sitt lif och hans far före honom och vidare tillbaka hans förfäder, så långt papperna derinne i byalådan visade, – och det var till danska tiden och Karl XII.s krig. Derpå steg han upp i baksätet, der Truls redan tagit plats, sade ett par skämtsamma ord till den nye egaren om trefnad och en rik och vacker flicka och många barn, samt blickade ut framför sig. Kusken vände sig halft om emot honom, frågande.

«Ja,» sade Per Mattsson med ansträngdt lugn, – rösten darrade en smula; «färdiga att köra!»

En pisksmäll, ett ryck, mössorna af, och vagnen for ut från gården och genom porten i en sväng ut på vägen. –

Per Mattssons hus låg omedelbart bakom Truls' trädgård. En öppning i hasselhäcken förde direkt från denna in till grannens täppa. De stodo ofta på hvar sin sida om häcken och talade öfver till hvarandra. En dag hade Truls kommit på unga Margret ute i köket, der hon hjelpte gamla mor Bengta med att skala potatis; och några aftnar senare hade han fört sin nye nabo med sig och till gummans glada öfverraskning sagt till om toddy. Vid detta tillfälle hade mor Bengta gifvit uttryck åt sin måttlösa tillgifvenhet för den unga flickan, om hur vacker hon var och om hur duktig hon var, m. m. sådant; och fadern hade menat, att vore något att sköta i den stora trädgården, nu när våren komme, så kunde Margret gerna hjelpa till.

Och sålunda kom det sig, att Truls en dag tidigt i juni kan ligga på gräsplanen utanför sina fönster, midt i solbaddet och omgifven af sina trenne hundar, medan gula och röda och spräckliga tulipaner lysa och dofta

omkring honom, och se unga Margret gå och kratta borta vid syrénbusken, i blå blaggarnskjortel och bara bruna ben.

Det var i sjelfva middagstimman, solen stod midt på himlen, och boningslängan kastade nästan ingen skugga. Nere i byn ringde det i en gård samman till maten. Varmt och stilla; en tupp gol någonstädes borta bakom gafveln. Truls sträckte ut sig på ryggen och blef liggande med utspetade armar och ben, blickande rakt upp i den oändliga soltindrande blå rymden. Ett ögonblick kom af fullständigt uppgående i nuet, af den fullständiga harmonien, af den fullständiga tillfredsställelsen, af individens absoluta enhet med alltet; – hans väsen öppnade sig, såsom blomman, spontant, med en förnimmelse af den tid- och rumlösa hvilans njutning, och solen lyste och värmde ända in till dess botten. Och ut ur ron, ur sommarmiddagsron, bröt sig plötsligt en annan känsla, nu icke mera den rena hvilan, – *den* rena hvila, hvilken inom färgernas verld har sin motsvarighet i det rena, obrutna solljuset, – utan en böljning, en brytning: erinringsstämningen med hela dess jubel, fyllighet och sötma. Alla de beslägtade minnena af sommarmiddagstimmar, sålunda njutna i forna dagar på gräsmattan under åldriga, knotiga äppleträd i fädernegården, i hövålmar eller sädesskylar, på pilvallar eller på brinken vid fiskdammarne, medan metspöet hvilade vid sidan och blicken allt mera hypnotiserades af det hvita pennskaftet i den flytande korken, – alla dessa minnen manades med ens fram, icke det ena för sig och det andra för sig, utan alla i ett, såsom ett enda minne, såsom en enda känsla, såsom en enda stämning, erinringsstämningen, sjelfva detta som var sommarmiddagsron. Och associationen grep vidare omkring sig, vidare och vidare, liksom ringarne i vattnet kring den utkastade stenen, – ur denna enskilda erinringsstämning från gångna tider, från barndom och ungdom, löste sig ut hela detta förflutna, och han fyldes med denna smärtsamma sötma, som *det* eger, hvilket oåterkalleligt är försvunnet, och med den våldsamma, sugande längtan, som det väcker; och bild på bild drog förbi hans inre öga, utan ordning eller sammanhang och utan anseende till den betydelse de haft i hans lif, men hvarje särskild tydlig ända in i de minsta enskildheter, ända ut till de mest perifera omständigheter, hvilka icke förvittrat under de många åren och dermed röjt sin karaktär af hufvudsaker, arten af ett leende, eller nyansen af en blick, eller den obestämbara innebörden i en gest, eller den hittills icke genomskådade meningen i ett tonfall, hvilken nu först med ens låg inför honom fullständigt genomskinlig. Så begynte det slappna, slockna; der kom grumsning och oro; bilderna kommo icke längre glidande, tyst och mjukt, den ena efter den andra, den ena ut ur den andra, utan trängdes och kastades om hvarandra, försvunno för att dyka upp igen eller visade sig alltför kortvarigt för att bli fullt synliga; det gångna och det närvarande grepo in i hvartannat; och svaga förkårar började förmärkas af den olustighet, hvilken beledsagar uppvaknandet ur en erinringsstämning. Tills åter med ens, i en sista uppflamning, den öppna platsen derinne i hans själ låg bländande upplyst, fyld af solsken, middagssolsken, sommarmiddagssolsken, och han såg en trädgård med många blomster på mark och träd, och bakom den en vacker boningslänga med kalkhvita väggar och gröna fönsterposter, och på den gröntomslingrade verandan en ung flicka i ljusblommig kattunsdrägt och gul stråhatt, – kusin Karna i farbror Tuves trädgård – – –

Ett Något hade farit igenom honom, och han fann sig med ens helvaken, sig sjelf stirrande upp i den blå och soliga himlen, hundarne sofvande bredvid sig, den gröna, blommande trädgården omkring sig. Han reste sig upp på ena armbågen; liksom tänkte efter, – han visste icke öfver hvad. I samma ögonblick sträckte mor Bengta sitt grå hufvud ut genom köksfönstret och budade till middag. Han reste sig hastigt och gick in, skyndsamt, som om det hastade, med sänkt hufvud, som om han sökte efter något inne i sig, hvilket han icke kunde få tag i. Åt i en fart, mekaniskt, utan att veta hvad han åt; – den tryckte och tryckte invärtes, ovissheten, som han icke visste hvad den gälde.

Omsider kom ändtligen den lösande tanken: han satt med ens och höll den i sin hand. Men nu, när han godt och väl hade den, betraktade han den med skamsna känslor, som om det icke vore rigtigt beställdt med saken. Vore det verkligen det rigtiga, som han funnit? eller hvad vore i vägen? Måste han då icke verkligen alldeles nödvändigt fara till farbror Tuve, för affärerna; icke på minuten förstås, men med snaraste, och först som

sist, och i dag lika väl som i morgon! Vädret vore så vackert; och ingen kunde veta, hur det blefve i morgon; och i dag vore han så upplagd; han brände rent af efter att ge sig ut och rida i dag; han såg ideligen framför sig den hvita längan i solskenet, trädgården, verandan – – – Han formligen längtade, – efter fädernebyn, efter sin barndom, efter alla sina gångna sommarmiddagsstunder, efter sina minnen, efter sig sjelf, honom som en gång njutit allt det der. Och bilden blef stående framför honom, full af sol: den hvita längan med de gröna fönsterposterna, den blommande trädgården, och på den gröntomslingrade verandan en gestalt i ljusrutig kattunsdrägt och gul stråhatt ... Det kårade helt varmt igenom honom: ja, det vore inte värdt att uppskjuta med saken, farbror Tuve kanske rent af undrade, hvarför han inte redan kommit, betalningsdagen vore snart inne; – ja, farbror Tuve tyckte bestämdt, att det var besynnerligt.

Och Truls sadlade sin gångare ut på eftermiddagen och red till farbror Tuve, – i affärer. Alldeles som redan åtskilliga gånger förut. Och ju oftare han gjorde sig ärende till farbror Tuve, dess mindre vardt det naturligtvis hvarje gång att talas vid om i affärer. Och eftermiddagarne voro långa, och gubben Tuve gick ut och in för att ställa och styra om gårdens dont. Och sålunda hade han långa tillfällen att hålla sig till kusin Karna allena. Så länge de båda männen suto samman, gick hon och kom, satte brickor fram för den främmande och bar brickor bort, utan att våga sig till att säga något, blott med en och annan förstulen, skrämd blick åt Truls, och gaf sig brådt om med att komma bort igen, liksom för att understryka, att hon icke vore nyfiken att höra hvad fadern och kusinen hade att förhandla om, eller som om *hon* icke *ville* ha nånting med *de* sakerna att beställa. Men icke väl var gubben Tuve utom dörren, förrän de begge unga, ingendera visste huru, funnit hvarandra. De hade icke mycket att säga hvarandra: det var banala samtal med olofligt långa pauser. Men derpå kom det ju icke an, för någondera; kusin Karna tycktes ingenting bättre önska, ehuru hon, när tystnaden varat väl länge, fick nervös hast med sitt handarbete och ibland kunde bli allt rödare och rödare; och Truls gonade sig, som om han efter att ha varit ute en hel vinterdag sute och värmde sig framför det egna hemmets brasa. Han satt i varmt välbehag och såg på kusinen, hvilken höll hufvudet framåtlutadt öfver arbetet, så att han hade inunder sig den hvita benan i det bruna håret, och blott någon gång lyfte upp till honom en skygg, varm, glad blick ur de mjuka grå ögonen. Vacker var hon icke, bestämdt icke; näsan vore för stor t. ex.; men det låg i något annat, att hon vann, – icke i ögonen allenast, icke heller bara i draget kring munnen; man kunde öfverhufvud icke utpeka, hvar det låg; öfverallt och ingenstädes; men det fans der. Stackars flicka, mediterade Truls, hon är en af dem, hvilka hela verlden tycker om, men i hvilka ingen förälskar sig. Han blef helt varm om hjertat; han tyckte så innerligt synd om henne; vid henne hade ingen man fäst sig af de många, som kommit som gäster i det rika huset, medan alla kretsat kring den äldre systern, den vackra Boel, som också tidigt fått sig man och allt; och om det så vore sjelfva den mjälla, genomskinliga hyn, så vore äfven den ett olyckans tecken, hvilket tydligt sade – äfven om icke det insjunkna bröstet och de förklarade ögonen sagt det ännu tydligare –, att hon skulle komma att dö ung, såsom hennes mor.

Stackars flicka! – ja, sannerligen, Truls tyckte så innerligt synd om henne, att han skulle kunnat ta henne in till sig och stryka henne helt sakta och ömt öfver det släta, blanka håret. Han höll af kusin Karna, rent höll af henne, af purt medlidande. Hon vore en så god menniska, fortsatte han, en så sällsynt god flicka, att hon vore värd det bästa här i lifvet och deribland äfven en man, som icke toge på henne med alltför grofva näfvar. Stackars flicka! – man *kunde* verkligen rent af förälska sig i henne, bara som man höll af henne, så hygglig och god som hon var; men – en kärlek, som framvuxit ur medömkan, vore ingen *rigtig* kärlek – – –

Emellertid – känslorna ha ock sin kasuistik, och affinitetslagarne inom känslokemien har ännu ingen förmått utleda och fastslå. När derför en vacker högsommardag Truls satt i sitt rum och hörde en vagn bullra in genom porten under jubelskall från alla tre hundarne, hvilka efterhand, under den totala frånvaron på besökande, glömt bort att ge hals, och mor Bengta med en bortkommen menniskas ansigte kom instörtande och framstötte någon oartikulerade ljud om «främmande», och Truls såg farbror Tuves eleganta spann hålla framför sin farstutrappa, voro de känslor, med hvilka han hjelpte sin kusin att stiga ur, snarlika dem, med

hvilka en ung man ser den unga flicka, som han snart skall kalla sin, för första gången stiga öfver tröskeln till det blifvande gemensamma hemmet.

I Bökebergs skog hölls folkhögskolefest, och farbror Tuve hade bestått hästar och vagn, på det att dottern en gång måtte kunna komma ut och roa sig och njuta af sommaren och skogen. Gifta dottern och svärsonen hade följt med, och då vägen bar förbi, hade man tittat in om för att taga Truls med, om han vore hugad.

Truls förde sina gäster direkt ut i trädgården. Den låg nu i sin rätta och yppigaste sommarråga, full af rosor, med täta häckar och svala, skuggiga, öfvervuxna gångar. Inne i ett af lusthusen bullade mor Bengta med naiv stolthet och beskäftighet fram limonaden och kaffet på en snöhvit duk, och Truls skötte värdskapet i öfverdådigt humör.

När de voro färdiga och bröto upp för att köra vidare, sade vackra kusin Boel med en knyck på nacken och ett glimt i sina blanka, bruna, spotska ögon:

«Nu får du också visa oss, hur du bor, Truls.»

Truls förde dem in i sitt arbetsrum. Der var nästan alldeles skumt, när man trädde in så der omedelbart från det starka solljuset derute; och kyligt; – de mörka, blommiga gardinerna voro dragna för fönsterna. Boel blef stående i dörren och nöjde sig med en öfverblick: hon hade icke sett en sådan inrättning förut och kände sig derför kränkt, såsom alltid menniskan gör inför det, som går utöfver hennes horisont. Hon såg helt kall och ovillig ut. Systern deremot gick omkring och beså allt, taflor och porträtter och nipssaker, souvenirer från menniskor och trakter, hela det för henne främmande och underliga miliö, i hvilket han, hennes kusin, lefde, en konstnärs bisarra fantasi, hvilken stack af mot allt det solida och rätliniga i traditionerna inom hennes kretsar, – besåg alltsammans med en stillsamt nyfiken undran, ett visst rådvillt och skyggt intresse, som Truls fann så rörande och ärligt och fint, att han, när hennes undersökning var till ända, vände sig emot henne och såg henne in i de trohjertade, förklarade ögonen med en blick full af ömhet och frågor. Den unga flickan ryckte instinktivt ett steg tillbaka, men hennes blick blef hängande i hans, osäker, om den skulle afvärja eller icke. Med ens blef hon röd och drog sig förläget, halft baklänges, hän mot systern till. Det hela var ett ögonblicks verk; men syster Boels kloka klara bruna ögon hade uppträdet icke undgått, och hon blickade på de begge förbrytarne med en indignerad förvåning, som om hon sporde dem, om hon verkligen skulle tro sina ögon. Derpå vände hon sig om och gick ut till vagnen; och de begge unga följde efter, Truls både glad och illa till mods.

De flögo åstad norrut mot skogarne till. Gubben Tuve hade ännu efter gammaldags skick stallet så fullt med hästar, att *ett* par allraminst kunde stå frisparadt från allt gröfre göra och uppbevaras till vagnshästbruk vid de få högtidliga tillfällen, som det gafs mellan år och dag; och «gubben Tuves två hvita» voro kända af hvarenda menniska på åtskilliga mils omkrets. De dansade också i dag lusteliga fram på vägarne, trots den glödande julihettan, backe upp och backe ned; de gåfvo fullständigt illusionen af att ingenting, rakt ingenting, draga. Bakom sig lemnade de en sky af dam, – tills den gula vägen med ens förlorade sig inne i den gröndunkla bokskogen.

På hållplatsen var stimmande fullt med åkdon; hästarne stodo och viftade flugorna bort med svansarne och åto ur vagnarne, och drängarne gingo och buro vatten åt de törstiga djuren. Rundt omkring hade grupper lägrat sig under träden; kvinnorna dukade upp ur korgar, och männen drogo korkar ur buteljer. Uppe från restaurationsplatsen ljöd manssång; och Truls och hans sällskap styrde kosan direkte dit. När de hunnit till jernvägsöfvergången, slutade sången; strax derpå hörde de någon hålla tal. På sluttningen var talarestolen rest, och uppåt höjden stod bänk bak bänk. Bakom den sista bänken stod man som en enda massa. De armbågade sig fram, med Truls i spetsen, från sidan, mot de främsta bänkarne till.

«Mår du icke bra?» frågade Truls ömt; – han hade kommit att kasta en blick på kusinen: hon var blek och

andfådd.

«Jag vet inte, men jag är så underligt trött,» svarade hon, hviskande, rädd för att störa talet.

Truls såg sig om: fullsatt, hvarenda plats upptagen; endast på första bänken funnos ännu några lediga platser. Den var nemligen reserverad för honoratiores: en teologie professor från Lund, «vän till folkhögskolan», en annan professor i djurläkarekonsten, och så en oändlighet kvinliga väsen, tanter och kusiner till föreståndarefamiljen. Truls fattade resolut kusinen under armen och styrde fram mot den heliga bänken. Som med ett ryck i en och samma tråd stodo alla honoratioresögon rigtade på honom; sjelfve talaren gaf honom en sned blick och gjorde en ofrivillig paus. Truls var nemligen känd; och han var på den kanten persona ingratissima. Ytterst på bänken satt en fyratioårigt utseende dam: det var föreståndarens dotter, numer hans egen och institutionens allt i allo, genom sitt sannt kristliga sinnelag intimt förbunden med teologiska fakulteten i Lund, till på köpet en af landets främsta kvinnosakskvinnor, «Morgontidningens» och fru Forsmans skånska filial. Hon betraktade den unge mannen med en blick full af förvåning öfver hans fräckhet; Truls helsade förbindligt, sköt sin följeslagerska in på bänken och satte sig sjelf vid hennes sida.

Från den grönsmyckade tribunen talades väldeliga. Talaren var en liten, oansenlig herre, med en stor svampnäsa i ett grådaskigt ansigte; men talet föll ur hans mun som ett vattenfall. Det var den berömde professor Klibbing. Hans specialitet var att året rundt fara omkring i Skåne och hålla föredrag, öfverallt, på folkhögskolefester, i arbetareföreningar. Han talade om allt; rörde sig med samma sjelfsäkerhet på alla gebiet; om det gälde kristendomens civilisatoriska betydelse eller artificiella gödningsämnen, var honom partie egale. Hans mångsidighet öfverträffades endast af ett: hans uthållighet; det var med hans föredrag som med den skånska tålmodigheten: de hade ingen ända.

Fröken allt i allo hade vändt ryggen till, sedan hon först med en högdragen och beklagande förvånad blick mönstrat den unga flickan, – lammet i vargens klor. Om en stund gjorde hon emellertid en plötslig rörelse med handen och tappade dervid näsduken, – tappade den så att den blef liggande precis på sådant sätt, att hon skulle kunna bli satt i tillfälle att afgöra, huruvida Truls sjunkit så djupt i sin ringaktning för den högre kvinnan, att han glömt äfven det chevalereskhetens bud, som ålägger en kavaljer att upptaga den näsduk, hvilken en dam fält framför hans näsa. Vidundret Truls åsåg proceduren med oblandad häpenhet, satt en stund eftertänksam, samt tog derpå upp näsduken och räckte den åt dess egarinna, men med en blick, som tydligt sade, att han naturligtvis genomskådat hela tillställningen och att han tyckte, att fruntimmer af hennes ålder gerna kunde låta bli dylika barnsligheter. Fröken allt i allo tackade ironiskt med en böjning på hufvudet, gaf honom en ursinnig blick och vände åter ryggen till.

Tiden gick, – men talet tog ingen ända. Den allmänhet, som befann sig på stående fot, flyttade gång på gång på benen; men slutet ville icke komma. Skåningen har emellertid respekt för en uthållighet, som öfverträffar till och med hans egen, framför allt när den framträder på just *det* område, der han sjelf alldeles ingen uthållighet eger: – Truls såg ock på bondgubbarnes ansigten en baxnande beundran för denne lille man deruppe på tribunen, som kunde snacka så mycket och så länge, utan att munnen gick ur led. Då fick han plötsligt syn på ett trindt, rödt, jovialiskt anlete, som grimaserade mot honom, – det var Boels man. Han knep ögonen samman, nickade energiskt, gjorde en indigneradt förebrående min, hvilken sade så mycket som att det här icke vore att hålla ut, formade handen till en bägare och satte den intill munnen, imiterande att han toge en klunk, klippte åter inbjudande med ögonen samt blef stående och stirrade med sina stora runda fiffiga ögon för att konstatera hvad verkan det hela utöfvat på Truls. Denne log och nickade.

«Ska vi gå nu,» sade han till Karna, som satt och flyttade otåligt på benen, liksom om den klapprande svadan gjorde henne nervös.

Hon sneglade skyggt upp till fröken allt i allos rygg. Truls förstod, att hon ville så gerna, reste sig tvärt och bröt väg genom mängden. Karna följde hastigt efter, med sänkta blickar; hon hade liksom Truls på förnimmelsen de många långa honoratioresblickar, som suto i deras nackar.

Sällskapet dref på måfå in genom skogen, stötte till andra grupper och fortsatte i förstoradt skick vidare neråt mot sjön till. Ydinge låg blank och hvit i högsommarhettan, med sina gröna holmar och strändernas hängande, speglade bokar. Det led redan ut på eftermiddagen, men det var ännu hett som midt på dagen, kafstilla, och kvaft.

Då de gingo tillbaka upp mot skogen, hade Truls och Karna kommit att gå samman, ensamma för sig sjelfva. Hon såg betryckt, nästan lidande ut, och gick så underligt tungt vid hans sida; skulle hon gå och gräma sig öfver uppträdet med fröken allt i allo, tänkte Truls.

«Du tror väl, jag är en temligen vådlig och förderfvad person,» sade han.

«Hvarför det?» – den unga flickan gick och ritade med parasollen i vägdammet.

«Nå, det kan väl många ha sagt dig,» menade Truls bittert. «Och nu sist hon deruppe, skolfröken,» tillade han och såg ned på kusinen, som gick med nedböjdt hufvud och ögonen i marken.

Hon slog ett stolt och resolut kast med nacken och såg rakt framför sig, medan hon gick till, hastigt och spänstigt.

«Hon såg ut att vara en rigtigt ond en,» sade hon bestämdt.

Truls kände sig glad som ett barn, hvilket man gifvit rätten i ett tvistemål.

Sällskapet hade åter hunnit upp till församlingsplatsen, der man nu höll på med diskussion. Ämnet: kvinnans ställning. De stodo en stund och hörde på samt gingo så vidare. Några hade utlöst sig ur gruppen under vandringen, och andra hade kommit till. De begge systrarna letade fram korgarne ur vagnen, svågern och Truls fingo dem i handen, och så styrde man kosan upp till de ensamt stående, urgamla och ärevördiga bokar, hvilka resa sig på backsluttningen.

Det blef stort helsande, när förtruppen hann fram: idel slägt och bekanta. Truls, som kom en smula efter med Karna, hade icke lagt märke till, hvem det var, då han plötsligt fann två ögon hvila på sig.

Det var Bengts syster. Hon stod ett stycke borta, men ögonen måste länge och spändt varit fästa på honom; det hade han på förnimmelsen. Karna hade redan gått hän till henne och helsat på. Truls följde efter.

«God dag,» sade han naturligt, – han hade trott, han skulle känt sig mera brydd vid detta första möte.

Hennes ögon flackade rundt öfver hans ansigte och veko undan.

«God dag,» svarade hon något andfådt.

Då måste ju äfven Bengt vara här, for det igenom Truls; och han kände ett stort obehag. I samma ögonblick fick han syn på den forne vännens lingula nacke. Bengt tog just Boel i hand, bytte några ord med henne, och gick så vidare med handtag genom raden af nykomna. Truls märkte, att Bengt redan visste af hans närvaro, ehuru han icke låtsade derom. Nu helsade han på Karna, – i nästa ögonblick stodo de ansigte mot ansigte.

«God dag,» sade Bengt och sträckte handen fram.

Det hade kommit ett litet, litet drag af undertryckt kränkthet, af vammelt ressentiment kring munnen, och den hastiga, tvära rörelse, med hvilken handen räcktes fram, röjde en motvilja och en fientlighet, som ännu

lefde. Det var ett fult drag, som äcklade Truls, han visste icke hvarför; och något ondt steg upp i honom. Han lyfte ögonbrynen och såg ironiskt rakt in i Bengts ansigte.

«God dag,» sade han en smula spydigt och lade slappt sin hand i den andres.

Bengt for samman, som om han fått en knif i ett öppet sår, – och de voro mera skilda från hvarandra än någonsin.

Korglagen slogos samman. Truls låg och betraktade i smyg från tid till annan Bengt: denne hade förändrat sig en hel del, sedan han sist såg honom. Det var nu också rätt länge sedan; Truls hade emellertid icke förlorat sin gamle vän ur sigte under dessa år. De hade icke personligen råkats, men de bodde hvarandra alltför nära och hade alltför många gemensamma bekanta, att de icke måste veta noggrannt besked om hvarandra. Bengt Hansson hade först en tid slagit sig på medicinen; derpå hade han, af fruktan att en praxis som läkare skulle beröfva honom allt tillfälle till de högre och ideellare sysselsättningar, som han dock icke ville ge afkall på, egnat sig åt naturvetenskapliga studier i all allmänhet. Han ämnade ge sig in på universitetsbanan. Emellertid dök den gamla ansvarskänslan gent emot den samhällsklass, ur hvilken han utgått, ånyo upp i honom; han bröt tvärt af och gaf sig in vid folkhögskolan. Dervid måste han läsa morgonbön och förrätta andra religiösa handlingar, och det var nog för att irritera hans skrupulösa samvetsgrannhet. Då vid samma tid hans bror dog, öfvertog han såsom ende öfverlefvande son den gamla fädernegården, lät sin syster sköta hushållet samt fördjupade sig i praktiskt jordbruk och teoretisk filosofi.

Truls satt och betraktade honom; ja, förändrats hade han. Han kom att erinra sig ett yttrande af Bengt, fäldt för många år tillbaka, vid tiden för bådaderas misslyckade kärlek. De hade sutit samman en vinterkväll framför brasan i Bengts studentrum inne i Lund, i melankoliskt och pausrikt samtal om det, som då låg dem begge så tungt på hjertat. Då hade Bengt sagt, stillsamt och en smula torrt humoristiskt, såsom hans vana var: «Man ska inte ta sig det för när. Jag vet inte, hvarför du tar det så hårdt. Jag tänker som så: vår tur kommer också en gång.» Som han nu satt der, såg han inte ut att vidare hoppas, att äfven hans tur en gång skulle komma, – mediterade Truls.

Alla de gamla minnena vaknade ännu en gång upp i Truls vid åsynen af Bengt och systern. Men den stämning, de affödde, var en helt annan än tillförene. Han kände icke längre den försmådde älskarens skam och sveda; bara ett enda stort oupplöst obehag. Tanken på de många sentimentala förtroenden, som han vexlat med Bengt, äcklade honom; och ju längre han betraktade den unga flickan, från hvilken åren redan borttagit all den knoppartade friskhet, hvarmed hon verkat på honom, ju mer sporde han sig, om han också verkligen älskat denna kropp, och ju mer måste han ge ödet rätt, hvilket förhindrat en stor, ohjelplig, lifslång dumhet.

Och när denna känslostämning slog om och visade andra sidan, erfor han för den andra unga flicka, som satt der tätt invid honom, något som var så starkt, att han icke längre gat tvifla. Starkt och sammansatt; tacksamhet, glädje, stolthet, lifslust. Han gat ej heller lägga döljsmål på sina känslor för henne: han visade henne öppet alla de små uppmärksamheter, medels hvilka mannen isolerar för sig den ena och enda kvinna, som han vill ha. Och detta, ehuru icke längre bara *ett* par ögon höllo vakt, nemligen Boels spotska och blanka bruna: Truls visste, att Bengts syster redan från första ögonblicket af deras ankomst medels en instinkt, som kvinnorna i dylika fall ega, – ett spårsinne, luktsinne, som är obestickligt, – hade en medveten förnimmelse af att han och denna andra unga flicka, hade något sig emellan. Det afläste Truls i detta andra par ögon, som vaktade öfver hans görande och låtande, afundsjukt och hatfullt mot honom som hon sjelf visat från sig och mot den unga kvinna, hvilken alltså intet tagit ifrån henne, – kvinnans instinkt unnar ingen annan af hennes kön den man, som fordom en gång hängt vid henne sjelf, äfven om det icke ens nu vore lifssak för henne att sjelf få honom.

Det led mot kväll; men solen stack allt hetare. Man packade samman och tågade öfver till församlingsplatsen: något måste man väl för det goda samvetets skull vara med på det också. Den officiella delen af mötet var just undanstökad och den privata hade tagit sin början. Man stod i sammanpackade och svettiga skaror kring det långa punschbordet utanför restaurationsbyggnaden samt underhöll sig med tal och skålar, – för fröken allt i allo, för folkhögskolans varma vän, professor Klibbing, för folkhögskolans varma vän, teologie professorn, för folkhögskolans varma vän, hästprofessorn, o. s. v. Den aktiva delen af föreställningen ombesörjdes af honoratiores samt af några elevblommor, till hvilka honoratiores nedlåtande och huldsaligt logo; bönderna ålåg det att andäktigt höra på tiraderna, tömma sina bägare och ställa sig att lyssna igen.

Det blef med ens så underligt skumt i luften. Det kunde ju omöjligt ännu vara kväll – Truls såg upp i höjden: bakom träden sköt något svart fram. Det var så kväfvande inne under träden, att svetten pressades ut genom porerna, och stilla, som om hela naturen hölle andan. I detsamma gick ett sus genom skogen, och en kall kåre flög öfver platsen och menniskomassan.

«Det stiger upp till åska,» sade Truls och såg ned på Karna. Hon stod och kröp samman, som om en rysning nyss ilat igenom henne.

Det begynte komma oro bland menniskomassan. Det mullrade allaredan ute ifrån sjöhållet; den första blixten lyste spöklikt upp inne mellan bokstammarne, der det blifvit helt mörkt; och i samma ögonblick föll en stor, kall droppe på hennes hand. I samma nu prasslade det till uppe i höjden, och det bröt med ens löst med ösregn, blixt och dunder.

Folkmassan hade i ett nu skingrats åt alla väderstreck, ned till åkdonen, in i restauranten, ned till danspaviljongen. Dit hade ock Truls och Karna räddat sig; men ovädret hade kommit så plötsligt, att de voro genomvåta, innan de sluppo in genom dörren, der man armbågades och trängdes. Det var förfärligt hett derinne, fönsterna slogos upp på vid gafvel, och det drog kallt genom rummet.

«Bara du inte blir sjuk,» sade Truls bekymradt och lade sin ulster öfver henne.

«Åhnej,» menade hon muntert och svepte sig leende in i det konstiga plagget.

Ovädret drog hastigt öfver, och det blef den vackraste solnedgång, sval och stilla, med alla färger och dofter. Uppe på dansbanan svängde ungdomen rundt, till byspelmännens, Vildtarnes, bevingande dansmusik. Efter valsens slut kom Boel hastigt fram till räcket, der Truls och Karna stodo och lutade sig, röda och andfådda efter dansen.

«Du bär dig då bra oförsigtigt åt,» sade hon till systern. «Nu har du dansat dig varm, och så kommer du att frysa.»

Karna såg med tindrande, nästan uppsluppna ögon på systern.

«Åh, låt mig dansa, Boel! Vet du, jag känner mig inte det minsta matt eller otillpass. Jag känner mig tvärtom så ovanligt frisk och glad!»

Vackra Boel stod en stund och betraktade henne, oafvändt, liksom öfvervägande. Derpå skakade hon på hufvudet.

«Du får ta hand om henne, Truls,» sade hon vekt och skämtsamt.

Kvällen skred fram; det ena laget efter det andra bjöd godnatt och körde hem; och vagn på vagn sköt fram ur den mörka skogen ut på öppna, ljusa slätten. Det blixtrade ännu svagt nere i söder öfver hafvet; det rök

hvitt ur alla ängar och sänkor; månen stod gul uppe på den dunstblå och stjernlösa himlen; och rundt omkring sken det gult af den mognande säden.

Farbror Tuves «två hvita» sträckte ut i rask traf, dansande och fnysande. De fyra menniskorna i vagnen suto tysta, hvar och en i sina tankar.

Karna hostade till, skarpt och plötsligt.

«Ja, ja,» sade syster Boel.

Det gjorde ondt i Truls, och han drog sjalen tätare kring hennes axlar. Hon gjorde en kelen rörelse, som ett djur som man smeker, och log stilla för sig ut i månskenet. Truls satt och sökte komma underfund med, om hennes ögon voro rigtade på honom eller på slätten derute; men han blef icke rigtigt klok derpå. Då och då gick liksom en rysning igenom henne; hon kröp samman och svepte sjalen tätare om sig; och hennes ögon blefvo så underligt stora, så fulla af månsken och själ, så spöklika, tyckte Truls, att han greps af en beklämning, som han icke kunde tyda. Och när vagnen höll utanför hans gård, och han tog henne i handen till godnatt, och han höll den lilla febervarma handen fast i sin ett ögonblick längre än man annars plägar, var det just med samma blick som hennes ögon voro fästa på honom. Han blef så full af skrämsel och ångest, att han skulle velat tala, säga något, han visste icke sjelf hvad; han hade inga tankar att ge ord åt, och inga ljud ville heller komma. Vagnen rullade redan vidare; han blef stående och såg efter den; han tyckte, att han måste springa efter den, ropa an den; och när sista skymten försvann bakom backen, grydde någonstädes i hans själ ett varsel, en grå och dunkel aning, att han icke skulle få se henne komma igen uppför den der backen.

I stället kom en afton en ryttare uppför backen. Truls stod utanför sin port och såg silhouetten af häst och man svart och skarpt afteckna sig mot den bleka aftonhimlen. När ryttaren hunnit inkörsvägen till gården, böjde han af och kom i sträcktraf ridande upp mot Truls. Framför honom stannade han, helsade god afton och begynte trefva i sin rockficka. Med ens igenkände Truls mannen – det var en af farbror Tuves gamla trotjenare; och i samma ögonblick drog denne fram ett bref, som han stillatigande räckte Truls. Det gaf ett sätt genom denne: brefvet hade svart lack. Han visste, att det bara kunde innehålla *ett*; men genom en af de instinkter, hvilka i afgörande lifsmoment bryta igenom hos menniskorna, förrådde han icke med en min, hvad som försiggick i hans inre; och såsom hans salig fader enligt gammal god sed betett sig, när slika bud kommo ridande till gården, bad han drängen stiga af och träda in samt gick sjelf i förväg med brefvet obrutet i handen. När mor Bengta fått lampan tänd och satt fram brännvinet och sockret, bröt han brefvet och låtsade läsa, utan att se mera än ett namn. Han lade det lugnt till sidan; bara handen darrade en smula, när han slog i åt drängen.

«Var så god!»

Drängen tömde supen, bet af sockret och torkade sig om munnen öfver rockärmen.

«Det gick väl fort?» sade Truls.

«Ja,» svarade mannen, «hon spottade blod styggt.»

De blefvo ännu en stund sittande tysta midt emot hvarandra. Derpå reste drängen sig: han hade ännu ett ställe att bringa budet till.

«Ja, godnatt!»

«Godnatt! Helsa farbror!»

Truls följde ut med genom porten och blef stående och såg efter ryttaren. Och ännu länge efter att denne försvunnit ur synhåll och ljudet af hofvarne dött bort, stod han och såg bort i den rigtning, der han visste mannen red, – såg ut i natten.

II.
Stängda horisonter

Hvart styrde han hän? Hvar hörde han hemma? Hvar skulle han finna sitt eget jag? Och hur såg detta ut?

Försänkt i ett halft omedvetet grubbel, i hvilket alla dessa sjelfspörsmål lågo inbäddade, satt Truls en grå och stilla dag, ljum för att vara så sent på året, på bänken utanför sin trädgårdshäck och blickade, tankfull-tanklös, ut öfver den bara, svårmodigt eftertänksamma bygden. Såsom en vandrare, hvilken slagit in på en väg, som slutar utan att leda in på en annan, satt han i den skymmande kvällningen och bläddrade i sitt lifs bok med så vakna ögon, att han förekom sig sjelf lik en sömngångare, som icke vetat af hvart han gått.

Han var nyss kommen tillbaka ut till sin ensamhet från ett besök inne i städerna. Häromdagen hade han varit hos farbror Tuve i penningangelägenheter. Det var sista gången: hans förbindelser voro honorerade; men tillika voro hans tillgångar slut, och det gälde ju också lefva för honom sjelf.

Farbror Tuve gick nu i misshumör ensam rundt i de stora, tomma rummen.

«Men du – säg mig: hvad tänker du egentligen vidare, om din framtid?» hade han sport med ett osäkert leende, medan han med sänkta blickar vred hufvudet halft om mot Truls och lät silfverdosan glida mellan fingrarne.

Truls blef svaret skyldig.

«Du får väl i alla fall snart ta dig nånting till, som kan skaffa dig inkomster,» tillade gubben strängt och kränkt och reste sig.

Truls blef röd af vrede.

«Ja, bevars, det kan jag godt,» utbröt han, darrande på målet. «Jag kan ju gå in i en tidning, t. ex. Eller göra afskrifningar, om I tycker jag icke är för god till att göra tjenst som dräng.»

Gubben gjorde en afvärjande och tystande gest med händerna.

«Åh tala nu inte på det viset!» förmanade han, obehagligt berörd. «Vi kan ju i allt lugn tala om saken.»

Och så hade de talat om saken, och Truls hade sagt, han kunde ju gerna ta licentiaten, om så skulle vara, men att han icke trodde, att dermed stort vore vunnet. *Det* hade emellertid tilltalat gubben särdeles; och Truls hade bakom hans försigtiga ord skymtat ett kassaskåp på glänt.

Och så hade han rest in till den gamla lärdomsstaden, der han icke satt sin fot på öfver år och dag. Der var sig allt likt: bara ansigtena under de blå kokardmössorna voro nya. Professorn hade, när han fick veta, hvem han hade framför sig, sneglat på honom med en sällsam blick, hvilken Truls icke visste, om den bara gälde den bonjour, han bar i stället för den reglementerade svalstjerten, eller hela hans fågelfria person, men hvilken emellertid oförtydbart sade honom, att på *den* vägen skulle han aldrig hinna så långt ens som till en kollegaplats vid treklassiga läroverket i Trosa, om han ock hade betyget par nobis i alla ämnen. Och professorn uppräknade med stilla hån alla de aflagda böcker, som delinkventen hade att inlära; då emellertid den unge mannen, som genomskådade att det hela gick ut på att förkrossa honom, fick en allt mera

humoristiskt uppsluppen min, allt som uppradningen skred fram, kom professorn en smula af sig. Truls tackade tusen gånger för hans myckna möda och rekommenderade sig.

Han hade gått ned till Jernvägshotellet, «gardets» gamla stamkrog, för att äta middag. Utanför på gatan sprang en dräng och proflöpte en häst; nere vid ingången stodo intressenterna i klunga och bildade sig omdöme. Truls gick förbi utan att se dem an, då han med ens hörde bakom sig ett muntert:

«Se god dag, Truls!»

Truls vände sig glad om: det var Pelles röst. Mycket rigtigt: der stod han, midt i klungan, med lorgnetten i sitt solbrända ansigte, i drägt af byskräddarson och i bredsnutade stöflar. Han skakade långvarigt Truls' hand, tackade för sist, skrattade dertill som ett barn och presenterade de närvarande af hans sex bröder, hvilka samt och synnerligen sågo ut som han sjelf och med hvilka han i dag farit in till staden för att köpa en häst. I detsamma kom drängen springande tillbaka med hästen, ett stort kritiserande uppstod, Pelle gaf sig med kännaremin in i rådslaget, och Truls slant in genom dörren.

Efter maten gick han upp i biljardsalen: i ett soffhörn satt tjocka Josua uppkrupen med det ena kolossala benet öfver det andra. Han hade bara en tömd kaffekopp framför sig, och de tvenne stora, blanka brillorna suto i det stora hvita ansigtet på glupsk utkik efter rof. Då han fick syn på Truls, nickade han, så att fläsket under hakan gungade; och inne under brillorna blänkte något af den gamle Josua. Truls satte sig hän till honom och kom dervid att göra åtskilliga ofrivilliga upptäckter: stöflarne trängde till en grundligare reparation, och byxorna voro lappade på ett visst ställe. Det gjorde Truls ondt.

«Ska vi inte ha oss ett glas punsch, Josua?» sade han.

Josua skrattade förläget och blef röd ända upp under det småknollriga, gula håret.

På kvällen hade Truls rest vidare till Malmö, der han följande dag hade papper i banken att ombestyra. Han sökte Ek, och fann honom på Frimurarekällaren. Han hade ingenting att dricka, satt för sig sjelf och såg arg och förgrämd ut samt sökte gurgel med alla. Han kände alla, och alla kände honom; och derför torkade de af sig hans oförskämdheter utan att låtsa vidare derom. Ek utslungade sina invektiver med ögonen fästa på Truls snedt genom glasögonen, – bruna hundögon, hvilka tycktes sorgset-likgiltigt säga vännen: ja, så ondsint har jag blifvit; och jag njuter af att vara det; och jag vet att det är simpelt, men det bryr jag mig heller inte om; och jag ser att du är förvånad, men jag gör likväl som jag gör; – det är mig bosch alltsammans. Och de hade sexat samman och supit samman för sig såsom i gamla dagar och satt sig hän i en vrå för sig; och man hade bullrat och skrålat omkring dem, och de hade sjelfva talat helt stillsamt om gamla dagar; och då hade Ek sagt med ett vekt och bittert smil i sitt förgrämda ansigte: «Nej, densamme blir jag aldrig mer; *mig* gaf det med Malm knäcken.»

Och de hade tidigt skilts åt, och Truls hade sutit en hel timma uppe på sitt rum hos Kramer utan att vilja hvarken gå ut eller till sängs, – förstämd, tom och olustig.

Och nu, i dag, för en liten timma sedan ... Han hade stannat kvar på jernvägsstationen för att utfå posten. Det hade blifvit tomt i väntrummet; bara han samt ett fruntimmer, som höll sig borta i den mörkaste vrån af det halfskumma rummet utan att röra sig. Hvarför går hon inte sin väg, undrade Truls. Kanske väntade hon på nästa tåg, som mötte vid grannstationen. Han tyckte, hon stod och såg på honom, och gick nyfiket närmare. Gjorde slaget bort till dörren och tillbaka igen, – han låtsade, som om han ingenting sett eller känt, ehuru det gifvit en stöt genom hans själ. Men månne det också verkligen varit hon? Det gjorde ondt i honom; och han gjorde turen ännu en gång. Jo; intet tvifvel. Han stod villrådig; skulle han helsa; han ville så gerna helsa på henne, men något höll tillbaka, han kunde sjelf icke begripa *hvad* det var; hon stode bestämdt och väntade på, att han skulle säga goddag eller åtminstone lyfta på hatten; och han tyckte sjelf, han bar sig

dumt åt. I samma ögonblick ropades hans namn inne från kontoret, och posten langades ut genom luckan; han tog packan och gick skyndsamt ut genom dörren utan att se sig om.

Det hade varit Berta, hans och Bengts svärmeri från «Skandinavien». Men icke den forna Berta, med den finhet och friskhet, som påmint de begge bondsönerna om äng och sommar; utan en annan kvinna, hvilkens uppustade och rödstrimmiga drag röjde förfallet. Hvad hade vederfarits henne? Hvarför hade han dock gått henne likgiltig förbi, då deras vägar af ödet korsats, kanske för sista gången?

Detta var liksom sjelfva bottensatsen i den minnenas dryck, som han tömt, tyckte Truls, der han satt utanför sin trädgårdshäck och tankfull-tanklös blickade ut i den skymmande höstkvällen. Vore det då så osmakligt, allt det han hade att minnas, – hans ungdomslif, hans kamratlif, hans lustiga lif, hans drömlif? Nej, nej; det var det icke; han ville icke vara minnet derom förutan; han ville icke, att han icke lefvat detta lif. Men slut vore det; slut; han hörde icke mera hemma deri; det smakade som nattstånden bier; doften vore borta, den härliga stämningen. Slut; *dit* skulle han aldrig mera kunna återvända.

Men hvarthän då gå? Någonstädes måste han väl ändå höra hemma, naturligt och med hela sin person, med sin menniska som med sin ande! Och det måste ju ock finnas menniskor, enskilda menniskor och kretsar af menniskor, med hvilka han kunde gå samman, i personlig och andlig gemenskap, i arbete och nöje! Hvar? Hvilka?

Han satt och såg ut i kvällen. Det mörknade. Det stillnade. Han vaknade med ens upp och *kände* ensamheten. Det skrämde honom, såsom en plötslig upptäckt.

Och på samma gång märkte han något gnaga inom sig: ett samvetskval öfver ett eller annat, en ånger, en fråga. Vore det hans egen skuld? Hade han kastat bort sina år som sina pengar, onyttigtvis? Vore han en odåga, som intet gittat, medan alla andra sträfvat ärligen till eget eller andras bästa, och som derför rättvisligen lemnades att förkomma? Hvarför hade han icke tagit plats i ledet och kämpat, för ett eller annat, likagodt hvilket? Hvarför hade han inga vänner? Hvarför sute han nu här ensam, utan medel, utan utsigter, förklarad i akt? Han hade ju dock talangen; han hade kunskaperna; han hade ungdomen; han hade intressena; han hade äfven det ärliga sträfvandet, sökandet!

Ja, hur hade det egentligen alltsammans gått till? Hvarför sute han nu här, såsom ett stycke vrak, hvilket allt ansedt och dömande inom landet offentligen förklarat till ingenting annat duga än till att kastas på den kulturella afskrädeshögen?

Hvarför vore han ensam, ensam i sitt lif som i denna grå, skymmande höstkväll?

Och hvarför just han, han allena ibland allasamman? Ty alla de andra toges dock med i räkningen; vänner och fiender debatterade deras sak; på honom allena kastade alla sten, alla partier; och när han sett sig om efter den eller de, som skulle höjt mottal, hade det tigits öfver laget.

Skulle det vara slut? Helt slut?

Han satt med vidöppna ögon och stirrade ut i kvällen: Slut ...!? Hvarför?

Han hade lutat sig tillbaka mot en trädstam och betraktade ett ljus, som just tändes ute i bygden, det första kvällsljuset, budet om hem och trefnad. En bild kom sväfvande fram, stod ett ögonblick stilla och klar inför honom samt drog så åter långsamt bort. Han följde den med långa blickar, tills den försvann. Ja, också *hon* var borta! Hans svårmod svälde öfver, bilden af ljuset flöt ut, och en stor tår rullade utför kinden. Han blef sittande orörlig, medan det åter ebbade i hans själ och lade sig till hvila, – melankoliskt apatisk, bittert likgiltig, slö. Inga tankar mer, intet grubbel, intet närvarande, och inga minnen ... Han gitte ej mer; det

nyttade till ingenting; och det vore ju ock detsamma, alltsammans ... Truls stirrade resigneradt in i detta formlösa, färglösa, namnlösa Något, som reste sig framför honom: det Oundvikliga ...

«God kväll!»

Långt inne ifrån i sina tankar hade Truls hört fotsteg; men dessa hade upphört igen, och han hade redan förlorat minnet af dem, när han väcktes upp af rösten. Det var redan mörkt. Borta i häcköppningen intill grannens hustäppa skymtade dunkelt en gestalt.

«God kväll!» sade det åter igen. Det var Per Mattsson sjelf. Truls reste sig, gick bort till honom och skakade hand. Han kände sig med ens helt väl till mods; det gjorde honom godt att höra en mensklig stämma och förnimma värmen af en menniskas hand; det var honom, som om han undsluppit ett spöke, hvilket med våta fingrar velat strypa honom. Han skakade af sig kölden, – det hade blifvit helt råkallt till kvällen, och han hade sutit stilla för länge –, och visade sig mot sin vana helt språksam. Fader Per, som annars i sitt oförbränneliga goda och jemna lynne ombesörjde den delen af umgänget, stod helt förvånad och lät den andre hållas; han kunde icke få in mer än ett enstaka ja och nej och hade råkat en smula ur koncepterna. När han såg sin tyste nabo så upplagd, kom han sjelf i helgdagslynne; utsigten till en behaglig afton stämde honom varmt och högtidligt.

«Kom in, så ta vi oss en tuting!»

Fader Per var ännu icke säker på, huruvida hans unge vän öfverhufvud vore så särdeles betjent med dylika inbjudningar; han hade sänkt rösten, som gälde det en öfvertalning till något hemlighetsfullt. Då Truls tackade och sade ja, svallade det öfver i honom.

«Det kan behöfvas få något varmt i kroppen,» förklarade han och gned sina händer mot hvarandra. «Det blir kalla nätter nu.»

De begge männen följdes åt ned genom den lilla trädgården. Genom ena fönstret föll ljus ut i dunklet; innanför satt Margret vid bordet öfver en bok.

«Hvad Margret är flitig,» sade Truls.

«Ja, hon läser öfver sina lexor,» svarade fader Per belåtet.

De gingo rundt om gafveln: huset hade ingång bara från framsidan. De kommo in i en trång förstuga med tegelstensgolf; fader Per öppnade en låg dörr med gammaldags klinka och bjöd sin gäst vara så god. Unga Margret hade rest sig upp och kisade hän mot dörren, der det var helt dunkelt. När hon såg, hvem det var, neg hon vackert och blef förläget stående. Truls tog henne i hand.

«Nå, hvad är det du läser på, Margret?»

Jo, det var svenska historien.

«Du ska nemligen veta,» sade fader Per till Truls med en blinkning af underförstånd, «att det ibland kniper med historien. Mäster har till och med en gång luggat henne. Icke sannt, Margret? Du sade ju, att det var Karl den tolfte, som gjorde tåget öfver Bält.»

Margret skrattade med full hals och värjde sig energiskt, medan den grå elden tändes inne under den tjocka hårmanen.

«Ja, ja,» menade Truls, «det är visst bäst, att jag förhör dig i kväll, Margret, innan du går och lägger dig.»

«Det kan vara sen,» afgjorde fader Per. «Ställ nu först om, att vi få lite varmt vatten, och sätt så fram rhum och glas och den andra remedian!»

Margret sprang ut i köket, der man snart hörde henne rumstera; och fader Per satte fram gamla skinnklädda länstolen och bad sin gäst taga plats. Derpå hemtade han ned från ett hörnskåp af mörk ek i mycket gammaldags stil, med många afsatser och utskärningar och svarfvade småpelare, ett tobaksschatull af svart torfmosse-ek och med figurer af menniskor och andra föremål i inlagdt arbete. Tog stora sjöskumspipan från väggen bakom pulpeten, satte sig i en annan skinntäckt länstol, stoppade, tände, rökte sjelf de första dragen till afprobering, torkade munstycket och räckte instrumentet åt Truls. Derefter samma procedur med pipan till hans eget bruk. Margret kom in med brickan, der det kokande vattnet stod och rök hemtrefligt i bringaren med silfverlock; och värden tog ut ur pulpetskåpet en bukig rhumflaska af utsiradt glas, å hvilket bl. a. stod inristadt:

M. P. S. 1821. P. M. S. 1863.

utvisande, när hans far för första gången fått flaskan samt när denna sedan öfvergått till honom sjelf. Värden föregick med godt exempel och lagade enligt gammal god sed sjelf först sin toddy, – en vred mörkröd en; derpå Truls sin, en något blekare i hyn. Sade skål, stötte glasen samman och togo hvar sin klunk ur den heta, starka vätskan, fader Per en mycket grundlig, Truls en mindre rundligt tilltagen, samt lutade sig välbehagligt tillbaka i de bekväma länstolarne och bolmade på piporna med deras innehåll af «Ystads Ärligt och Godt».

Margret hängde åter öfver Odhner vid en vrå af det stora klaffbordet, då och då förstulet blickande på de begge männen. Från tid till annan tillsade fadern henne att hemta in nytt varmt vatten. Kvällen skred; vägguret knäppte på sitt stadiga och betänksamma sätt, tick-tack, paus, tick-tack, paus, knäppte varnande till på ett särskildt sätt, till tecken att åter en timma af detta förgängliga jordiska lif stode i begrepp att förrinna, knäppte ännu en gång på samma särskilda sätt, knarrade och slog.

Tio.

«Nu får du gå och lägga dig, Margret,» sade fader Per till den unga flickan, hvilken satt och gäspade öfver boken med små ögon, som knappast kunde hålla sig uppe. Hon reste sig sömndrucken, förtumlad, log, och neg vackert för Truls.

«Skall jag inte först förhöra dig?» sade han.

Hon skrattade stilla, men visste ingenting att svara, så sömnig som hon var, stod ännu en stund och fingrade på boken, neg ännu en gång och gick ut.

De begge männen blefvo sittande kvar vid sina glas och sina pipor, i gemytligt samtal. Fader Per föresväfvade glada aftnar, tillbragta bland studenter inne i Lund, och den ena bilden efter den andra dök upp inne i hans minne.

Om Truls kände «domhafvanden»?

Jo-jo men, menade Truls, och fader Per såg genast på leendet, att det var gammal bekantskap.

Och tjocka Josua?

Ja, ja, ja.

Fader Per blef så varm i sinnet, att han bäfvade på målet; han lade armarne på bordet och såg ut som en stor skånsk gårdvar, som gassar sig framför stugugnen.

Om *han*, fader Per, också kände *dem?*

Jösses, ja; han hade druckit många glas med dem inne i Lund; och de också hemma hos honom, för resten.

Det måtte ha varit före hans, Truls', tid!

Ja, det var i hans, fader Pers, egen grönare ungdom och då «domhafvanden» var nybakad student.

A-ha; nå, *då* måste det ha gått hett till?

Fader Per smalt i beundran.

Ja, jösses, som de kunde dricka. Han sjelf hade temligen godt rykte om sig och han trodde sjelf om sig, att han icke vore precis så oäfven; men han blef ändå bet. De kunde röra samman så mycket, och det var han inte van vid. Men de måtte ha gjort af med bra många pengar, en sådan herrans tid som de lågo derinne i Lund? «Domhafvanden» t. ex., den måtte ha kostat sin far pluringar?

Det menade Truls med.

Och så gjorde de vexlar! Det gick som smordt! Han, fader Per, hade också skrifvit på för dem, på lån.

Så-å, – Truls begynte se intresserad ut.

Ja, jösses, hvarför skulle man egentligen säga nej! Och hvem kunde för resten säga nej!

Och fader Truls fortsatte i afsatser:

«Jag har alltid trott ärligt om menniskorna. Jag har alltid tyckt om glada menniskor; och jag har också sjelf roat mig bastant. – Men man ska vara försigtig i dessa tider; jag trodde alla om för godt; och derför gick det galet för mig.»

«Men hvem fan,» kom det till slut, «hvem fan kunde också tro, att en sådan person, som på allt vis gjorde anspråk på att vara en bättre karl, skulle kunna vara en sådan komplett kältring!»

Fader Per kom i tagen och berättade vidare. «Han» var en handelsman inne i Malmö, hvilken när trakten fått sin jernväg slagit sig ned vid stationen och öppnat handelsrörelse. Han hade gjort visiter hos bondgubbarne, som då ännu lefde i temligen gammaldags frånskildhet från den öfriga verlden, pratat med dem och supit med dem och tillvunnit sig allas hjertan och förtroende. En afton, vid sjette toddyn, hade han lagt fram ett långt blått papper på bordet under gubbarnes näsor; gubbarne hade aldrig sett en dylik tingest förr; men de suto och sågo på det som på ett konstigt och giftigt djur, när handelsmannen upplyste dem om, att det vore en vexel, som han i morgon skulle draga på så och så många tusen kronor. Det blef tyst i laget. Gubbarne suto i stilla respekt; det osade också en smula brändt. En annan afton kom ännu ett sådant der långt, blått papper fram, men denna gång blankt; och vid toddyn n:r så och så ritade Per Mattsson bekymmerslöst och välvilligt dit kråkfötterna i sin namnteckning. Senare gick det laget rundt med samma procedur; och om igen; och om igen. Slutligen gjorde handelsmannen en afton sina högtärade vänner bondgubbarne det meddelandet, att han nu för att bli kvitt de många utelöpande småvexlarne och för att få mera fart i affären, funne lämpligast taga ett större lån i häradsbanken; och gubbarne kunde vid stadiet af sjette toddyn heller intet annat se än att detta vore ett för samtliga parter synnerligen förträffligt arrangemang. Och der gicks i borgen.

«Och när han fått lånet, slog han vantarne i bordet,» afslutade fader Per berättelsen.

Truls såg frågande på sin värd.

«Nå!?»

«Ja, vi hade ju säkerhet i lagret, hade han sagt. Men lagret tillhörde inte honom; lagret var hans svärfars. Det hade de begge asen afgjort emellan sig. Och han förduftade; och så suto vi der så vackert. Och så föll en; och så drog den en annan efter sig; och så gick det vidare; ty vi hängde ju alla samman. – Men är det inte för galet, att det skall finnas sådana menniskor till,» ifylde fader Per, och förtrytelsen stod att läsa på hela hans bottenärliga anlete.

De båda männen suto en stund tysta midt emot hvarandra. Derpå fattade fader Per sitt glas och sade, innan han drack:

«De gå allasamman och lappa på och lappa på och tro, att det ska hålla. Men det kan inte hålla. Hela byn kommer att göra bankrutt. Och så är det förresten inte bara i vår by; det är snart öfverallt så. Men jag tyckte som så: hellre sjelf dra sig ur spelet och frivilligt gå ifrån rubb och stubb, innan man *tvingas* till det. Nu kan hvar och en, som har fordringar hos mig eller som gått i borgen för mig, få ut sitt; och– – – och – det blir väl ändå en liten smula till öfvers för en sjelf att lefva af. Ja, skål med dig!»

Fader Per tog en duktig klunk, hemtade andan och fortfor helt upprymd:

«Ack, det är ju inte så fasligt heller. Det kunde ju ha händt mycket värre saker. Herregud, man har det ju godt, som man har det, – man har det ju godt.»

Och fader Per lagade sig en ny toddy.

Klockan slog elfva. Truls bröt upp. Fader Per följde honom ut. Det var bälmörkt. De togo afsked, der öppningen i häcken förde direkt från den enes trädgård in i den andres. Truls trefvade sig med besvär fram i den kolsvarta gången mellan de våta buskarne. Han stod ännu en stund på trädgårdstrappan och lyssnade ut i den stilla natten, der dropparna öfverallt föllo från grenarne. Han hörde ännu fader Per låsa sin dörr, och gick så sjelf in till sitt.

* * *

Vintern led. Ensamheten växte ikring honom; han visste icke, hvart han begaf sig hän, men han lade allt större afstånd mellan sig och den verld, han lemnade. Emellanåt kunde en plötslig rädsla komma öfver honom, liksom öfver en vandringsman, hvilken ser sig om och märker, att han icke mera vet hvar han är, och intet skönjer utom oändliga horisonter och intet hör utom stillheten. Stundom kunde åter hans bröst höjas under en känsla af jubel, af vandrarens bekymmerslöshet och muntra lynne. Men oftast låg det öfver honom något tyngande, en oro, en utsigtslöshet, eller hvad det var. Dock: alltsammans, rädslan och jublet och tyngden, måste han låta komma och fara, utan att kunna finna, hvad som låg inunder det; det blef icke stort annat än dagrar och skuggor, hvilka ilade fram öfver den väg, som han i omedveten sinnesförfattning fullföljde.

Tills en vacker dag hans mot klarhet trägtande grubbel och sträfvanden lågo spelande i fulla solljuset, och han kunde objektivera inför sig i fågelperspektiv hela den bild af förgångenhet och närvaro, af gammalt jag och nytt jag, hvilken han gått och burit inom sig, utan att figurerna förmått utlösa sig ur kaos till liniers och gruppers bestämdhet.

Det var en tidig vinterförmiddag, vacker, frostig, stilla och solig, med blå himmel och hvit jord. Snön knarrade under fötterna, och när man andades, stod rök ur munnen. Truls gjorde långpromenad och gick raskt till i den friska kölden. Sjelfva tankarne och bilderna erhöllo något af de yttre föremålens skarpa konturer under en sådan der vinterdag, något af de fjädrande steg, med hvilka man träder, och något af den lättandande ron i snöfärger och köldstämning.

Då stod med ens, han kunde efteråt icke säga i hvilket sammanhang, ett minne från många år tillbaka framför honom: den der scenen från kafferummet å Akademiska Föreningen inne i Lund – dagen för hans första vexel, efter middagen samman med Isinger och Jeppa Jeppsson och deras lag –, då gnistan af den instinktiva, af sublimerad sjelfuppehållelsedrift betingade antipatien mellan tvenne generationer, en som kommer och en som går, sprungit öfver från bord till bord. Den unge tölpens brutala utrop: «Idealer! Åt helvete med de gamla luderna!» hörde han ännu genljuda i sin erinring; och han erfor plötsligt åter samma förnimmelse af skam, hvilken han då känt vid åsynen af hur det ryckt till i den krets, han satt i, och blef tyst i laget.

Truls hade blifvit stående med händerna i rockfickorna och promenadkäppen upprätt under armen. Då – nu. Det slog honom, hur allt så totalt hade skiftat utseende under dessa år mellan då och nu; och som en blixt for den tanken ned i honom: hvad som under dessa mellanliggande år försiggått i Sveriges kulturella lif, det kan alltsammans utspinnas ur denna bild och detta uppträde.

Han satte sig på en sten vid vägen. Då – nu. Hvad låge deremellan? De tvenne generationernas utträde i lifvet och manifesterande af den respektiva innebörden. Och resultatet? Ja, resultatet ... Truls lät käppen svänga rundt i luften mellan sina fingrar. Och han sjelf? Då – och nu? Ja, han hade sutit emellan, alldeles som då, hela tiden, tills han gått sin väg, bort från bådadera. Och nu?

Ja, hvar befann han sig? I alla fall borta från den ena gruppen som från den andra; sjelf utan samhörighetskänsla med någondera; från deras sida i förhållande af fiendskap. Han hade icke gått med vare sig de ena eller de andra, utan med sömngångarens instinktiva säkerhet gått *sin* väg; – vore det då något under, att han nu sute allena! «Den som icke är med mig är emot mig!» Men det vore dock besynnerligt, att *han* precis och han ensam icke kunnat gå samman med de ena eller med de andra! Hvarför egentligen? Hur kunde det komma sig? Hvarför hade icke han såväl som andra funnit intresse i och kunnat uppgå i deras sträfvanden, i det som de arbetade för och sökte sätta igenom?

Ja, hvad hade de i sjelfva verket sträfvat efter och satt igenom? Utsigten beslöjades för Truls. Men personligen? – Truls sökte hjelpa sig ut ur oredan; hvad hade de lyckats genomdrifva i personlig sjelfutveckling? T. ex. i jemförelse med honom sjelf. Hvad representerade de i detta nu? Hvilka uppgifter fullföljde de?

En hel suite af fysiognomier och gestalter defilerade förbi honom. De unge, – de som ville ha «idealen» bort? Den ene: literärt biträde vid en stockholmsk sekundteater med specialitet i operetten och tyska lustspelet. Den andre: kandidat till akademisk docentur och uppgången i författandet af specialafhandlingar. Den tredje: fournissör för «aktade« blad i följetångafdelningen. Och, sedan nivån sänkts passande, invasion af en här i kjortel och penna! Parnassen upplåten till förlustelse- och marknadsplats åt vulgus och Eva. Summa summarum: de literära småhandlarne och lumpsamlerskorna frodades, – och literaturen dog.

Och razzian gick vidare: De gamle alltså? Hur såge väl de ut nu, just de män, med hvilka han ätit middag samman den der minnesvärda dagen? ... Truls gick liksom i ett panorama och kikade in genom det ena runda glaset efter det andra; – och han fann, att allt var bara måladt papper.

Der var skalden t. ex.: hvad var väl han? En hvardagsindividualitet, utan en enda ny och stor tanke, med alltjemt trängre vyer, alltjemt mera tydligt afpuppande sig som en kälkborgare, hvilken promenerade sin innehållslöshet på trivialiteternas allfarväg och pensionsflickdrömmarnes gröna stigar, – en fet poet från punschens århundrade, nödtorftigt draperad i gammal-isländska plagg och till på köpet åkande efter sin Pegasus i en skånsk gumpakärra på en väg i stenpåkörningstiden (så arkaistiskt och knaggligt lät hans poesi), samt tillplattande det skånska lynne, hvilket han särskildt företrädde, under sin andes elefantfötter. – Och den? Och den? Och den? *Han* hade gjort en religion af det som var hans naturborna disposition, af sitt

tomma svärmeri, sin midtpunktslösa entusiasm – en religion med hela en sådans ofördragsamhet och alla dess dogmer –, och hade gjort sin folkhögskola till en härd för sin egen konfusion, agiterande samtidigt för politiskt vensterdöme och för Wirsénsk pietism, drifven än hit af den «folkliga» rörelsens slagordssvada och än dit af den religiösa känsloduselns väder. – Och X.? Och Y.? Och Z.? Ja, han, som begynt med att svärma för kraften Od och som, af skam öfver att ha trott på humbug, slog öfver i erkenykterhet och gjorde en religiös kult af statistiken såsom den enda vetenskapen och ensam innehållande lösningen af det menskliga lifvets mångahanda gåtor, för att till sist ofvanpå allt detta hamna i en steril och feg rådvillhet, under hvilken han i egenskap af literaturkritiker i ett stort blad omsatte den smärtsamt förnumma egna impotensen till «Vernichtungswuth» mot andra, enkannerligen mot de nya problem, hvilka han sjelf antingen icke förstod eller ock icke *ville* förstå, emedan de förlänade sina frambringare just det, som han sjelf saknade: ryggmärg – ...

Truls hade rest sig upp, sträckte på sina lemmar i oändligt välbehag och lät i stilla glädje blicken vidga sig ut mot de hvita, öppna horisonterna. «Nej,» sade han högt och eftertänksamt och skakade på hufvudet, «icke en enda!» Icke *en* stor eller egendomlig personlighet, som hållit sig uppe, brutit sig igenom och visat vägar; icke *ett* verk, som stod och lyste! Små personligheter, sprängda personligheter, ofullgångna personligheter; blott icke den stora individualiteten, hvilken oemotståndligt banar sig väg, dragen af ett något, som han icke vet hvad det är, tills han en dag står ansigte till ansigte inför det: det egna jaget ...

Truls hade gifvit sig i väg igen. Han kom in i skogen, hvilken stod der som ett äfventyrland i sin vinterhvithet och sin vinterro. Långt inne klang det af bjellror; och utför backen kom farande en släda med friska, röda ansigten inne under schalar och pelsverk. Muntra kvinnoögon mötte hans; och en stum helsning vexlades, mellan obekant och obekant.

Truls stod länge och såg efter slädan, tills den försvann vid vägens krökning. Han blef ännu längre stående och lyssnade till bjellerklangen; så dog äfven den bort. Men då var han redan upptagen med att lyssna till något inom sig, till stämningar och tankar, som kommo igen. Han blef sig sjelf medveten derom, och fortsatte i sakta mak uppför backen ...

Derför hade också allt artat sig så smått! Ty smått var det, hvad de uträttat! Hvad hade de väl uträttat, dessa begge generationer? Hvilken insats hade de väl gjort i kulturen? De unge? En literatur, som visade sig vara en abort. Och de gamle? Ja, *de* hade haft *en* stor och ny tanke, det var sannt. Det var folkhögskolan. Den var generationens stordåd och evighetsgerning! Men – hur hade de utfört den tanken? – Truls kom att tänka på sommarfesten i Bökeberg. Hvad var vordet af det hela annat än en institution, hvarest under protektion af borgerliga honoratiores och under ledning af mestadels ur de landtliga prestgårdarne framgångna män och kvinnor bonden emanciperades till – bourgeois! Och voro icke just dessa institutioner landet rundt vordna till härdar för just den såkallade frisinthet, hvilken i «Morgontidningen» hade sin typiska representant, – en frisinthet, hvilken *sjelf* ville beteckna framåtskridandets sista stadium och derför partout, äfven mot bättre vetande, måste förhålla sig allramest intolerant emot *det* nya, som gick ut öfver deras nya! Hade icke de hätskaste, simplaste, dummaste angreppen mot honom sjelf, Truls, utgått just från dessa härdar! – Och det hade varit denna literatur, som han, Truls, icke velat vara med om; och det var detta arbete på bondeståndets «utveckling», mot hvilket han, bondsonen, från begynnelsen instinktlikt hyst misstroende ...!

Han stod på högsta toppen af åsen. I en öppning i den sig utför sidsluttningen sträckande skogen framskymtade ett vackert och vidsträckt vinterpanorama, – södra viken af Börringesjön och Markiehageskogarne. Han kände sig så lätt och glad i hågen som aldrig förr så långt han kunde minnas tillbaka. Det var just så fritt och vidt, så ljust och stilla inom honom som öfver vyn inunder honom. Han hade gått sig helt varm; han blef stående med öfverrocken slagen tillbaka och hatten i handen; och med häfdt bröst och vidgade näsborrar drog han ett djupt andedrag, ett befrielsens andedrag – – – Om det verkligen

skulle vara det hela!? Ja, *det* vore det hela. Och *derför* hade han, omärkligt men ohjelpligt, med hela nödvändigheten af en organisk process men utan att sjelf blifva medveten derom, utskilts ifrån den öfriga massan! Och *derför* stod han nu isolerad, utan verksamhetsfält och utan själsfränder! Ja, ja; det var det hela ...!

Han svängde muntert med käppen i luften och gick högt gnolande tillbaka utför backen.

* * *

Truls gick till sitt nya arbete med en helt annan sinnesförfattning än förut. Han hade en gång, då han varit inne i Malmö, utanför Kungsparken stött på en bekant tidningsman, hvilken just skulle upp i cellfängelset och referera för sitt blad; och han hade följt med upp. Ett barnamordsmål var före. Allt gick lätt och glatt; domaren frågade, och vittnena intygade, och förbryterskan bekände, och nämdemännen suto stumma och dryga såsom sex upplagor af sjelfva den stupida rättfärdigheten här på jorden, och referenterna annoterade fakta intresselöst, och den unga flickan dömdes precis så, som alla barnamörderskor enligt den svenska lagen skola dömas. Men Truls satt som på nålar; han var rasande och kunde knappast styra sig, att det icke bröte löst: det låg för honom i öppen dag, att den unga kvinnan absolut intet besked visste om hvad hon gjort i de der ödesdigra ögonblicken, ingenting kunde minnas och ingenting kunde säga derom, och att hon sålunda kastades ut på den stora samfälda samhälleliga afskrädeshögen för en handling, begången i ett ögonblick, då de högre sfererna, sfererna af medvetenhet, moralisk känsla, öfverläggning, varit försatta ur verksamhet, – alltså en blott och bar reflexhandling, utförd enligt samma lag, i följd af hvilken ett muskelknippe sammandrager sig vid en beröring.

Denna enda erfaring hade gjort Truls produktiv. Den låg inom honom och verkade såsom en magnet, lagd i jernstoft, eller såsom det rätta ämne, hvilket, fäldt i en kemisk lösning, bringer allt att springa samman. Den var som en trollstaf, hvilken väckte upp ur omedvetenhetens slummer minnen, som han icke längre visste af att de en gång nedbäddats i honom, samt mikroskopiskt små eller förkrympta anlag och böjelser i hans egen natur, hvilka lärde honom förstå den verklige brottslingen och den verklige dåren såsom *ett* med honom sjelf; och fram ur allt detta minnestöckniga och rudimentära inom honom löste sig under den skapande fantasiens befruktning efterhand en hel följd af gestalter och tilldragelser, hvilka lagrade sig ikring den der barnamordssenen, – enskilda fall, alla bestyrkande ena och samma stora tes om, att det är det lilla och det okända i menniskornas natur, hvilket, i stort eller smått, dock i sista hand fäller utslaget i alla menskliga öden.

Truls satt vid detta arbete i en helt annan sinnesförfattning än förut: ty nu visste han, att de problem, som han sökte och skildrade, voro de djupa evighetsproblemen, och att *det* vore diktarens uppgift, att med sin divination få upp i dagsljuset om också bara ett enda af dessa kostbara guldkorn, hvilka ligga dolda djupt i den egna naturens mörkaste och svårtillgängligaste schakt. Han formade det bräckliga materialet i en sinnesförfattning af den högsta och klaraste ro; och han fick känna några af dessa sällsynta och signade ögonblick, alstringens, – den andliga som den fysiska, – ögonblicken af jagets mest potenserade lif, i vällust, och under absolut verldsglömska.

Den klarhet, som med ens bredt sig ut öfver hans läge, förlänade honom äfven i hans yttre sätt att taga verlden och menniskorna på en säkerhet, som han icke känt förut, en tillitsfullhet och en viss uppsluppen sorglöshet. Han tog motigheterna med jemnmod; han lade sig till med en teori, enligt hvilken han skulle spara sin grämelse och sin förtviflan till de *stora* olyckorna, medan det mesta, som vederfores honom, dock hörde under kategorien adiaphora; och han lät i sorglöst öfvermod allt det yttre gestalta sig kring honom bäst det ville och morgondagen ha sin egen omsorg om sig. Han visste icke, hvar han skulle taga pengar ifrån – adiaphoron; han glömdes allt mer och mer bort ute i den offentliga verlden – adiaphoron; alltsammans vore adiaphoron; det fans icke en skymt af en ljusning i den framtid, som låg inför honom, men

han sköt med ett visst humoristiskt öfvermod tanken derpå åt sidan: – det komme nog af sig sjelft, det ordnade sig nog; – herregud, det *kunde* ju icke vara så evigt; – och knep det, nå, så funnes alltid *någon* utväg, – i värsta fall kunde man taga lifvet af sig – – –

I denna sinnesförfattning satt Truls en regndisig eftermiddag inne å «Kramers hörna» och väntade på att det skulle bli tågtid, då han såg Jeppa Jeppsson och Isinger stryka förbi. Den senare hade fått syn på honom; och på den hastiga rörelse, med hvilken han styrde kosan hän mot ingången, märkte Truls, att den andre vore mycket nyfiken på att få fatt i honom.

Också två typer för sin krets, tänkte Truls, då de begge männen suto bänkade vid hans bord. Jeppa Jeppsson, som ändtligen, efter många examensmödor med hänsyn till den mannen Horatius, vid fyratio års ålder erhållit en underordnad anställning vid astronomiska observatorium, hvilken mer än väl förslog till hans anspråkslösa lefnadssätt, lefde helt och hållet för sina stjernor samt hade för länge sedan upphört med allmänna angelägenheter. Isinger gick ännu inne i lärdomsstaden såsom oexaminerad civis academicus. Han höll till på Atheneum och studerade in- och utlandets press, politik och literatur, dagen i ända, med undantag af måltidstimmarne och suplagen, hvilka senare blefvo allt sällsyntare, ju fåtaligare de gamla umgängesvännerna blefvo. Han hade slutat i den fullständiga skepticismen; ingen hade fullt rätt, men ingen hade heller helt orätt; juste-milieuet vore den bästa ståndpunkten, om icke äfven detta hade varit en ståndpunkt och dermed något dogmatiskt, – och för öfrigt vore icke heller den totala dogmlösheten så alldeles utan sina brister. När någon entusiasmerade sig för något, höll han nyktert tillbaka; och blef det lugna medlandets man, när någon rackade ned på något. Det enda, som han höll på, var dialektiken; den lät han ingen antasta; den var för honom mål och icke medel. Han kunde göra Truls rasande, der han så satt med hela den naturliga kött-nerv- och affektmenniskan insvept från hufvudet till fotabjellet i dialektik, orubblig, seg och otillgänglig, emellanåt med ett stilla glimt af triumf och bonhomie bakom pincenez’en ännu mera irriterande motståndaren, som hetlefradt förlupit sig och nu fallit midt i räfgropen.

I dag drefs han emellertid ut ur sitt hål; Truls hade varit för närgången.

«Säg mig du,» hade Isinger frågat med en osäker blick bakom lorgnetten, som han klämde fast på sin smala näsa, «hvad *gör* du egentligen?»

Det hade i tonen funnits något skadegladt och sjelfgodt tillrättavisande, som retade Truls; och han svarade med en våldsam och hånfull kritik öfver Isingers hela generation. Jeppa Jeppsson hörde på med halft öra och tyckte det var roligt; men Isinger hade genast bitit från sig. Han var nu invärtes ursinnig deröfver, att han icke kunnat beherrska sig; men han hade faktiskt tappat koncepterna; han satt och skälfde så smått, blicken var sänkt, ett förläget och ondt leende låg öfver ansigtet, och på hvardera tinningen satt en het, röd fläck. Truls jubilerade, stack och stack, hånade och snärtade.

«Skaffa något bättre,» hväste Isinger.

«En cura posterior! Allt i sin tur. Ska vi alltså till en början enas om, att *det* i alla fall *inte* dugde, som I kommit med! Du förstår väl, att det är en mycket vigtig sak, att få er till att erkänna det. Då kan I och edert få dö i frid, strådöd, gammalfolksdöd. Erkänn, att det i alla fall är slut som I bragte och att nu måste man begynna från början igen!»

«D. v. s. lemna plats för er.»

«Oss? Ja, – hvilka oss?»

«Du pratar ju bara pro domo, för dig och dina consorter.»

Truls skrattade öfverlägset.

«Nej, inte alls. Det fins inga 'oss'. Jag finner ingenstädes det nya positiva, icke hos mig sjelf heller. Men jag är på det klara med, *det der* duger inte; och jag kan derför åtminstone gå på upptäckt efter annat.»

«Lycka till,» sade Isinger galligt.

«Tack,» svarade Truls allvarligt. –

Men *något* fattades dock. Det var icke så lätt att säga, hvad detta något var; men när det föll öfver Truls, tyckte han, att han helst ville med samma uppgifva allt. Det kunde komma öfver honom, när han efter en sådan vistelse inne i städerna vändt tillbaka hem på landet; han hade längtat efter att åter komma bort och hem, längtat derefter, som om derute kärestan sute och väntade på honom; men när han så väl var der, hade tomheten följt med honom. Det upprepades alltjemt; ständigt samma historia; han längtade alltjemt, i trots af sitt bättre vetande, och han kände sig för hvarje gång på nytt besviken, ehuru han kunde ha sagt sig i förväg, att så skulle det komma att gå. Det måste vara en invärtes tomhet, denna tomhet, hvilken följde honom såsom en själens skugga och som han aldrig blef kvitt ...

Värst var det, när kvällen kom och skymningen föll på, i dessa Skånes blida, stilla, skumma vinterdagar af en melankoli utan gränser och utan botten. Då miste lifvet och alltsammans sin mening för honom; och han tyckte sig till öfvers i allo. Ty allt det, som låg der öfverallt omkring honom, den grå luften, den vida horisonten, den platta slätten, pilvallarne, landskapet, naturen, – det var alltihop det som han älskade men som han icke kunde komma öfver till, liksom en kvinna, hvilken i den jungfruligt omedvetna väntans sorgmodiga lycka låg och väntade på honom, att han skulle komma till henne, men till hvilken han icke kunde komma, ehuru hans själ stod full af trånad derefter; – hvarför?

Ja, hvarför, hvarför?

Ja, när mörkret kommit, och porten stängts, och det tändts ljus, och unga Margret hängde öfver boken inne i hans kammare, medan gamla mor Bengta med brillor på näsan och med sömnigt bister min skötte sin strumpa på andra sidan bordet, – då kunde Truls ibland sitta och se på den långa tjocka flätan och det yfviga pannhåret och det bruna, fina, friska ansigtet och den barnsligt späda gestalten, och fråga sig, om icke *det* törhända vore lifvets innehåll och sanna mening, att låta denna unga flicka växa sig mogen till kvinna och så göra sig älskad af henne och framlefva med henne och de starka och friska barn, som hon skulle skänka honom, ända till sina dagars ända, fjerran från den verld, hvilken dock icke anginge honom, samt i den enkla naturlighet, hvari hans och hennes fäder på denna samma fläck af jorden lefvat och dött, och om icke just i henne denna natur, till hvilken han trådde men till hvilken han icke kunde komma, tagit kropp och läte sig fångas och kunde blifva hans.

Och när han sådana långa, mörka vinteraftnar satt hemma hos sig vid toddybordet och spelade trekarl samman med fader Per och den hedervärde «mäster», och det bullrade muntert och hemtrefligt inne i jernugnen, och mor Bengta rumsterade vid spiseln ute i köket, och unga Margret gick i hvitt förkläde och dukade aftonbordet, – då kunde han helt och hållet förlora sig i den illusionen, att detta lilla hem vore hans, och att det ljus, som lyste ut genom dessa rutor, sade de vägfarande, att här sute ock stilla och lyckliga menniskor godt samman, och att detta hem vore såsom alla dessa många andra hem, hvilka vänligt vinkade med sina löften om ro och värme ut till alla dem, som hemlösa vanka kring i den svarta, oändliga natten.

III.
Ut.

«Att inte fröken Schrader kommer!» sade höjesteretssagförer Dönnergaard och såg på sitt ur.

«Det hör till Louises egenheter, att hon aldrig kan beräkna timslaget,» upplyste unga fru Dönnergaard skrattande för Truls.

De suto samman, de tre, i höjesteretssagförerens salong. Dörrarne ut till verandan stodo vidöppna: det var så blidt i luften, som skulle redan sommaren komma. Öfver villans välvårdade trädgård såg man ut öfver «Söerne» samt alléen och husraden borta på andra sidan. Den första skymningen föll just ned öfver Köbenhavn och in i rummet.

«Fröken Schrader är en väninna till er redan från Tyskland, fru Dönnergaard?»

«Ack nej! Vi ha lärt känna hvarandra först här i Köbenhavn. Men jag var så hjertans glad öfver att ha funnit en landsmaninna; jag kände mig i början så förfärligt ensam i den främmande staden. Man tyr ju alltid så gerna in till hvarandra, äfven om man icke känner till hvarandra, bara derför att man talar samma språk, – när man begge går kring ibland idel främmande.»

«Nå, nå, kära, *du* hade det i alla fall inte så förfärligt. Du hade hus och hem. Då var det värre för fröken Schrader, för hon var ensam. Ehuru man verkligen aldrig märkte något på henne!»

«Hon är också en sådan motståndskraftig natur, helt annorledes än jag. Och så är hon så 'frejdig', som I säga på danska. För resten – hur skulle *du* kunna ha *märkt* något, äfven om der funnits något att lägga märke till! En man är blind, när det gäller en kvinna. Han ser rakt ingenting; och det kunna vi kvinnor sjelfva alldeles inte begripa. Och dessutom visar man ju sådant allraminst, när man är ute bland andra.»

«Man kan annars inte säga, att din väninna håller tillbaka med något, hvarken med sina meningar eller annat. Hon är så förfärligt rättfram. Det fins ett stycke renässansnatur i henne. Jag vet inte, men det skrämmer mig ibland.»

«Ja, en 'köbenhavnerinde' är hon i alla fall inte,» skrattade unga frun.

I detsamma ringde det på. Herrn i huset gick ut att taga emot sitt främmande. Från tamburen hördes högljudt samtal och skratt; derpå öppnades dörren, och fram genom halfdunklet kom en i ljust klädd dam. Hon helsade på frun och blef stående framför Truls, som rest sig. Värden presenterade. Der gick ett ögonblick: de stodo orörliga midt emot hvarandra, – ett af dessa ögonblick, då tillvaron liksom tyckes hålla andan och lyssna till processer, så fina och svårförnimbara, att de falla utanför lifvets kontrollerbara gebiet; de sökte, utan att kunna det i dunklet, få fatt i hvarandras ansigten, medan det var tyst omkring dem; och utan att de, den ena lika litet som den andra, visste af hvad det betydde, göt sig kring dem och i dem den stämning af värme och helg, i hvilken lifvets urkänsla utkläckes. Han kände en varm hand i sin, – i nästa moment var stämningen bruten.

Värden tog fröken Schraders arm och Truls värdinnans, och det lilla sällskapet tågade in i matsalen. Den främmande damen kom att sitta midt emot Truls; och så snart de väl hade bänkats så der ansigte mot ansigte i en taklampas fulla, skarpa ljus, korsades – liksom satta i rörelse på en och samma gång och på ett och samma instinktiva bud – deras blickar midt öfver bordet. Hon bar en liten blomsterkvast instucken i det hvita klädningslifvet. Hvad som förlänade henne det karaktäristiska särdraget, var hufvudets hållning, halsens linier: – något ungt oförväget och något fast, trots och gratie tillika. Ansigtet var brunt som hos ett naturbarn, en landtflicka, hvilken alltid lefvat under bar himmel, vinter som sommar, och det fick sitt uttryck från ögonen: varma, grå och muntra. De suto just som bäst fästa på honom, dessa ögon. Då hörde han vid sin sida värdinnan säga:

«Jag vet inte, om vi sagt er det: er vis-à-vis är en stor beundrarinna af era farliga böcker.»

«Så-å!?»

Truls lät blicken glida tillbaka från sin granne till sin vis-à-vis igen och såg henne rakt in i de öppna ögonen, misstroget, frågande och undersökande, – länge. Plötsligt gled en skugga öfver hennes ansigte, en gêne eller hvad det var, en förstämdhet; och ögonen skiftade också uttryck, som om hon kände rådvillhet eller ville värja sig. Det hela var af en sekunds varaktighet.

«Talar ni tyska?» frågade hon efter en stund.

«Nej.» Truls skakade på hufvudet.

«Franska då?»

«Nej.» Truls skakade ännu en gång på hufvudet.

«Jag talar bara skånska,» tillade han leende.

Hon gjorde en stor gest.

«Ja, det är slemt,» utropade hon.

«Nå, vet ni hvad, fröken Schrader,» tröstade värden, «ni vore inte stort hulpen, om han också kunde tala all verldens tungomål: han säger nemligen aldrig nånting.»

Truls betraktade leende sin vis-à-vis: hon satt med uppdragna ögonbryn och uppsluppna ögon, som talade förvåning.

«Ja, jag är skåning i allt, fröken,» sade han. «Ohjelpligt.»

Man skulle intaga kaffet i ett kabinett bakom salongen. Herrn hade gått in till sig för att hemta cigarrer, frun gaf order inne i matsalen, och de begge främmande hade ett ögonblick lemnats allena. De stodo båda vid fönstret; derute hade det blifvit mörkt, och «Söerne» glänste under de tända lyktorna. Han stod stum och orörlig och blickade ut; hon fingrade på några småsaker, hvilka lågo utströdda på fönsterbordet.

«Stannar ni länge i Köbenhavn?»

«Jag måste fara redan i morgon.»

Paus.

«Och – tillbaka? Hem på landet?»

«Ja.»

Men hvar det egentligen låge, detta märkvärdiga Glim-min-ge eller hur det nu hette?

Truls försökte leende gifva en geografisk orientering.

«Men det är ju långt borta från allt! Der måste vara förfärligt ensamt!»

«Åja, det är det. Men man vänjer sig dervid. Och jag tycker bäst om ensamheten.»

«Och känner aldrig lust att komma bort, ut, bort från alltsammans, ut bland nya förhållanden och nya menniskor?»

Hon satte fram emot honom ett häpet, strålande ansigte. Något varmt och muntert kom mot honom, slog ned i honom; och han log ofrivilligt, med hennes eget leende, när han såg på henne och riste på hufvudet.

I detsamma bars kaffet in. De begge männen bröto kort derefter upp: de skulle roa sig ute i staden, i annat sällskap. När Truls tog den främmande damen i handen till afsked, kom med ens den tanken igenom honom: de skulle kanske aldrig råkas mera; han erfor något af en intim skilsmessas smärta inför denna kvinna, som han knappast kände, en flägt af den lifvets stora ångest, hvilken bara infinner sig vid dess afgörande moment; det var honom till mods, som när han fordom som pojke satte sig på vagnen för att af far skjutsas in till staden och skolan och man körde ut genom porten och han såg sista skymten af mor, som stod uppe i almdungen och vinkade farväl; – och han hade blifvit stående och sett på henne, töfvande, utan att vare sig han eller hon visste af, hvad som försiggick inom honom.

Och när han nästa dag satt på tåget, som snäcktrögt och ansträngdt skramlade utåt landsbygden hemma i Skåne, samt såg ut genom de immiga kupéfönsterna öfver den nakna slätten, der folket gick och plöjde i den gula dagern, – då kände han, att bakom honom, någonstädes ute i verlden, der hvarifrån han kom, funnes ett något, hvilket hölle igen: det var stämningen från i går, hvilken fortdallrade i honom. Tåget svängde kring den sista backen; på stationen var stilla och tomt; och han begaf sig långsamt på hemvägen. Hvarför skulle han väl skynda; han gitte knappast gå; derhemma väntade honom ju ingenting; – och han greps af en förfärlig vämjelse och rädsla för att komma hem. Om man ändå komme bort, ut ur det hela! – med ens sköt som en ström af mod genom hela hans väsen, och han blef stående midt på vägen med tindrande ögon, hvilka icke längre varseblefvo omgifningen. Men, gick och kom det vidare i snabba och osammanhängande meditationer: det komme alltså ändå bara an på något; han hade bara att genomsätta något; han hade endast att göra det eller det! Men hur skulle det väl gå till? Och omöjligheterna kommo den ena efter den andra och tillstängde hvarje utväg i samma ögonblick som den framtett sig. Åhnej; han vore nog bunden! Men det vore icke ett lif, detta; det vore intet lif; och alla menniskor tyckte, han var en underlig kurre; och han frågade sig sjelf, hvarför egentligen han icke toge sig samman och bröte förtrollningen; och han skämdes öfver sig sjelf, liksom en hypnotiserad, som vid uppvaknandet erfar, hvilka ovärdiga och löjliga ting han begått.

När han trädde in genom gårdsporten, kommo alla hans trenne hundar farande mot honom och upp på honom, men han skakade dem ifrån sig och gick vidare. Inne i stugan mottogs han af mor Bengta; också allt som vanligt; å, bara en endaste liten, liten förändring! Jo, hos gumman fans något, som frapperade honom; han kunde icke säga hvad, men det låg i hennes sätt. Hon var så beskäftig och gick och log hemlighetsfullt i smyg. Han såg på henne, spörjande, och sökte få fatt i hennes ansigte; men hon undvek hans blickar och låtsade om ingenting.

«Något nytt, mor Bengta?» trefvade han sig fram.

«Jösses, kandidaten, hvad skulle väl här kunna ske!» utropade hon förfärad och värjde från sig med båda händerna; men det var alltsammans gjordt, och bakom låg något, som skvallrade om motsatsen.

Truls blef helt upplifvad af idel nyfikenhet, men generade sig för att röja det genom närmare frågor.

«Är ingen post kommen?» sporde han torrt.

Mor Bengta gjorde en eftersinnande min, som dock tillika var så slug, att till och med en blind måste kunnat se, att något stack derunder.

«Jo,» sade hon dröjande, «jag tror nästan, det ligger något derute i kandidatens rum. På skrifbordet!»

Truls gaf henne en lång blick, som om han ville draga ut ur gumman hela maskopien; men hon gick och sysslade med kaffeservisen och skötte sitt. Derpå for han ut, lemnande alla dörrar vidöppna efter sig, och

direkt hän till skrifbordet.

Der låg ett bref, med det svarta sigillet uppåtvändt.

Han slet det upp, kastade en blick på det skrifna, samt stack sakta och nervöst arket tillbaka in i kuvertet.

Det hade kommit oväntadt; besynnerligt; hvem skulle kunnat tro det! Det skälfde i honom af en glad oro; han genomgick den öfriga posten, men med ett yttre lugn, som var tilltvunget, och utan att veta *hvad* han läst, när han slutade.

Mor Bengta kallade på honom inne från kammaren; kaffet stod och väntade. Han gick töfvande in; han visste, en utredning måste komma, och det var honom obehagligt: han var nemligen otillåtligt glad, och han höll icke af att blotta nakna affekter. Han undvek att se gumman i ansigtet och gaf sig i lag med förrättningen; men den gamla var icke så lätt att bli kvitt: hon gick och stälde till rätta på bordet och gjorde sig tusen små onyttiga ärenden.

«Nå, nu får kandidaten mycket pengar,» slapp det ändtligen ut.

Truls höll envist ögonen sänkta på sin kaffekopp.

«Vi är många om’et,» sade han torrt.

«Nå, nå,» slog gumman fast med energisk bestämdhet, «det är minsann nog af till hvar och en ändå!»

Truls fick i en fart kaffet i sig och for ut. Han kunde icke vara inne, icke vara stilla; han visste icke, hvar han skulle göra af sig. Han måste vara ensam med sina känslor, och han måste ut till menniskor med dem; de bände på, så han knappast kunde styra dem; *de* ville ha uttryck, och *han* ville hålla dem nere. Han storgick på vägarne, innan han visste deraf; han stannade och drog djupa andedrag, medan blicken triumferande famnade omgifningen; han svängde med käppen, sjöng så högt, att han blef generad deraf, och gick vidare. Och – underliga språng och virrvarr i känslornas dunkla rike! – det var icke en glädje öfver att nu skola gå bort från detta miliö, som han kände, ehuru det varit medel till en dylik frivordenhet, som han för en timma sedan längtat efter; tvärt emot: han hade aldrig älskat den nejd, han gick i, sin hembygd, så svärmiskt, varmt och jublande som i denna stund, då han visste, att han vore fri i sin kärlek och kunde gå bort ifrån den älskade hvilket ögonblick han ville.

Skymningen begynte falla, och dess melankoli föll in i hans känslor. Han stod stilla och lyssnade ut i den tystnande kvällen, som ville han höra jordanden sjunga; hans ögon fyldes med tårar, och han kände sig till mods, som hade han tagit afsked med sin käresta och såge henne försvinna uppe bakom backen. I stilla och blida tankar gick han hemåt. När han nått till utanför porten, kom han åter i sitt förra humör, böjde om trädgården, stack in i Per Mattssons täppa och gick om knuten. På farstutrappan stod unga Margret och såg nedåt bygatan i skumrasket.

«Hvar har du far?» sporde Truls.

«Far sitter hos instrumentmakaren» svarade Margret förstulet leende.

«Hos instrumentmakaren? Hvad gör han der?»

«Han arbetar i verkstaden,» svarade hon småskrattande.

«Men han tänker väl ändå inte bli instrumentmakare?» sporde Truls häpen.

Den unga flickan skrattade af full hals.

«Jo,» ropade hon. «Han svarfvar!»

Mycket rigtigt: fader Per satt bred och värdig i svarfstolen inne i den lågloftade, svartrökta verkstaden midt bland den fattige och utsvultne instrumentmakarens otaliga ungar, som krälade ikring öfverallt bland redskap och saker, trasiga och smutsiga.

«Jag har sökt dig hemma,» upplyste Truls, «men Margret sade, att du nu vore här.»

«Ja, jag håller nu till här,» sade fader Per med sinnesnärvaro och stannade svarfhjulet. «Ser du,» tillade han belåtet och räknade af ett tjog svarfvade småpjeser, «så många kan han derinne sälja för tre kronor; och jag kan mycket väl hinna med så mycket på en dag, när jag hänger i. Och jag har ju ingenting att beställa; det är bättre att göra någonting än ingenting. Och –» han sänkte rösten och skelade försigtigt bort till dörren åt boningsrummet, «så är ju det arma lifvet så fattig, det skräet har knappt kläderna på kroppen och torra brödet till ungarne; han får behålla halfva förtjensten, ty jag har nog med halfva. – Men kom nu med, så ta vi oss en tuting och en priffe!»

Och de togo sig en tuting och en priffe inne hos fader Per Mattsson samman med mäster. Fram mot midnatt till gick Truls hem igenom sin trädgård. Det låg något i luften, som om våren skulle komma i landet i samma natt. Också i honom bröt sig och jäste samma glada oro. Ja ja, *han* derinne, fader Per, han hade funnit *sin* sorts lif; men en annan måste lystra, när blod och själ gingo i vårbrytningsmelodier.

* * *

En eftermiddag i juli steg Truls i land från den lilla ångbåt, som löper från Lauterbach till Mönchgut å Rügen. Hans koffertar, hvilka voro fullklottrade med lappar från hotell och jernvägsstationer i alla herrans länder, packades i en vagn af uråldig konstruktion, med breda, stoppade säten samt påminnande honom om den äldsta sortens «gillesvagnar» der hemma i Skåne. Han sjelf steg upp i baksätet, allena; framför honom, i framsätet, satt midt ibland alla hans saker såsom körsven en ung man i hvita säckbyxor af lärft och rödhvitrandig väst samt svart tröja, – en brokig folkdrägt, hvilken ledde hans tankar tillbaka till de kläder, som far och mor ännu gömt i sina kistor och i hvilka de sjelfva gått i sin ungdom. De foro igenom en by med små hvita hus med halmtak, der gamla kvinnor i brokiga hufvudbonader suto inne bakom de små- och mångrutiga fönsterna och nyfiket tittade efter honom; samt vidare uppför backar och igenom bokskogar, tills en vidsträckt vy öppnade sig framför dem, slätt med sädesfält och ängar och en vik af hafvet och skogsklädda höjddrag i horisonten, och kusken halft vände sig om och pekade ut framför sig med piskan och nämnde ett namn: orten, dit Truls slumpvis ville ställa kosan, för att i salta Östersjön tvätta sig ren ifrån allt det fastlandsdam och fastlandssmuts, som han insamlat under sin tvåmånadersresa.

De åkte in genom det lilla samhället, der hotell och villor af modern stillöshet redan begynte växa upp ibland de gamla små byhusen och bondgårdarne, samt höllo utanför ett lågt, blåmåladt tvåvåningshus, hvilket på gafveln presenterade sig såsom «Vater Danckwardts Gasthof». På väggen hängde en breflåda, rundt ikring höllo forvagnar, och genom de små, sexrutiga fönsterna såg Truls in i en skänkstuga, der män af infödingsutseende suto och pokulerade. Truls igenkände en gammal bys gästgifvaregård, hvilken genom en tillbyggnad i ny stil gjorde ett försök att följa med tiden.

Ingen kom ut att taga emot den nykomna gästen, och Truls måste klifva in i skänkstugan. Der satt i en länstol borta i kakelugnsvrån en gammal man med hvitt kejsar-Wilhelms-den-förstes-skägg och en gammaldags bondmössa på hufvudet och broderade morgonskor på fötterna och långpipan hängande mellan knäna. Han reste sig långsamt vid den främmandes inträde och blef stående i afvaktan, utan att säga ett ord.

«Vater Danckwardt?» förhörde sig Truls.

«Ja.»

Om han kunde få ett rum?

Jo, det kunde han få.

En medelålders kvinna och en ung flicka af landtfolksutseende kommo in: Truls trodde sig med ens försatt hem till Skåne – typen, drägten, sättet voro ens. Gubben satte sig igen med sin långpipa mellan benen, samt försjönk genast i ett grubbel, hvilket föreföll vara konstant hos honom, som en vana; och Truls ledsagades af de begge fruntimren öfver till nybyggnaden, der han fick sig ett stort rum med utsigt öfver slätten.

Han skyndade göra undan den nödvändigaste toiletten och maten: han var otålig efter att få se hafvet igen. Det var redan sent: en skum sommarnatt utan måne. På hålvägen, som ledde genom bokskogen, var det så bälmörkt, att man icke kunde se så långt framför sig som till sina egna händer. Derpå ljusnade det, och en gles, småväxt barrskog vidtog; så åter bokar, och mörkt; det bar uppför, ständigt uppför, så att Truls icke kunde begripa, hur det kunde föra till badstranden, tills med ens en luftning kom och ett doft, som han kände. Han insöp med fulla lungor den salta flägten och påskyndade sina steg; det begynte ljusna mellan träden, ett sakta men kraftigt brus nådde hans öron, och i nästa ögonblick tvärstannade han, just der vägen lopp in mellan tvenne höga sandväggar; djupt, djupt inunder, tvärbrant stupande inunder honom, låg den breda, gula stranden, och ute framför honom hafvet, Östersjön, vid, stilla och färglös.

Hans blick hade utvidgat sig med den stora vyen – det kändes alltid som en hvila för hela väsendet, när blicken kunde sväfva rundt utan att möta ett enda distraherande föremål, förlora sig, försjunka, upplösas, såsom den inöfvats af hembygdens natur. Och der gränserna för det kroppsliga ögat lupo, der tog det själsliga fatt: och han gled öfver den vida, stilla, färglösa ytan långt ut i horisonten deruppe i norr och vidare ännu längre bort, långt långt bort om den, snabbt som sekunden och ljudlöst som den, såsom längtande aning och bevingadt minne; och han skönjde med ens en annan strand och gick der i land med vågskvalpet; och han for vidare på sin snabba och ljudlösa fart, ut öfver en slätt, som låg i sommarnattsdunkel och sof, fram på gula vägar mellan lågstammiga, yfviga pilar och in i byar, der gårdarne skeno hvita i mörka almdungar; och han tittade in genom stängda portar och kröp igenom de låsta dörrarnes nyckelhål och gick rundt i stugor och lador, såsom en osynlig tomte ...

Tills den fria utsigten och bilden af hafvet bröts af något och hela hans drömsyn försvann i ett blink. Det var ett föremål, som rest sig framför honom och klöf sceneriet; först efteråt gjorde han sig reda för att det var en kvinna, som uppenbarligen hela tiden sutit på den bänk, hvilken stod framme vid sjelfva branten, utan att han lagt märke till henne, och som nu stält sig upprätt midt framför honom. Hon stod liksom han, orörlig, och såg ut öfver hafvet. Truls var just i begrepp att fortsätta sin väg utföre, men höll med ett ryck inne: något hos gestalten der framför honom hade slagit honom, han kunde icke säga hvad, men i alla fall en eller annan af de lönliga småsaker, medels hvilka man känner igen menniskor, som man om också bara helt flygtigt sammanträffat med. Han tog ett par steg framåt, utan att hon tycktes höra eller bry sig om, att någon nalkades; så gjorde hon en egendomlig rörelse med armarne, i det hon lade händerna öfver hvarandra, och då kände han genast igen henne.

Han gick fram mot branten, stannade tätt bakom henne och sade sakta:

«God kväll, fröken Schrader!»

Hon vände sig hastigt om, som om hon skrämts upp ur tankar, och såg på menniskan framför sig med alldeles bortkommen min.

«Nej,» ropade hon, ännu innan hon hunnit samla sig, «ni här – ja, det visste jag redan då, när vi träffades, att

vi skulle ses igen; – en gång.»

Han hade derunder fattat hennes hand och bugade sig stillatigande; men då hon tycktes brydd öfver sitt eget utrop, sökte han hjelpa under.

«Ödet har sina infall, fröken,» sade han.

De satte sig ned på bänken samman. Stranden inunder dem låg tom och öde; endast ytterst ute på badhustrappan satt en ensam gestalt sammanhukad. Det mörknade allt mer och mer i luften, och ljusen från Sassnitz-Crampas skeno allt klarare öfver från andra sidan viken. Någonstädes ute å sjön, från en båt, som de ej kunde urskilja, ljöd dämpad sång upp till dem.

Truls berättade om sina resor, om den impuls till att fara ut, som han mottagit från henne, och om den slump, som satt honom i tillfälle att utföra sin önskan. Hon förstod att fråga så mycket och så händigt, att han bara hade att afgifva svar och ändå lemna en uttömmande skildring.

«Nå, och har ni så trifts godt?»

«Jag vet inte. Jag tyckte, hvart jag kom, att det hela angick mig inte. Det var ju alltsammans vackert och nytt och märkvärdigt; men – det lemnade mig kall. Det vill säga, sjelfva det affektiva i mig, det affektiva i mig som menniska och det produktiva i mig som diktare, – det förblef oberördt. Jag stod liksom utanför. Jag reste från ort till ort mest derför att det skulle så vara. – I sjelfva verket har jag hela tiden gått rundt med hemlängtan, ehuru jag icke velat tillstå det för mig sjelf.»

Hon slog händerna samman och satt och såg på honom.

«Är det möjligt!?»

Han log.

«Ja, ja, så är man. Och det kan man inte för. – Ser ni, fröken Schrader,» tillade han, efter en paus, djupt allvarsam, «jag tror aldrig jag nånsin kan komma intill en främmande natur och växa samman med den, utom genom en annan menniska, genom en kvinna. Annars blir jag ett, och det andra ett, och jag går midt i hela härligheten som en enslig främling.»

Hon svarade ingenting; kanske förstod hon honom icke fullt; hon satt och tänkte. Det hade blifvit sent, från hafvet kom kyla, och de bröto upp. Inne i skogen var det ännu mörkare.

«Men här är det ju inte att se, hvart man går,» utropade hon förtviflad.

«Jo bevars,» sade han. «Det går.»

«Kan ni verkligen finna er tillrätta?»

«Temligen. Ser ni, jag är landbarn, fröken; och mörkret på slätten derhemma i Skåne är åtskilligt slemmare än här. Der går man på smala vägar som slingra hit och dit, utan träd, och med djupa diken på begge sidor; och när det så till på köpet blåser, och det gör det ju alltid, så kan man äfven riskera att bli öfverkörd. Här är det ingen konst att finna fram. Var så god och tag min arm, fröken!»

Hon stack förtroendefullt sin arm in i hans, och efter ett tiotal minuter skymtade den lilla byns ljus fram mellan trädstammarne. Det visade sig till begges öppna öfverraskning och dolda glädje, att äfven hon logerade i «Vater Danckwardts Gasthof». Då de gingo förbi skänkstugan, varseblefvo de Vater Danckwardt sitta derinne i sin kakelugnsvrå, i mössa och morgonskor, med armbågarna på knäna och långpipan emellan

dem, sofvande eller grubblande, det kunde man icke så noga afgöra. De stego en trappa upp i tillbyggnaden, togo hvarandra i hand med ömsesidigt godnatt och «på återseende i morgon» samt försvunno bakom hvar sin dörr. –

Det var en liten badort, och der rådde intet societetstvång. Man var i allt sin egen friherre. Hvar hotellstock bildade ett helt för sig, som badade samman, åt samman och roade sig samman. Efter morgonkaffet dref man från «Vater Danckwardts Gasthof» i spridda trupper ner till sjön; men i mån som man hann undanstöka badet, samlades man till den stora gemensamma siestan på den heta, gula sanden, der man ogeneradt improviserade fotsolbad, herrar och damer om hvarandra, samt intog den frukostrisp med sup, hvilken den glupande aptiten nödvändiggjorde. Och så kom middagen, och så middagsluren, och så kaffet, och så en eller annan tur, på sjön eller i omnejden, till fots eller vagns eller i segelbåt, ända tills man tidigare eller senare, trötta och hungriga, åter såg ljusen från «Vater Danckwardts Gasthof» inbjudande blinka fram mellan trädstammarne samt gubben sjelf sitta borta i kakelugnsvrån inne i sin gamla skänkstuga, ensam som alltid och som alltid i djupa tankar, hvilka måhända alls inga tankar voro. Och så åt man, och drack, och gick till att sofva, med godt samvete efter en väl använd dag, för att nästa morgon stå upp till en likadan igen. Och dagarne kommo och gingo, den ena lik den andra, och i dag vackrare än i går, och sommaren led, och juli blef till augusti.

Truls höll icke stort af detta oroliga och dock tillika så monotona lif i stort sällskap samt höll sig undan så mycket som sig göra lät. Fröken Louise gjorde sammaledes; det dröjde icke länge, innan han märkte, att hon lika litet som han sjelf kände sig väl till mods i dessa småborgarkretsar, der man roade sig och underhöll sig på småborgarvis. De gingo begge sina ensamma vägar, – som naturligtvis råkades; de gingo bort från de andra och funno hvarandra. Det var gemensamheten i afsmaken, som verkade utantill; men derinunder dref instinkten sitt lönliga spel.

När en stor, gemensam utfärd aftalats, och de öfriga med buller och bång tågat åstad, och hotellet låg tomt och utdödt, och de begge sträckte sig ut ur hvar sitt snäckskal för att lukta, om luften vore ren, – då fingo de syn på hvarandra och att de voro ensamma. Och när de så ämnade sig ut hvar och en för sig, så funno de sig ha samma ärende och slogo följe. Hon länkade enligt sin instinkt inåt skogen; men honom drog det utåt slätten; och när hon kommit underfund dermed, låtsade hon om ingenting och visade samma intresse. De ströfvade öfver markerna, der säden stod mogen, och igenom ålderdomligt utseende byar, der fjäderfäet spatserade kring på gårdsplatsen och korna mjölkades fram mot aftontiden. Truls kände sig som hemma på sin faders egor, och hon åhörde hans kännareutlåtanden med stillsamt och förundradt intresse. Och när skymningen föll på, sjelfva Skånes tunga och melankoliska skymning, och de kommo tillbaka hem, och hotellet ännu stod tomt och tyst, såsom de lemnat det, då kände Truls sig så varm i sinne och sinnen, som vore han hemma, – just så der vemodigt lycklig, som han älskade vara för att som menniska kunna lefva och som diktare blifva produktiv. De brukade sätta sig samman i ett lusthus utanför skänkstugan. Genom de små och skumma rutorna kunde de se den gamle sitta derinne i sin kakelugnsvrå, och den synen försatte alltid Truls i erinringsstämning. Hvad tänkte väl gubben på, undrade han. Sannolikt på den gamla goda tiden, som icke mera var, och på det nymodiga lif, som kommit i stället och som han icke förstod och hvari han icke hörde hemma. Truls kom att tänka på sin egen far, hurusom *han* sutit timtals på gärdesgården utanför sin gårdsport, blickande ut öfver sina marker, och hurusom han sedermera på sina gamla dagar, äfven han, alldeles som fader Danckwardt derinne, hållit till i sin länstol i kakelugnsvrån, med mössan på hufvudet och händerna på bordet, stum, orörlig, tankfull-tanklös, – sutit så, ända tills han måste läggas i sängen för att dö, dö hän med den tid, som han varit ett med, stillsamt, ordlöst som han lefvat och såsom hans förfäder före honom gjort, hvar och en för sig. Och han kom i stämning och började tala om sig och sitt för denna kvinna, som dock egentligen ännu bara var en främling, om sin ungdom och sin slägt, om sitt land och sitt folk, – alltsammans återuppståndet från de döda och ånyo vordet lefvande inom honom under vandringarna i detta landskap, hvilket bar Skånes drag, och vid åsynen af denna gubbe derinne, som satt der midt i allt det nya

såsom ett stycke gången tid, hvilken vibrerade i den unge främlingens själ med styrkan och sötman af sekellånga minnen. Han kände det, som vore *han* här på egen grund, medan *hon* vore en främling, hvilken han hade att göra hemmastadd. Ofta hände det, att värdinnan, den gamles dotter, och hennes fjortonåriga flicka stannade kvar, när de bragt ut förtäringen, toddyn till honom och téet till henne; och de fyra suto då timtals i den ljumma sommarkvällen och talade samman. Truls tyckte, han hade bredvid sig tvenne kvinnor derhemmaifrån, från hans eget land och hans eget stånd, samt kände sig mera naturlig och otvungen än nånsin ibland hotellgästerna; och när en afton, efter att de brutit upp och de båda kvinnorna tagit godnatt och han och hon gingo samman in, fröken Schrader med helt vek stämma sade, att hon trifdes så underligt väl bland dessa menniskor och att hon aldrig träffat på denna samhällsklass förut och icke vetat, att något sådant funnes, – då blef han så glad och smickrad deröfver, som om hon hade sagt honom personligen en tillitsfull artighet eller blottat känslor, hvilka gälde hans särskilda person. –

Så hade de också, en stilla afton efter en stormig dag, kommit att sitta ensamma på en af bänkarne nere vid hafsstranden och sågo på de hvita brottsjöarne, hvilka blänkte hvitt i månskenet långt utåt sjön. Och dervid hade den paus inträdt, hvilken förr eller senare infinner sig i förhållandet mellan man och kvinna och i hvilken de begge i ena och samma plötsliga upptäckt se den sista slöjan öfver de ömsesidiga känslorna falla. Truls vände sig helt om mot sin granne.

«Fröken,» sade han efter ett litet uppehåll, «törs jag göra en fråga?»

Hon hade instinktivt vändt ansigtet halft bort; det dröjde något, innan hon svarade; hon såg ned och rörde med parasollen i sanden.

«Ja, – det må ni ju fråga er sjelf om,» svarade hon något andfådt samt med ett kast på hufvudet, som en smula tog modet från honom.

Det blef tyst en stund; man hörde bara vågsvallets monotona brus; Truls satt och tänkte efter, hur i Guds namn han skulle få fram det afgörande ordet, – det alltid så märkvärdigt vanskliga. Ändtligen tog han sig samman.

«Tror ni, det kan ligga något under i slumpens tillskyndelser, fröken?»

Hon satt fortfarande och rörde med parasollen i sanden, knyckte så der retsamt stolt på hufvudet, men svarade ingenting. Det blef återigen tyst en stund.

«Jag menar,» tillade han, sakta och varmt, bäfvande på målet, «jag menar, i den slump, som fört oss samman, två gånger och nu senast här.»

Hon satt ett litet, kort ögonblick i sin förra ställning. Derpå höjde hon hufvudet med ett hastigt kast, vände det långsamt om mot Truls samt betraktade honom oafvändt med ett par ögon, hvilka ifrån att fråga skyggt blefvo varma bakom tårar.

Der sköt som en varm ström igenom Truls. Med en snabb rörelse lutade han sig fram mot henne och sträckte armarne mot henne; och i nästa ögonblick låg den fasta kroppen emellan dem och ett varmt, mjukt ansigte tätt intill hans eget. –

Från nu af blef det dem outhärdligt i pensionen. Medgästernas nyfikenhet begynte bli besvärande; till råga på allt kommo några dagar med regn och kyla och dåligt väder, som tvang dem att hålla sig inne, antingen att sitta hvar för sig och tjura eller sälla sig till de gemensamma samkvämen. Det blef tyst öfver laget, när de ville byta ord med hvarandra; och de kunde icke meddela sig medels blickarne, utan att de på ett eller annat af de ikringsittande ansigtena märkte, att äfven härvidlag vore spioneriet vaket.

Första nya vackra afton gingo de en tur nere å badstranden, de begge för sig, men dock icke ensamma, ty ikring dem svärmade de öfriga, i spridd ordning. Då sköt en lång ångare, med rök bakåt ur tvenne skorstenar, fram om udden.

«Hvad är det för en?» sporde hon.

«Låt mig se,» tänkte han efter. «Hvad är det i dag ... tisdag, ja. Stämmer. Den går hemåt, du. Och ännu längre, för resten: den går upp till sjelfva ensamheten. – Det hade icke varit så dumt att följa med,» tillade han skämtande. «Eller hvad tycker du? Resa bort ifrån menniskorna och verlden, vi två, allena, dit hän, der vi kunde vara totalt för oss sjelfva för några dagar!»

Hon hade tvärstannat och stält sig upp midt framför honom samt såg honom an med händerna sammanslagna och ögonen tindrande af barnslig glädje.

«Du säger något,» ropade hon så högljudt, att Truls bekymradt såg sig om efter de andra, samt grep honom i armen. «Men vill du det också på allvar? Ja, det måste vi. Nej, men tänk, tänk du, att ge sig ut samman, på måfå, och så att icke *ett* lefvande lif känner oss!»

Och hon hoppade upp och ned framför honom och klappade utom sig i händerna, och hela ansigtet blef till två ögon som sprutade öfvermod, – medan hon skrattade, som uppsluppenheten tog henne.

«Nej då, nej då!» fortfor hon att utropa sakta för sig sjelf, medan de gingo vidare. «Nej, du vet inte, hur jag kan glädja mig deråt!»

Truls gick och smålog.

«Men,» sade han efter en stund, «vill *du* nu också riskera något sådant?»

Hon böjde sig fram och såg honom snedt upp i ansigtet.

«Jag, ja! Hvarför inte!?» ropade hon utmanande.

Truls tyckte, han sjelf var dum, men höll i:

Nå, om det nu också ginge an?

Hon rätade rygg som en spänstig fjäder.

«Puh,» sade hon med den absoluta souveränitetens förakt. «Hvem har med det att göra? Jag vet naturligtvis, att mina gamla derhemma skola bli förfärade, när jag skrifver derom, men det kan nu inte hjelpas. Det vill säga, om inte du ... tycker ... att ...»

«Herregud, jag,» protesterade Truls skrattande. «Det är ju inte *mig*, det är frågan om.»

«Ja,» afgjorde hon med en gest, som om hon kastat ett helt fång af honom supponerade fördomar bort, «*jag* har icke *en* betänklighet.»

«Nå, alltså!» ropade Truls.

Och dagen derpå lät fröken Schrader segla sig öfver direkt till Sassnitz, – efter hvad det hette i pensionen för att efter en tur till Stubbenkammer resa hem till Harz. Och tvenne dagar senare packade den unge svenske herrn samman och lät bittida på morgonen skjutsa sig till Putbus, för att öfver Stralsund begifva sig hem till sitt land igen. Och på aftonen af samma dag stego de båda flyktingarna ombord å ångaren, som

anlöper Sassnitz på sin tur mellan Stettin och Kristiania ... –

Der var icke en menniska att se på däcket, när han steg ut från trappan; alla lågo ännu och sofvo dernere; bara styrmannen stod uppe på kommandobryggan och vred sitt hjul. Det var ännu i den allra tidigaste morgonstunden, klockan kunde väl vara tre eller så; men det var helt ljust. Landskapet tecknade sig i klara, kalla, bleka färger: himlen blekgrön, mattblå, vattnet matt blankt i samma färger, och bergväggarne på fjordens båda sidor insvepta i en lätt, blååktig dunst. Framom öfver stäfven, der Kristiania snart skulle dyka upp, blänkte morgonrodnaden, en gul morgonrodnad, kall och blek äfven den. Icke ett ljud att höra; bara maskinens regelbundna pustande; det förekom Truls, der han stod och såg ut öfver relingen, väl insvept till skydd mot morgonkylan, som om det pustande vidundret arbetade sig framåt i en utdöd verld.

Just som staden dök upp framme i förgrunden, hörde han någon komma upp för trappan, som förde ned till sofhytterna. När han vände sig om, stod hon redan i dörröppningen och spejade ut i den bleka daggryningen. Derpå kom hon leende och yrvaken bort till honom och stack sin arm in under hans; och de blefvo stående stumma, blickande ut framför sig mot staden, hvilken alltjemt förstorades och förtydligades. Husen lågo svarta och små under den bjerta gula dagern ofvanom, sammankrupna vid foten af det väldiga berget; man fick en förnimmelse, som vore det af köld, och Louise skakades af en frossbrytning. Truls tryckte henne intill sig, och hon kröp ännu tätare intill honom, som om hon ville värma sig; och så stodo de tätt sammanslutna och tysta, ända tills ångbåten lade till.

På hamnkajen syntes ingen menniska till, inga droskor, inga bärare, inga hotellomnibussar; äfven på ångbåten tycktes hela resandestocken lugnt sofva vidare; och det unga paret begynte bli rådvillt, hvad man skulle göra af sig. Kaptenen gick just förbi, och Truls vände sig till honom. Ja, restauranterna voro ännu icke öppnade. Och *de* ville icke lägga sig hän och sofva. Nå, då blefve ingenting till öfvers än att göra en utflygt i omgifningarna så länge, tills staden hunnit vakna. T. ex. till Frognersæteren, – kaptenen pekade uppåt höjden; han kunde skaffa ekipage; han kände en läkare, som gjorde sig en biinkomst genom att ställa sitt åkdon till resandes förfogande.

De slogo till. När de väntat en halftimme, hördes en vagn komma rullande inne från den annars dödstysta staden; och strax derefter svängde ett elegant ekipage fram om gathörnet och höll vid landgången. De stego in; och åstad bar det genom de tomma gatorna i en sofvande stad, hvilken just höll på att morna sig. Nedrulladt framför alla fönster, hvilka icke voro kritade; och bullret från den ensamma vagnen ekade i morgonstunden. Ut genom Homansbyen, villastaden; ut på landet; in i skogen; uppför berget. Solen gick upp, men morgonkylan blef kvar i luften. Uppför, uppför, ständigt uppför; först sakta sluttning, så stigning, till sist tvärbrant; vägen måste gå i zigzag, och hästarne kunde bara gå i skridt samt behöfde allt då och då stanna för att pusta ut; den yppiga växtligheten, med forsande stupbäckar öfver knotiga alrötter, öfvergick i tallskog, dvärgskog; – tills vagnen med en smäll och en sväng for in på en gårdsplats framför den hvita byggning, hvilken alltsomoftast under färden skymtat fram uppe öfver deras hufvuden.

Hästarne stallades in för att fodras; och sjelfva skyndade de in i huset, hungriga och förfrusna. Det var halft säter, halft värdshus. Man bullade upp frukost, med snaps och bier, kaffe och gräddfet mjölk samt en oändlighet af smörgåsar.

Efter måltiden satte de sig i gång vidare uppåt bakom sätern, för att till fots nå sjelfva toppen. De gingo fram genom skogar och öfver öppna ängsplatser, genom grindar och förbi ett par hus, der hundar skälde emot dem, samt kommo slutligen ut på en vid grön platå. I dennas midt reste sig ett kolossalt trääbäke, med många tvärafsatser och trappor, som förde från den ena till den andra, från marken och ända upp till krönet. Dit upp klättrade det unga paret, – en svindlande höjd, från hvilken man kunde se ut öfver halfva Norge, ända upp till snöfjällen; bergsrygg bakom bergsrygg, beklädda med tallborst, en ocean med mörkgröna och svartbruna stormvågor; nere i djupet Kristiania såsom en medeltida fågelperspektivisk teckning af en stad,

samt – ringlande sig söder ut – en smal flod, som var sjelfva stora fjorden. Och så hvila, total hvila, obruten tystnad, icke en enda vilsen ton nere från verlden, icke så mycket som den sista dyningen af dess brus, icke *ett* föremål, som syntes röra sig, och icke *en* blick, som vaktade ... Och i den fulla känslan af denna fulla ensamhet, hvilken icke står att uppnå ens i den aflägsnaste och slutnaste kammaren i det egna hemmet, utan enbart der, hvarest naturen råder allena, möttes de famn i famn och mun mot mun, liksom drifna af ena och samma instinkt, och stodo länge så, glömska af denna verld, hvilken här icke ens med sitt lillfinger förmådde tränga sig emellan dem, begge genomströmmade för första gången af den gränslösa hängifvenhetens fullt och lugnt utrullande vågor ...

På kvällen foro de hem från en tur ut till Bygdön. De hade blifvit öfverraskade af häftigt ösregn samt hals öfver hufvud måst arbeta sig in på den fullpackade lilla ångaren, hvilken nu mödosamt paddlade sig in mot staden i den begynnande skymningen. Då de hunno fram, var det helt mörkt. Vattnet skvalade ned genom gatorna och stod allt här och hvar i sjöar; och de vadade fram med uppvikta byxor och kjolar, arm i arm under samma paraply. Efter kvällsmaten suto de samman i hennes rum. Regnet derute hade upphört, och upp ur den varma jorden steg en gul rök, hvilken lade sig tätt kring hus och lyktor och gick ihop i ett med den gulskyiga himlen, – en tung och tungsint atmosfär. Eller var det bara tröttheten från den långa dagens många strapatser, som yttrade sig hos honom under formen af melankoli, liksom sker dagen efter en bal? Truls visste det icke; men han satt och smekte henne så sorgset ömt, som om hon vore lidande eller tillfogats en oförrätt; och när han bröt upp och till afsked tagit hennes hufvud mellan sina båda händer och kysst henne, blef han stående och kunde icke komma sig för att lemna henne.

«Men hvad har du?» sporde hon, oroligt och vekt. «Du har nånting!»

Han svarade ingenting, bara skakade på hufvudet, sorgset leende. Hon kysste hans händer, stillatigande, och såg på honom med frågande, en smula oroliga ögon.

«Åhnej,» bröt han ändtligen af, «det är bara, att man blir så sentimentalt stämd ibland, utan att veta hvarför. Jag är så bottenlöst tungsint i kväll,» tillade han och log igen. «Gud vet hvarför! Det är bäst att gå och sofva på det. Godnatt, du! Och sof godt!»

Han kysste henne och gick resolut mot dörren, men vände sig ännu ett par gånger om. Hon stod orörlig i samma ställning, han lemnat henne i, och såg efter honom med ett smil, fullt af god gråt, och med varma, kärliga, rådvilla ögon. Och så varseblef han henne ännu, då han halft baklänges gick ut genom dörren ...

Dagen derpå var stämningen från aftonen som bortblåst. Det var sol och sommarlig himmel. De suto alldeles ensamma i kupén, på färden vidare norrut, uppsluppna och barnsliga, omfamnades och kysstes, foro från hvarandra, när plötsligt konduktören skred förbi utanför fönstret, och skämdes med njutning efteråt, då de af ett smil märkt, att han sett alltsammans.

Fram mot midnatt till stego de af uppe bland fjellen. Månen stod klotrund, stor och overklig högt på himlen öfver en snötopp, och öfver hela floddalen låg en hvit dimma, så tät, att man skulle kunnat skära i den med knif. De ryste af köld, när de kommo ut; det rådde vintertemperatur. I det lilla hotellet stod stort aftonbord dukadt; der herrskade en trefnad som i rum der man sjelf länge bott och haft det varmt och godt, och de hyggade sig med katten, som satt och spann borta under ugnen. De suto länge samman vid téet – matsalen var husets enda uppvärmda rum – och talade ogeneradt samman, emedan ingen förstod deras språk, och blefvo varma och mätta och sömniga samt försvunno hastigt och huttrande hvar och en in i sitt iskalla rum, der de bara kände ett intresse: att så skyndsamt som möjligt komma mellan lakan och under dynor.

De voro bittida på benen igen. Solen var uppgången, men icke att se: dimman hade under natten stigit och stigit, tills den fyllt hela dalen, och den stod nu omkring vandrarne som en orörlig och ogenomtränglig massa. När solen ändtligen började få makt öfver den och den rullade sig samman till enorma bylten, hvilka

ett efter annat söndersletos af något klipphörn och upplöstes i intet, funno de sig gå fram långs en bred allfarväg uppe öfver en ådal med väldiga gröna bergsväggar öfver på andra sidan. Det kom med ens som ett samfäldt morgonjubel öfver hela naturen, en solhelsning af fågellåt och djurläten, af snöglans högt uppe och af den gröna rikedomen nere i dalen. Med samma började det ringa i någon kyrka framför dem; «söndag,» ropade Truls; det hade de alldeles glömt bort. De hunno fram till en by; solen hade stigit, och de hade gått sig hungriga; de frukosterade ur resväskan och gingo in i en af gårdarne för att få något vått att skölja ned maten med. Inne i ryggåsstugan med dess sparsamma men solida inredning satt en gubbe i kalott och snöhvitt hår; han hade redan genom rutan sett dem komma, men låtsat om ingenting och lät dem sjelfva bemöda sig vidare och satt lugnt och väntade, – som det sig höfves, tänkte Truls; han kände seden hemma från Skåne, så skulle äfven hans egen far ha betett sig. Truls framförde ärendet, och gubben anvisade dem begge med sirlig värdighet plats samt gick derpå ut på farstutrappan och ropade en befallning utåt gården. Kom tillbaka och sporde, om det kanske icke hellre skulle vara öl; hvarpå det befans, att den ene föredrog öl och den andra mjölk; hvarpå gubben med steg, hvilkas skyndsamhet möjligast doldes, åter försvann ut på trappan, der han ropade en ny order utåt gårdsplatsen. Derefter tog han plats i en länstol och lät det komma an på, hvad som vidare komma skulle, låtsande likgiltighet, alldenstund värdigheten icke tilläte att synas nyfiken eller öfverhufvud beroende gent emot de främmande, men emellanåt betraktande de unga menniskorna med förbehållsam sympati. Louise försökte med en konversation efter den gängse konstens alla regler, men det gick genast i stå: gubben bet alldeles icke på de smickrande utlåtandena om Norges skönhet och husets inredning, utan satt bara och såg någonstädes hän, som om han ville säga, att hon naturligtvis hade lof att säga så många vackra saker hon ville, men att för öfrigt det alltsammans icke i minsta mån anginge honom. Hon vred sig på stolen och blickade öfver till Truls, som sutit stilla och stum på sin stol liksom gubben midt emot på sin. Han låtsade utvärtes om ingenting, – och anknöt ett kortordigt samtal med den gamle, hvilken utan att i det ringaste åsidosätta sin förbehållsamhet och med iakttagande af all distans – precis som Truls å sin sida – dock oförtydbart röjde, att han hyste förtroende för denne sprättige främling, som kommit Gud vet hvarifrån och som behöfde tränga sig in i ett främmande hus för att få sig ett glas mjölk. Underhållningen, som försvårades genom det dialektspråk gubben brukade, hade till och med blifvit hjertlig i sjelfva undertonen, ehuru naturligtvis värdigheten i de yttre formerna icke lemnades till spillo; och när ölet och mjölken omsider buros in, åsåg gubben med tydligt nöje, hur de unga menniskorna läto sig hans präktiga saker väl smaka. Han följde dem, visserligen töfvande, som om han vore rädd att förefalla löjlig, ända ut på farstutrappan, när de bröto upp för att fortsätta vandringen.

«Nå, hvad tycker du?» sporde Truls nyfiket, när de kommit utom hörhåll.

«Man kunde inte komma inpå den gamle mannen,» ropade hon rådlös. «Ja, det vill säga, inte *jag*. Och annars har jag så lätt för att genast bli bekant med alla slags menniskor; när jag reser, kommer jag alltid strax i samtal med alla. Men det var inte möjligt komma åt den gubben!»

«Du känner inte denna *klass*; du har aldrig sett den i lifvet, – och inte i böckerna heller, för resten. Men du såg ju, hur godt *jag* kom ut af det med honom!»

«Ja, jag rent förvånade mig. Men det *var* också en komisk syn, nej herregud hvad det var komiskt! I suto der hvar på sin stol som två gammaldags kungar, som begge ville vara lika styfva, och sågo så högtidliga och värdiga ut, att en ann' icke vågade andas. Men det var en fin gubbe, du! Lade du märke till, hvilket märkvärdigt regelbundet ansigte han hade? Och så hans sätt: det var sådana medfödda later, hvar kan han ha fått dem ifrån? Jag skulle icke vågat erbjuda honom betalning för hvad vi förtärde!»

«Nej, du såg ju också, att jag inte heller gjorde det. Han hade heller inte tagit emot det. Om han behagar gifva, så är det inte för att få pengar. Ser du, Louise, han var en god typ. Typ för den bästa sortens skandinavisk storbonde. Vi förstodo hvarandra; jag var sjelf förvånad öfver att finna en sådan likhet i alla

afseenden mellan här och der hemma i Skåne. Af detta lag har jag sjelf framgått, ser du. Derför kände han genast, att jag var en af hans, liksom jag bara behöfde reagera naturligt, för att vi skulle kunna finna hvarandra. Vi ha *vårt* sätt att umgås, våra former och vår takt; de ha utbildats likformigt, under många århundraden; de äro icke desamma som de gängse, men de äro säkerligen lika goda.»

Hon gick tyst och undrande och intresserad och hängde vid hans arm och lyssnade.

«Berätta,» bad hon. «Berätta mer derom!»

Och han berättade mer derom, skildrade, liksom förr en gång dernere på Rügen, sitt fädernehem, sin barndom, sitt land och sin slägt, – natur och folk, vanor och nöjen, poesien och prosan, – allt medan de i sakta mak och på måfå ströfvade kring i det storslagna och ensamma bergslandskapet. De sprungo öfver en inhägnad i Louises förfäran vid åsynen af en tjur, hvilken på ett betydligt afstånd stod och betraktade dem, hotande enligt hennes förmenande, efter Truls' mera sakkunniga utläggning sofvande; de gingo vilse och måste banka på i en liten blockstuga, som låg alldeles ensam inne bland skogarne och der tvenne svartmuskiga män suto och gjorde ingenting och sågo vådliga ut bakom den stängda dörren, och måste låta en af dessa individer följa sig en hel timma genom obebodda trakter, – en tjenst, för hvilken banditen begärde tolf skilling; de rastade och dinerade och togo sig middagslur och började på nytt igen.

När solen höll på att anträda vägen ned bakom bergen och aftonstillheten började lägga sig till den andra stora naturensamheten, hade de hunnit tillbaka till en liten å, som de satt öfver på morgonen och bakom hvilken jernvägsstationen låg, dit de skulle för att kunna komma tillbaka hem till deras stamkvarter från förra natten. De hade lagt sig ned för att hvila ut en stund; det var ännu god tid, tills tåget söderifrån komme. Dimma begynte åter bilda sig öfver vattnet; och långt långt borta, men ändock uppe öfver dem, stod bergsjätten Trond med alpenglühn på sin snöhätta.

Då smålog Truls plötsligt; låg och smålog; log och log, och måste till och med skratta, när han såg upp till henne och mötte hennes förvånade, glada blick.

Hon satte sig upp med en kraftig rörelse.

«Men hvad är det? Hvad ler du åt?»

Han svarade ingenting, hade ju ingenting att svara, bara låg och log och log, och måste skratta om igen, när han varseblef hennes min.

«Men hvad skrattar du åt? Kan du inte säga mig det! Åh, säg mig det! Men hvad går åt dig? Åh, bitte, bitte! Men så säg mig då, hvad du ligger och ler åt!»

«Jag vet det inte sjelf,» sade han.

Och så förhöll det sig ock. Det hade kommit igenom honom, så att han måste le; han visste icke, hvad det var för något, men han hade aldrig känt sig så på samma gång uppsluppen och full af hvila. Men hon trodde honom icke; det måste vara något särskildt skäl, ett eller annat. Och han kunde icke upphöra med att le; låg och log och log. Slutligen kunde hon heller icke längre hålla sig; det smittade från sig; hon ville vara allvarsam för att med eftertryck kunna ställa honom till räkenskap; men hon måste le, äfven hon. Och ännu den dag i dag händer det, att hon spörjer honom: säg mig dock en gång, hvarför låg du och log deruppe under Tronden? Och han blir henne ännu svaret skyldig, utan att hon ännu *rigtigt* tror på, att han icke vet hvarför han log ...

De hade väckts af röster nere från strömmen: en grupp karlar och en kvinna stego just i en båt för att sätta öfver. Truls såg på klockan.

«Högsta tid,» ropade han. Neråt mot stranden, och hon efter.

Upprätt i båten stod en jätte.

«Får vi komma med?» ropade Truls.

«Vill ni med?»

«Ja.»

«Nå, så in då,» röt han hånleende.

Och ned i båten ramlade de, hvar och en som han bäst kunde, och i nästa ögonblick voro de midt på strömmen. Jätten, tydligen en storbonde med sina drängar, stod fortfarande upprätt, visste icke rätt, om han skulle bevärdiga de begge främlingarne med sin uppmärksamhet och ville under alla omständigheter icke göra detta under annan form än den af öfverlägsenhet; sjelfkänslan måste räddas, om också med förtviflade medel. Hans nyfikenhet var emellertid för stor, och han tillröt Truls en fråga, som gick ut på, hvad land de väl vore ifrån. Truls blef rasande öfver tonen och fixerade resen utan att svara. Den andre råkade en smula ur koncepterna, men upprepade sin fråga ännu myndigare. Då ryckte kvinnan honom förstulet i rockskörtet och tystade förmanande på honom; han slungade ett vredt «hm!» ned till henne, men mötte hennes blick, kröp samman, blef med ens spak som ett lam och teg sedan hela vägen. I stället vände hustrun sitt blida, vänliga ansigte, ännu ungt inom sitt gråa, slätkammade hår, emot Truls och sporde sakta:

«I är väl långt ifrån?»

«Ja, ja.»

«Hvarifrån, törs man fråga?»

«Från, – ja från Danmark.»

«Ahså, från Danmark.»

Gumman hade ännu något på hjertat, det märkte Truls: hon satt och skulle till att säga något, men kunde icke rigtigt komma sig för. Hon satt hela tiden och såg än på Truls, än på hans följeslagarinna, öfver från den ene till den andra.

«Och,» slapp det ändtligen ut, «ni är väl gifta folk, kan jag tro?»

Gummans ögon hade säkerligen upptäckt, att det icke fans några ringar på fingrarne; men hon såg med nyfiket välbehag på de unga menniskorna. Truls blickade snedt öfver till Louise: hon satt och var röd.

«Ja, naturligtvis,» sade han leende.

«Ja, ja, det kunde jag väl tro,» tillade gumman tillfreds och liksom ville hon urskulda sin närgångenhet i denna sak, hvilken ju för resten vore sjelfklar.

I detsamma stötte båten mot land, tåget kom allaredan pipande, och de hunno i lagom tid fram till att komma med.

Efter kvällsmaten gingo de ut. Det var det härligaste månsken; vägen låg alldeles hvit, och på sluttningen hinsides Glommen kunde man tydligt särskilja alla föremål från hvarandra, som vore det midt på ljusa dagen. Emellanåt mötte de ett ensamt par, hvilket gick såsom de, tyst eller hviskande; och här och hvar skönjde de genom fönsterna en familj kring aftonlampan. Icke ett ljud, förutom de ensliga, dämpade stegen.

Hon gick med tårade ögon och ett stelnadt leende på läpparne, som han fann smärtsamt, bekymmersamt eller hvad det kunde vara, pinsamt osäkert, samt blickade rakt ut för sig i den ljusa natten.

«Hvad tänker du på?» sporde han sakta och ömt och tryckte hennes arm fastare i sin.

«Jag tänker på första kvällen, vi möttes, hos Dönnergaards,» svarade hon tankfullt, med blicken såsom förut rigtad rakt ut framför sig. «Hvad du dock var underlig,» tillade hon efter en paus. «Vet du, den blicken du gaf mig, – jag hade aldrig sett en sådan blick i hela mitt lif, och man ger aldrig en sådan blick i sällskapet. Den var *så* misstrogen, *så* blid, och *så* ... åh, den var *så* underlig, så underlig. Och sammansatt ... jag visste icke, hvad der var i den. Och *så* lång; du satt och såg, såg och såg ... Hvad menade du med den blicken? Kan du säga mig det? Åh, det glömmer jag aldrig, jag ser den ännu så tydligt framför mig. Jag blef så underlig till mods; jag skulle egentligen blifvit förnärmad, men jag kunde icke; och jag blef så sorgsen ända in i min själ; och jag förstod den icke, förstod den alldeles icke. Hvad tänkte du i det ögonblicket? Och hvarför, åh, säg mig det, hvarför log du i dag uppe under Tronden?»

Truls gick och log och svarade ingenting och tog henne om lifvet. Så gingo de en stund stumma och tätt sammanslutna.

«Du, Truls,» sade hon, «höll du af mig, redan då? Du, hvad var ditt första intryck af mig?»

Hon såg spörjande upp i hans ansigte, blek i månskenet.

«Det kan jag säga dig,» svarade han, «ty det är det samma som jag alltid äfven sedan haft, i min erinring som i vår samvaro: Det var din värme. Ja, också din kropps värme. Deri fann jag lifvet, – och bland annat också min egen helsa.»

Hon gick en stund eftertänksam vid hans sida. Derpå stannade hon, lade armarne kring hans hals och hviskade in i hans öra:

«Måtte du också alltid finna det hos mig!»

De vände. Det lilla samhället sof redan. I värdshuset var allting mörkt. Ute på verandan hade de stannat och skulle säga hvarandra godnatt. Då blefvo deras munnar samman en liten stund för länge; och de kände med ens begge, att de icke kunde tillbaka. Innan han visste af det, var det redan sagdt:

«När får jag komma till dig?»

Hon såg förbi honom med försvarslösa ögon.

«När jag kommit tillbaka igen hemifrån», hviskade hon andfådt, gjorde sig lös och sprang ljudlöst in till sig. –

En morgon tre-fyra dagar senare, så tidigt, att Köbenhavn ännu sof, stod Truls ute på det tomma Langelinie och såg efter en ångare, hvilken just försvann söderut bakom «Tre Kroner» tillika med den ensamma kvinnogestalt, som längst ute i aktern viftade med en hvit näsduk upp i den grå morgongryningen. När synen var borta, hände honom något besynnerligt – han såg sig förfärad omkring: det var honom, som om han hade tappat ett eller annat organ, medels hvilket han hittills haft sammanhang med verlden och sammanhang inom sig sjelf; han var half, egde intet väsen längre, verlden omkring honom var såsom ett lufttomt rum; och han greps af en plötslig ångest och af en känsla af öfvergifvenhet, att han skulle kunnat gråta som ett barn, som mist sin mor. Det var en grå, stilla och melankolisk dag; hösten var i antågande. Han gick mekaniskt och tom ända in i själen inåt mot staden, som under tiden hunnit vakna. Vankade rundt på de vanliga ställena, duschade i Tordenskjoldsgade, frukosterade hos à Porta, – mekaniskt, utan medvetenhet,

upptagen af ständigt samma horror vacui. Han for öfver hem till Skåne med en af de första båtarne; sjöluften, stillheten och ensamheten ute i Sundet gjorde honom godt. Men när han gick å Malmö gator, föll den förra stämningen åter öfver honom med fördubblad styrka; och han måste hals öfver hufvud till tåget för att komma bort, vidare. Derute på landet var allt sig likt; och dock kände han sig sjelf icke igen i dessa gamla, så väl kända omgifningar. Det var som hade han fått en ny syn på allt; menniskorna tycktes honom vara helt annorlunda, än han förut känt dem, och motsvarade icke den bild, han hittills burit af dem inom sig; och det förhöll sig med alla förhållandena på alldeles samma sätt. Han gick rundt ibland allt det kända såsom en främling, konstaterade falska värden och små intressen, trångt utrymme och instängd luft, samt vantrifdes.

Han satte sig att vänta. Och derunder lefde han hastigt upp igen, växte icke samman med miliöet till det förra förhållandet igen, men höjde sig öfver det till öfversigt öfver detsamma och till egen frihet. Det var minnet, som bar honom, – minnet af henne och tanken på framtiden. Detta gaf honom en känsla af stilla lycka; och i den satte han sig att vänta.

Och så en dag långt ut i augusti kom brefvet, att nu vore allt klart i hennes hem och att nu bröte hon upp till honom. Truls for genast åstad; han var nervös för att komma för sent, ehuru han mycket väl kunnat uträkna, att ännu måste det dröja några dagar, innan hon kunde hinna fram. Truls hade en gång vid en ensam utflykt å Sjælland kommit öfver en liten idyllisk vrå, der han i en mörk period af sitt lif framlefvat några goda dagar, hvilka alltid sedan stått i hans minne omgjutna af en stilla solglans; och der hade de aftalat att åter mötas, så snart hon hunnit ordna allt der hemma. Truls steg af på den lilla stationen i kvällningen till en klar och stilla septemberdag. Hotellet var ännu fullt af köpenhamnare, hvilka här legat på sommarnöje; och då Truls inträdde i matsalen till supén, upptäckte han till sitt stora obehag, att bordet var nästen fullsatt af folk, som samlifvet under en hel sommar tycktes ha sammanlödt till ett enda intimt kotteri. Den danska nyfikenheten sökte få grepp i honom på tusen sätt, genom utkastade antydningar och öfverräckta assietter, o. s. v.; men Truls höll sig ståndaktigt otillgänglig inom sitt skal. Följande dagen intog han sina måltider för sig för all säkerhets skull; han ströfvade också ensam ikring i det fina danska höstlandskapet. Dagen gick, utan att hon kom, en vacker dag, som den förra; och när kvällen kom med hela sin tungsinthet, var han ännu ensam. När han nästa morgon steg upp, trummade regnet mot rutorna; nå, i dag *måste* hon vara der; och det snart, sade han för sig sjelf, och kom i kläderna, – båten skulle vara i Köbenhavn på morgonen. Det var en söndag; trots regnet hade lustfarande köpenhamnare strömmat till, och i hotellet med dess otillräckliga betjening rådde en enda röra. Förmiddagen gick: hon kom icke. Han åt middag: ingenting hördes af. Han drog sig tillbaka på sitt rum, uttråkad och orolig – –

Men hvarför komme hon då icke ...!

Han visste ej ännu, att vid just samma tid som han stigit upp i morse, hade en ung kvinna gått upp och ned å däcket till en ångare, som kastat ankar utanför hamnen för att lossa, innan den lopp in på redden, samt hvarannan minut förtviflad sport kaptenen, hur länge han trodde det kunde räcka. Han hade ej heller kunnat se, der han satt i sitt rum och orolig blickade ut i den grå regndagen, hurusom samma unga dam, då hon ändtligen befriats ur den oväntadt uttänjda fångenskapen ombord, jagat i en droska till «Skandinavisk Hôtel», der Truls lofvat, att ett bref skulle ligga och vänta, samt att hon, ännu innan vagnen hållit, sprungit ut och in i hotellets portgång, der portiern satt inne i sitt glaskyffe.

Om der icke låge ett bref, ett bref till henne, till fröken Schrader?

Fröken Schrader?

Ja.

Rifning bak örat: Nej, det troede han saamen ikke. Jo, maaske dog. Naa, han vilde se efter.

Undersökning.

Fröken Louise Schrader?

Ja.

Jo, vær saa artig.

Och den unga damen hade slitit upp kuvertet och flugit igenom brefvet och störtat ut till droskan igen och i sista ögonblicket tillkastat den fundersamma portiern ett silfvermynt och gifvit order att köra till telegrafstationen. Och der hade hon afsändt ett telegram, der det stod: Kommer, Louise; men det visste Truls heller icke något om, emedan det försenats och till sist i den allmänna oredan blifvit liggande nere på hotelvärdens pulpet. Och lika litet hade Truls någon aning om, att samma unga dam farit vidare i sin droska från telegraf- till jernvägsstationen samt hunnit fram just som tåget skulle till att gå, men i sista ögonblicket fått sina koffertar polletterade och sig sjelf, andfådd, belåten och förväntningsfull, in i en kupé, och att hon stigit af vid stationen, som han kunde se ifrån sitt fönster, och stått der nere och sport efter honom, och att de tysta, brådskande stegen derute i den långa korridoren voro hennes. Han hade bara sutit och väntat och väntat och till sist nästan upphört att vänta, då stegen med ens stannade och dörren flög upp och hon stod der i öppningen och med ett glädjerop kastade sig i hans armar ...

Och dagen derpå var det åter vackert och höst, med blek himmel och alla färger öfver skogen. De drefvo kring på måfå, och som de sålunda drefvo kring, kommo de igenom en by, och inne i byn låg ett litet lågt gröntomvuxet hus, och inne i huset varseblefvo de genom en ruta en gumma med ett rödmussigt anlete inom en guldstickad hufva. Och de gingo in, på måfå, och det tycktes dem der godt att vara, att för främmande fåglar sätta bo ...

Och en morgon några dagar senare, den första dagen efter den första natten under eget tak, då Truls satt i morgonrock framför kaffebordet med skinande duk och elden bullrade i kaminen, medan hon gick och kom i sitt hvita förkläde och stälde fram förskuret i assietter, – då genomströmmades han af en känsla, som han aldrig känt förut, och han sade tyst inom sig sjelf, att nu, nu vore han hemma.

IV.
Hemma.

Några år ha gått.

På vägen, som löper fram uppe öfver Veveysens djupa floddal och för från Genfersjön upp till Berner Oberland, vandrar en vacker eftermiddag i midten af februari månad ett ensamt par. Han går med hatten i nacken och öfverrocken på armen, hon med uppslagen jackett: det hade med ens kommit vårvärme, snön smälte och rann och försvann man visste ej rätt hur, menniskorna gingo i skjortärmarna och sysslade inne i vinbergen, och det låg ett visst något i luften, som om alla blomster af alla krafter arbetade der nere i jorden på att komma fram.

De gingo tigande bredvid hvarandra. Han höll hufvudet sänkt; hon såg då och då öfver till honom, men han märkte det icke eller ville icke märka det, och hon fortsatte sin väg igen med besviken min och höll ehuru med ansträngning inne hans brådskande gång.

Solen gick ned borta öfver Jura, en oändlighet af starka och sällsamma färger bröto sig till harmonier öfver landskapet, på himlen, på snöfjällen, på sjön; och en genomskinlig klarhet kom i luften. Derpå började det skymma, och det drog kallt hän öfver de begge vandrarne.

Han drog skyndsamt rocken på sig och knäppte den omsorgsfullt till.

«Ska' vi vända nu?» sade han.

Hans följeslagerska hade blifvit stående och såg ut öfver det sköna natursceneriet.

«Som du vill,» svarade hon stillsamt och sprang efter honom – han hade redan begynt att gå, oroligt brådskande som förut.

De gingo åter en stund tigande bredvid hvarandra, han med hufvudet sänkt och ögonen i marken. Då lade hon plötsligt och töfvande sin hand på hans arm och strök den gång på gång, som om hon ville säga, att hon gick der vid hans sida och frågade, om hon icke tordes komma till honom. Derunder blickade hon upp i hans ansigte, men han förändrade ingen min, bara gick ännu mera brådskande till.

«Truls,» sade hon innerligt.

«Ja, ja, ja,» svarade han öfvergifvet.

«Men hvad har du?»

Han gick en stund utan att svara.

«Det bryter upp igen,» sade han slutligen.

Det gaf ett ryck igenom henne, hon slapp hans arm, och han hade på förnimmelsen ett invärtes skri i henne, hvilket icke fick ljud.

«*Hvad* bryter upp igen?» sporde hon efter en paus, andfådt.

«Nå ja, allt det gamla, derhemma från.»

Hon tycktes med ens förstå och smög sig intill honom.

«Har du hemlängtan?» frågade hon.

«Nej,» ropade han förtviflad, «men hemsjuka!»

Hon gaf till ett utrop, och han fann deri en liten smula munterhet, och det sköt som en stråle igenom honom, ty han hade icke kunnat komma sig för att tala derom med henne; – hennes utrop sade så mycket som: intet annat, då är ju allting väl beställdt!

«Ack, *det* var det,» sade hon helt lättad och upprymd. «Jag har ju sett det komma; du har gått så underligt trist, och jag kunde icke förstå hvad som gick åt dig.»

Medvetandet om att ändtligen ha fått hål och luft i detta underliga, kropplösa, ogripbara, men tyngande något, hvilket han känt lägga sig ikring honom, tills han hållit på att kväfvas deri, stämde honom med ens om och gjorde honom helt talträngd. Det ena tog det andra, och med en växande förnimmelse af lättnad kramade han ut med allt som han hade på hjertat, medan skymningen tätnade ikring dem och sjön dernere inunder dem kantades med ljus.

Första gången – det var bara några veckor sedan. Alla de år, de flackat rundt, i många miliöer men korta raster, samt ständigt upptagna af nya menniskor och olikartade intressen, – han kunde icke minnas en enda gång, då det der gamla, välkända, underliga kommit öfver honom. Men sedan de väl slagit sig till ro här på detta ställe och suto fast i smällvintern med den lille och dagarne kommo och gingo den ena lik den andra

och veckorna som dagarne och månaderna som veckorna och utan att monotonien bröts af något som helst, hvarken af ett ansigte eller af ett intresse, – då hade, småningom och omärkligt, mellanhafvandet mellan honom och jordanden här uppgjorts i hans eget lönligaste inre, ända tills han en dag vaknade och fann sig sitta som en utböling i ett främlingsdöme, med hemsjukans obotliga sot i hvarenda nerv och blodsdroppe. Det hade varit härförleden, på hans födelsedag – hon mindes väl? Efter kaffet hade de gått ut att gå morgontur. Det hade fallit snö under natten. Dimmig luft och blidväder; allenast inunder dem ljusnade Genfersjön och Savoyeralperna fram ur allt det monotona och svårmodiga grå som ett stycke af en annan verld med ett varmt, lätt, rikt färgspel. Men detta, färgspelet öfver sjön och denna andra verld, hade förefallit honom såsom något, hvarmed han intet hade att skaffa; och när de derför satt sig ned på en stenbunke uppe öfver klyftan, der Veveysen brusade nere i djupet, hade han instinktlikt vändt sig åt andra hållet, upp mot berget och Pleiaderna till, der betesmarkerna och skogarne stodo tunga och mörka af väta. Och detta nya landskap hade icke varit honom bara likgiltigt såsom det andra, utan det hade fylt honom med svårmod och ånger, som hade det ägt makten att erinra honom om något, hvilket han låtit glida sig ur händerna och efter hvilket han nu måste gå och söka. Och han sitter och söker omedvetet, letar med sin instinkt, forskar med sina sinnen och sin själ, ser och ser. Plötsligt blir blicken hängande, utan att det genast kommer inom hans medvetande, hvad han ser; först efter att en stund förgått, upptäcker han, att han sitter och stirrar på en naturgrupp ett stycke borta, hvilken tycktes ditförd direkt derhemma från Skåne: ett ensamt träd vid vägen, hvars svarta kvistnät står i en läcker teckning mot den grå luften och i hvars allra öfversta grantopp sitter en enslig och orörlig kråka. Och som om med ens ett länge förstummadt spelverk dragits upp, hade han hört det plötsligt ljuda inom sig; och det hade derinne spelats visa på visa. Och till den kostbara musiken hade dragit förbi honom, liksom i camera-obscurans låda, ett helt tåg af bilder; och han hade fortfarit att i minnet, i ton och bild, lefva om igen alla sina sista tio år, tills kråkan plötsligt kraxande lyft sig från toppen af trädet och den skånska interiören brutits och han vaknat upp för andra gången till sin födelsedag ...

De suto samman ut på kvällen inne i det lilla pensionsrum, hvilket tjenstgjorde på samma gång såsom arbetsrum och sofrum. «Salongen» låg i dunkel, men skenet från kaminen, hvilken bullrade derinne hemtrefligt i kvällstystnaden, flög oroligt hit och dit; – det hade blifvit kallt igen derute till natten. I rummet bakom var tändt; och som de suto der vid bordet och drucko nytt vin, kunde de genom de båda dörröppningarna skymta den skarpttecknade profilen af den gamla schweiziska bondgumman, ibland lutande sig fram öfver en korg med förhänge öfver, ställd i skydd för lampljuset, och från hvilken allt emellanåt ett sömnigt knurrande trängde in till dem.

Han utvecklade sina planer om verksamhet i hemlandet och framtid i hemlandet. Norden vore något för sig och olikt det öfriga Europa, dess historia en annan, dess framtid en annan. Deruppe hade *ett* stånd sedan urminnes tider häfdat sig såsom det dock alltid tillsist fria: bönderna, medan derute allting skiftat med ofrihet och vexlingar utan denna ena och enda och samma tyngdpunkt och medelpunkt; och medan nu å kontinenten den sociala striden tillspetsades till en ny dylik omvältning mellan storkapitalisterna och proletariatet, skulle denna fråga deruppe, der städerna voro få och små och den lilla jordegendomen typisk, kunna lösas på ett annat sätt. Bourgeoisien måste gå; den hade utspelat sin roll; naturligtvis; det handlade sig bara om, hvem som skulle komma i stället. De lösa arbetaremassorna, öfverallt; utom uppe i Skandinavien, der de små sjelfegande bönderna, herrar och arbetare på samma gång, stodo färdiga att mottaga det politiska och kulturella ledareskap, som ett annat, utrangeradt stånd läte falla sig ur händerna. Nu gälde det att styra denna historiska utvecklingsprocess genom att underhålla ståndsmedvetandet samt göra ståndet dugligt till dess framtidscivilisatoriska mission. Detsamma hade man redan en gång förut försökt, under den nynordiska renässansen, medels folkhögskolan, m. m.; men alla dessa tidigare sträfvanden hade haft *ett* centralt fel: de hade utgått från bourgeoisien; men rörelsen måste framgå ur ståndets egen midt, framväxa organiskt ur sjelfva dess egen kärna. Den nynordiska renässansen vore i väsen och yta bara en afläggare af bourgeoisikulturen; derför hade den ock naturmessigt lupit tillbaka igen till

denna sin utgångspunkt samt fullständigt uppgått i den på nytt. Här vore fält för honom att verka; enbart hemma kunde man sätta sig helt in, – hemma i sitt land, hemma i sitt stånd. Det gälde en hel framtida kultur, icke blott för norden, utan för hela Europa; först en utvecklingsmotsats till kontinenten, sedan en förebild och en ledning. Tiden komme nu; brytningen vore redan der; det gamla, jemna, enhetliga, egenartade bondeståndet hölle som bäst på att å ena sidan bourgeoiseras, å den andra proletariseras. Men det *kunde*, fotadt på månghundraåriga historiska traditioner, sätta bringan mot det tjugonde århundradets framrullande proletariervåg, liksom så många gånger förut kontinentala vågmassor brutit sig emot detsamma, medan det sjelft stod kvar upprätt och orubbligt, sedan de rullat ut. Till den ändan måste det utvecklas, inifrån utåt, genom vetande och diktning; och till en början borde en tidskrift grundas, en bondetidskrift, om och för den nordiska bonden, genom hvilken han skulle lära att se sig sjelf, huru han blifvit till genom århundraden, hvar han nu stod och hvad han i framtiden hade att varda, – allt visadt af en ståndets egen medlem, af en enskild, hvilken i sin individuella personlighet lefde ståndets hela förflutna och tillkommande, dess historia och framtid. Bonden måste se sig i sin egenart gent emot borgaren och gent emot proletariern tillika, för att i kampen mellan beggedera visa sig såsom det konkretvordna ideal, inför hvilket de begge komme att visa sig kulturelt undermåliga ...

Hon satt stilla och hörde på. Han talade ut ur en varm hänförelse; och det tände småningom öfver äfven i henne ... Och allt detta hade den der synen af kråkan i trädtoppen löst i honom; säkert hade han gått och burit på det i alla dessa år, det var hvad kringflackandet i främmande land afsatt hos honom; men han hade icke sjelf vetat af det. Men så vore det ändå i alla fall, – nu visste han det: här låge dock den enda naturliga tyngd- och medelpunkten för hans lif och verksamhet, hans diktning och alla hans sträfvanden. Tvifvelsutan att han egde intressen, som fölle utanför denna sfär, och sysslade med problem, hvilka hade allmännare art och större räckvidd; han *hade* ju skrifvit och komme väl ock framgent att skrifva äfven sådana saker. Men just detta andra vore dock hufvudsaken: att återverka på den fläck af jorden, hvars själ man ginge och bure på, att se sin ande utstråla i det miliö, som var dess naturliga, – samhörighetskänslan, hemkänslan ... Ja, *den* just vore det, som han icke haft på länge och som han längtade efter och som han måste ha för att kunna prestera allt, hvaraf han vore mäktig ... Tänk: hans egen intima trefnad och ett stort allmänt mål, sammansmälta till ett, – vore väl *det* icke det högsta, som lifvet kunde bjuda! Och detta allt vore så enkelt och så nära, att han bara hade att sträcka ut sin hand för att nå och få det ... Bara resa hem ...!

Det hade blifvit sent. Hon hade stigit upp och öppnat träjalousierna samt stod nu vid fönstret och såg ut, tankfull och stilla. Han trädde bort till henne och lade armen kring hennes lif; och så stodo de länge sammanslutna och blickade ut i natten. Hela byn sof, endast nattväktarens enformiga gång hördes; och inför dem låg det underbara landskapet i klaraste månsken, de små husen i städerna nere vid sjön och den eviga snön på Dent du Midi blänkande blåhvita. Men *han* såg det alltsammans icke; han lefde med syn och hörsel och själ och alla sinnen i detta dimland, blåstland, köldland, som var så skönt, derför att det var hans; och i den förstorade och fördjupade blick, hvarmed han såg ut, utan att se hvad der fans att se, speglade sig en svart och naken slätt med en blek himmel öfver sig, och han hörde vipan skria i den blida och tungsinta, början kvällningen.

Var det kanske den besjälade lyckan i uttrycket hos denna blick, som grep henne? Hon hade mött den en gång: hon sköt honom från sig, höll honom fast med utsträckta armar, såg och såg på honom, medan ögonen fuktades, riste på hufvudet, riste på hufvudet:

«Nej men att du *så* kan älska ditt land,» sade hon. «Det visste jag inte. Inte förr än nu. – Ja, så måste vi resa!»

* * *

Medan Truls gått och drömt öfver och tänkt samman alla dessa saker, hade bilden af hans gamle vän Bengt oupphörligt stått upp inför honom. Han hade varit med i dessa den första ungdomens sentimentala intryck, hvilka vibrera så mäktigt efter långt in i lifvet; och när nu denna hans första kärlek, kärleken till hembygden och hvad dess var, ånyo slog upp med hela spänstigheten af en länge sammanpressad fjeder och allt det vändes upp till ytan och dagsljuset, hvilket inbäddats i ungdomskänslornas omedvetna, följde denna bild med, tillika med allt som de haft samman från studentdagarne inne i Lund och ferierna derhemma på landet. Hvem skulle han väl vända sig till, om icke till Bengt, i denna angelägenhet, der de dock begge voro såsom en och samma menniska! Och hade icke Truls ännu för några veckor sedan läst i bladen, att hans gamle vän, den åter till bonde vordne lärde, som satt ensam på sina fäders gård och skötte sina fäders egor, hölle på att anordna ett stort nät af folkliga föredrag, hvilket skulle omspänna hela slätten, samt nu senast farit in till lärdomsstaden för att i ett af de lärda gillen, hvilka han fortfor att tillhöra, predika evangeliet «Rembrandt als Erzieher»! Det skulle vara meningslöst, om de två, som dock en gång haft så mycket och intimt samman, och som ännu, efter att ha gått vidt skilda vägar, stodo på samma punkt, – om de på grund af en missstämning, hvilken berodde på ett ingenting, och den outrotliga skånska gnatigheten, skulle sitta hvar på sin kant och låtsa icke se hvarandra, medan allt folket stode och hörde samma tal ur deras mun!

Allt detta skref Truls till honom. Svaret kom med omgående. Bengt slog deri till; men sättet, tonen, behagade icke Truls. Deras gamla mellanvarande hade han, Bengt, icke tänkt stort på under de sista åren, hette det; dertill hade han varit alltför mycket upptagen af andra och vigtigare saker. Hvad åter det andra anginge, så hade det gladt honom att läsa; och Truls kunde ju veta, att han, Bengt, med lif och själ ville vara med att verka i företaget; allenast hoppades han, att Truls också vore sig sjelf medveten om betydelsen af den uppgift han föresatt sig samt skrede till saken efter moget öfvervägande och med allt det allvar, som höfdes. Truls blef en smula förstämd: det klang så presterligt och lillegammalt, detta med «allvaret», tyckte han; han sjelf hade skrifvit så hänfördt, – och så hade man ingen annan resonans än maningen till «allvar»! Men det var en förstämning, som icke fick komma upp i Truls; han *ville* icke se den, lät den förbrännas i de lågor, han gick med, och tog fasta bara på det i vännens bref, som kunde vara till näring för dessa.

Och en tidig förmiddag stiger han ned utför de bugtande gränderna mellan vinbergen för att tillvexla sig reskassa i Vevey. Luften är så sällsamt frisk, det är som lade den språngbräde under hvarje tanke och hvarje känsla, och solskenet står som ett enda jubel. Han går raskt, med spänstiga steg; det står imma ur hans mun; och med ens hör han sig sjunga högt. Då blir han så utom sig glad och lycklig, att det ryser igenom honom; han kommer att tänka på den gamla historien om män, hvilka efter att länge ha flackat rundt borta, när de åter stiga i land på hemmets strand, falla på knä och kyssa den moderliga jorden; och den får mening för honom, och han har en förkänning af, huru safterna skola stiga upp igenom honom, när han åter vandrar öfver sina hemmaegor, – känner sig så full som skulle han sprängas, så rik, som skulle hans ande aldrig kunna sina, och så stark, att han skulle kunna rå på en verld.

Och åter en annan sådan förmiddag sitta de på tåget, som jagar bort med dem, ut ur ett land, hvilket som bäst håller på att kläda sig i vår, norrut, norrut, genom dagar och nätter, genom sofvande städer och landskap i mörker, uppför berg nedför berg, genom skogar, öfver slätter, bort från solen, in i dimman, ut ur våren, in i vintern ...

En eftermiddag sitta de vid kupéfönstret, medan tåget skjuter fram öfver Falster. Rutorna äro betäckta med imma, som de måste torka bort för att kunna se ut. Det är en grå dag; ingen sol, inga skyar, ingen dimma; hela luften bara ett enda färglöst och orörligt grått. Det flacka landet utbreder sig åt alla sidor, liksom löper uppåt mot horisonten till; den vida ytan afskäres i rätliniga figurer af jordvallar med stympade pilträd; den svarta mulljorden sticker fram ur snön, som smälter bort längs fårornas ryggar; här och hvar skymtar ett upphöjdt föremål, fyrkantigt, hvitt, med små svarta fyrkanter i det hvita: det är en bondgård med snö på taket och skumma fönsterrutor i de hvitkalkade väggarne.

«Det är Skåne,» säger Truls sakta.

Hon böjer sig fram, ser ut, ser och ser, svarar ingenting, men småler godt och fattar hans hand, som hon behåller. Och så bli de sittande, medan tåget ilar vidare norrut med dem, hand i hand, stumma, blickande ut öfver det oföränderliga landskapet.

Ännu en natt och en dag, och de äro på vägen hem öfver i Skåne. Tåget gick så trögt, tyckte Truls; det hade han icke lagt märke till förr i tiden. Och ändock var det «snälltåget»! Och fastän det var snälltåget, stannade det vid hvarje liten station en hel evighet, tyckte han; besynnerligt, det hade aldrig förr i tiden varit honom påfallande. Dagen gick; de närmade sig målet. Folk steg in och steg ut; somliga kände Truls, de helsade förvånadt och osäkert, som på en hälften främmande, sneglade hän till hans ressällskap, förläget och nyfiket, sågo på hvarandra, när de hörde de främmande och underliga tungomålen, lade hufvudena samman och hviskade till hvarandra, sökte understryka, att de icke vore nyfikna och att det icke vore honom, Truls, och hans som det gälde, men röjde sig derigenom bara dess mer. De foro förbi den lilla station, der han lefvat och lidit i sina ensamhetsår; minnet af allt som han berättat henne derom steg upp i henne, och Truls, som kände de många skarpa blickar, hvilka suto som nålar i hennes nacke, varseblef till sin förfäran, att tårarne tillrade utför hennes kinder och att hon icke kunde hålla tillbaka sin gråtparoxysm. Dagen gick, det skymde, natten föll på: – tåget kröp. Det förekom Truls, som om han kommit direkt ur verldsrörelsens centrum ut till utkanterna, der den drifvande kraften mist en del af sin vigör och der lifvet och allt fördenskull gick trögare. Ändtligen var man framme. Deras bostad låg ett tiotal minuter från jernvägen; och de gingo till fots hem. Det hade kommit omslag i vädret till kvällen: storm med snöbyar. Det var bälmörkt; lyktor funnos icke; de osynliga snöflingorna täppte till ögonen, och blåsten täppte till andedrägten; och fötterna blefvo sittande i vägens bottenlösa lera. Och när de hunnit under tak, och blifvit varma, och mätta, samt trötta krupit till sängs, sedan ljusen släckts, låg hon länge vaken och stirrade ut i natten, som stod ogenomtränglig omkring henne, och kunde icke sofva: det lefde och väsnades derute, pep och vrålade, med sådana underliga läten, djurskri, barngråt, vuxna menniskors klagan. Hon hade aldrig förr hört en storm på slätten en vinternatt. Men Truls låg och lyssnade till de gamla välkända ljuden och sof in vid dem. De hade ju varit hans barndoms vaggvisa.

* * *

Några dagar efter hemkomsten foro de på besök till Bengt. En våt och rå blåst strök hän öfver slätten; tunga trasiga svartgrå skyar jagade fram uppe öfver deras hufvuden, och i söder höjde sig hafvet, vinterligt blygrått. Vägarne voro en enda sörja: det stod som en krans af smuts kring hjulen, och från hästhofvarne slängdes stora klumpar deraf upp i vagnen. Nästan ingen menniska syntes till; inne i byarne suto visserligen alla rutor fulla af nyfikna ansigten; men annars var det som utdödt; endast någon enstaka kvinsperson, som med kjolen slagen upp öfver hufvudet trefvade sig fram i blåsten.

De körde in i den gamla byn. I midten låg en öppen plats i fyrkant, om sommaren äng, nu fyld med vatten; omkring densamma lupo snörräta vägar med lågväxta pilträd; och på andra sidan igen lågo husmanshusen och bondgårdarne, de gamla bland de senare omedelbart intill landsvägen och vändande fähagen utåt, de nybyggda deremot på något afstånd och med långa inkörsalléer. Framför en af de förra vek vagnen af. Utanför porten stod en man i träskostöflar, i hvilka byxorna voro nedstuckna, samt i mössa med stor glansskärm. Vagnen hade redan hunnit fara förbi honom och med en pisksmäll rullat in på stenbron genom den öfverbyggda porten och in på gårdsplatsen, innan Truls fick klart för sig, att det var ju Bengt.

Denne hade följt efter, men gaf sig god tid. Då han helsade på sina gäster och välkomnade dem, skedde det med en förbehållsamhet, som Truls icke visste, om det vore förlägenhet eller lättja eller uttryck för ett aldrig fullt glömdt ressentiment. Kanhända vore det lite af hvarje, tänkte Truls; det vore ju äfven skånskt sätt, tillade han; men den obestämda missräkning och missstämning, han erfarit vid första åsynen af sin gamle

vän, ökades derigenom.

De fingo plaggen af sig i den smala gången, hvilken Truls kände så väl och som erinrade honom om gillen i gamla dagar, samt kommo in. Bengt hade låtit inredningen stå kvar, alldeles sådan som den varit i hans fars tid: «kammaren», der de suto, var hans arbetsrum, och vid sidan låg folkstugan, der man hörde spinnrockarne gå. Han bad dem sitta, med en underlig blandning af förfjamskad beskäftighet och invärtes gnatighet öfver denna; han gjorde på Truls intrycket af en man, som man väckt ur hans middagslur. Derpå gick han ut i stugan; spinnrockarne stannade genast, en sakta röst gaf order; om en stund kom han in igen och hade utbytt träskostöflarne mot massiva lappskor. Han satte sig i gungstolen och framstälde efter som det tycktes noggrann öfverläggning ett par yttranden om väderleken och resan. Derefter gjorde han sig åter ett ärende ut; och när han kom in igen, stod kaffet der. Efter kaffet följde toddyn, efter toddyn maten, efter maten punschen. Värden kom icke ur gungstolen. Han satt der orörlig som en sjukling och sade icke stort; svarade kort och grep icke sjelf initiativet; satt bara och såg rätt ut framför sig med ett förläget och pjöst smil samt med ett par frånvarande underliga ögon, som man icke rätt visste hvad de sågo eller hvar de dvaldes. Truls hade emellanåt intrycket af en sömngångare; skulle hans vän, for det en gång igenom honom, gått omkring och stirrat i den skånska dimman så länge, att till sist alla yttre sinnen domnat af och bara denna blick blifvit kvar, denna klara spöklika blick, som såg *inåt?* Då tiden för uppbrott var inne, hade icke *ett* enda ord fallit i den angelägenhet, hvarför de kommit samman. Truls hade hela kvällen sutit med det förlösande första ordet på läpparne, men just när det stod på, hade vännen sett så apatisk ut, som om han rakt af glömt bort att de hade något särskildt att tala om, att Truls svalde det ner igen. Han sökte få fatt i den andres blick, men denne antingen mötte hans glansigt uttryckslös eller var icke att få tag i.

När de stodo påklädda ute i gången igen och hästarne stampade otåligt utanför trappan och de skulle till att taga hvarandra i hand till afsked, kom en paus, som om de begge väntade, den ene af den andre, att något skulle sägas.

«Ja,» sade ändtligen Truls, «du helsar väl på oss en gång snart?»

Bengt stod och lyfte på benen och log förläget.

«Ja, tack,» svarade han matt.

Truls blef helt nervös.

«Vi skulle ju också tala samman om det andra,» bröt han den mara, som ridit öfver hela samkvämet.

Bengt lyfte på ögonbrynen, såsom när man plötsligt erinrar sig något, hvilket fallit ur ens minne.

«Ack ja,» sade han, «det skulle vi ju tala samman om.» –

Det var bälmörkt; man kunde icke se handen framför sig eller dikena vid vägsidorna; men hästarne sträckte otåligt ut, och skenet från vagnslyktorna fladdrade oroligt och groteskt framför åkdonet. Truls satt ännu kvar under intrycket och minnena från samvaron med vännen. Plötsligt kom han att tänka på, huru *de* båda förhållit sig emot hvarandra, hans gamle vän och hon, som satt der vid hans sida i vagnen. Ja, det var märkvärdigt; men han hade icke lagt medvetet märke till det förut; men påfallande hade det varit, särdeles påfallande. Och med ens stod det för honom, konkret, såsom en syn, en scen i ljus, inramad i den svarta natten derute: hon och han, hans nuvarande hustru och hans gamle vän, och det slog honom med ens, så att han blef sittande helt glad och förundrad, liksom befriad från ett tryck: vore det icke sig sjelf han såg, i den ene såväl som i den andra, i honom och i henne, – i honom, som aldrig kommit ut ur den snäfva trollkretsen af den skånska jordandens herradöme, och i henne, som förkroppsligade den goda verldskulturskola, som han, Truls, genomgått, – vore det icke sig sjelf han såg i dessa begge menniskor, hvilka begge stått eller stod

honom så nära, sig sjelf såsom han en gång var och sig sjelf såsom han blifvit, sin egen lifsutveckling i dess begynnelse och i dess afslutning? Hade icke hela hans lif varit liksom en utveckling ifrån honom, den gamle vännen, och hän till henne, den nuvarande ledsagarinnan; och vore det icke en återgång, ett tillbakafall rätt och slätt, att åter vilja slå följe med den förre, med sitt förra jag? Och det obehag, som han känt hela dagen och af hvilket han ännu fyldes, när han tänkte på sin vän, hans sätt och tal, – vore det måhända icke *det* obehag, som man alltid erfar, när man råkat in i regioner, hvilka man igenkänner såsom redan genomvandrade lifsstadier?! – – – Säkert, att de känt sig såsom fiender i dag, de båda, vännen och hustrun, och naturenligt äfven *måste* känna sig som fiender, han kanske mera instinktlikt, hon kanske mera medvetet; säkert, att så var, det hade tydligt nog stått att läsa ut ur deras sätt emot hvarandra, nu när han tänkte tillbaka derpå; och, för öfrigt, kände han icke detsamma *inom sig*, i sig sjelf, mellan de begge jagen i sig, denna samma fientliga motsättning ...!

* * *

Bengt infann sig mycket rigtigt någon tid derefter. Men när Truls åter såg honom sitta på stolen midt emot sig, liksom frusen i sitt drömmeri, kunde han icke få grepp på att slå brygga mellan dem. De kommo oftare samman; – och för hvarje gång kommo de ett stycke längre bort ifrån hvarandra. Till sist förnummo de begge på sin instinkt, att just det, som fört dem samman, icke mera förefunnes. De berörde det icke med ett ord, låtsade båda om ingenting, och hela deras förhållande var som bortblåst utan att hos dem kvarlemna annat än en känsla af skamsen missräkning samt af att de ömsesidigt icke anginge hvarandra.

Truls gick omkring i en tomhet. Men tomheten fyldes med grubbel. Hade han då kommit bort ifrån allt, som dock burit honom under hela hans lif? Nej, visst icke; han kände det ännu inom sig, kände sig full deraf. Det var ju i alla fall det, som drifvit honom att resa den långa vägen hem ... Sentimental journey, sentimental journey – – – han kom att minnas den afton, då han rest från Ringsjön in till Malmö och icke funnit det obestämda han sökte, det obestämda och obestämbara, samt stått ensam och grubblande derute på hamnarmen, sedan han skiljts från sina vänner och icke funnit trefnaden vare sig här eller der. Som den der resan var också denna, den sista. Liksom hela hans lif. Sentimental journey; sentimental journey! Och nu ginge han åter ensam och grubblande, midt i sin hembygd, och visste icke, hvar han hade hemma! Hela lifvet omkring honom, menniskorna och sträfvandena, synpunkterna och det allmänna arbetet, fann han smått, angick honom icke, gick honom emot; den verld, som låg inom honom, som han med sin egen ande betecknade, rörde sig i vidare och friare kretsar. Men bakom, bakom allt, inunder det ena som det andra, låg något som tog honom, höll honom, sög honom; det var liksom sjelfva personlighetsmidtpunkten i honom, hvilken sträckte sig ut igenom hela hans lif, genom hela hans varelse, som ett band. Var han då klufven, dubbel? Det måste dock finnas *något* inom honom, som var hans enda verkliga, ursprungliga, odelade jag! Eller var han sprängd, dömd till att evigt vandra kring utan rast och ro på sin sentimentala resa ända till sina döddagar, – en modern typ för den vandrande juden: han, som icke kunde finna hem? Ingen återvändo möjlig! Heller ingen väg rakt fram, i samma rigtning som de sista åren gått! Hemlös der, hemlös här. Men han *måste* ha hemkänslan för att kunna lefva, enhetspunkten i sig, bandet kring sina tvenne jag, – måste ha dem i sin instinkt och i sin tanke, känna dem och veta dem, förnimma sig sjelf som ett helt af ro och genomskåda detta ända in i dess urcell – – –

Sommaren gick, och hösten.

Då går han en septemberdag i kvällningen sin regelbundna tur. På ena sidan om vägen höjer sig slätten upp mot horisonten; der bakom ute i vester går solen just ned, och den svarta jordlinien står fin och skarp mot bakgrunden af den bronsgula aftonrodnaden. Och i silhouett mot denna, fri mot luften, liksom vuxen upp ur marken och i ett stycke med den, står en kvinna. Truls kan följa hvarje den minsta linie i den unga gestalten, hela den ena handen i silhouett samt anletets profil.

Och svärmaren, grubblaren, som stannat såsom inför en uppenbarelse, får med ens svaret på den fråga, som han gått och burit på hela sitt lif och som *var* hans lif. Skepnaden står orörlig, stum och orörlig; intet annat att se, och intet att höra, blott hon, och han, och naturen, och kvällen. Det är honom, som vore den orörliga gestalten derborta sjelfva jordanden, hvilken i kvällningen stigit upp ur den skånska marken och tagit en kvinnas hamn, att visa sig för honom, hvars dämon hon var, lycka och öde, och sålunda lösa honom ur förtrollningen. Ty hon var icke en vanlig, jordisk kvinna, utan hon var hans egna långa längtan och dröm, hvilken för första gången tagit gestalt inför honom, – sjelfva det Skåne, han alltid haft inom sig och som han alltid skulle hafva inom sig, det som icke kunde beröfvas honom, hvart han än gick ute i verlden, och som måste följa honom och uppenbara sig i minsta yttring af hans ande, emedan det vore sjelfva hans sökta enhetspunkt. Och han visste, att så var det menadt med hans hemlandsbundna lynne, att det skulle vara till inre och egen utveckling och icke till yttre verk på andra, det djupa källsprånget till hans egen andes växt i lif och diktning, så att allt hvad han skapade, han sjelf och hans verk, måtte komma att stå mot tidens himmel såsom skepnaden derborta, uppvuxen ur den skånska marken och i ett med den, men fri mot luften, i ett slättlands skarpa silhouett mot en kvällshimmel i den skånska efterhöstens bronsgula aftonrodnadsbelysning. Och den, för hvilken hemjordens dämon en gång uppenbarat sig, honom följer hon utan hans åtgörande som en fylgja genom lifvet, sjunger hans visor och utför hans dåd, väljer den kvinna han tager och lefver vidare sitt evighetslif i de barn han får, samt värnar, såsom sagans äkta fylgjor, om hans goda fräjd, när han sjelf återgått in i den hemlandsjord, ur hvilken han en gång framgått. Hemma eller borta, – det var utan mening; ty Skåne – det var ju han sjelf, såsom han gick och stod, lefde och drömde, – lefvande och växande i honom ...

Der var icke tändt, när han kom hem; hans hustru satt vid brasan och drömde. Han gick ett par slag upp och ned i rummet; brasan sprakade, och inne från barnkammaren hördes den lilles joller. Då gick han hän till henne och lade sakta sin arm in under hennes.

«Kom nu,» sade han, «så skall jag berätta dig nånting.»

Hon förundrade sig öfver tonfallet och följde honom med stora, spörjande ögon. De satte sig vid fönstret, ifrån hvilket man hade utsigten till den långsträckta slättbacken, hvilken liksom lopp upp mot horisonten och bakom hvilken den gula aftonrodnaden bleknade. Och han förtalde – – –

* * *

De stodo samman och blickade ut öfver hafvet bakom aktern, mot kusten, som försvann inunder synranden uppe i norr. Då sade hon:

«Och skall det så aldrig bryta upp igen?»

«Åhjo,» svarade han. «Många dagar skall jag gå och söka och leta, och ändå icke veta, hvad jag är af med; och många nätter skall jag ligga vaken och icke kunna sofva och lyssna efter något, som jag icke vet hvad det är. Men med resan hem, så som jag rest nu i tio år, är jag ändock till ända.» –

Och när de några timmar senare suto på tåget, som for genom Mecklenburg söderut, och ett slättlandskap med pilträd och byar utbredde sig omkring dem ut i alla horisonter, och landtmän stego in och ut, så välkända till sätt och typ, att Truls tyckte sig skola känna igen dem, – då steg ett minne från mycket länge sedan upp i honom; och han mindes folkstugan derhemma i den gamle fädernegården, glåmigt upplyst af talgljusen, och drängar och pigor lägrade kring det långa furubordet utmed gårdsfönstren, och sig sjelf uppläsande Fritz Reuter, och hur de alla förstått historierna så, som hade de händt dem sjelfva och deras grannar. Och som han, försänkt i sina drömmande erinringar, satt der och såg ut genom kupéfönstret öfver ett blondt silkeslent hår, hvilket stod som en gullgul sky i kvällssolen, hade han den illusionen, att han just nu vore på rätta resan hem.

St. Légier sur Vevey 1890 – Friedrichshagen 1892.

* * *